

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

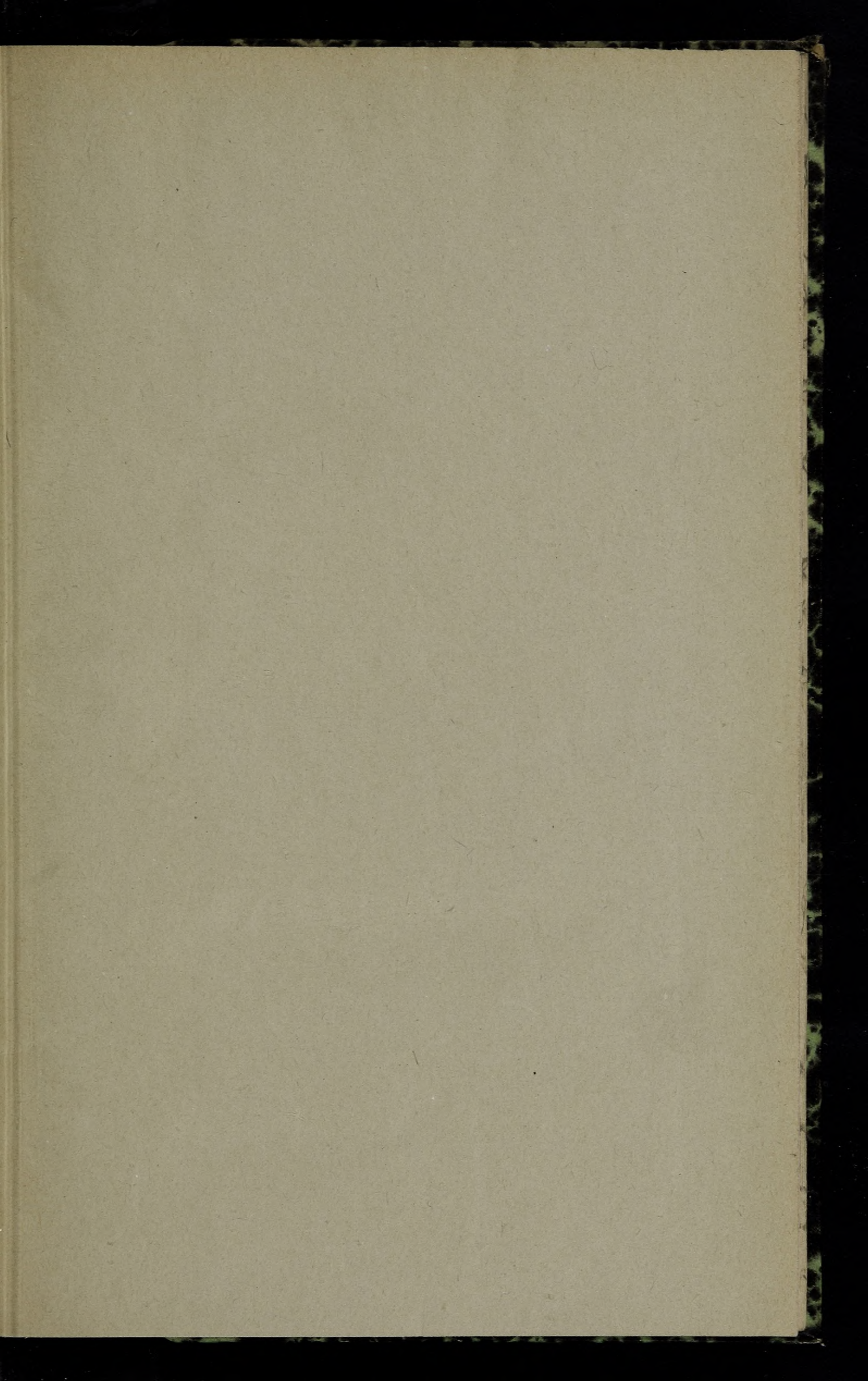
LUNDS
UNIVERSITET

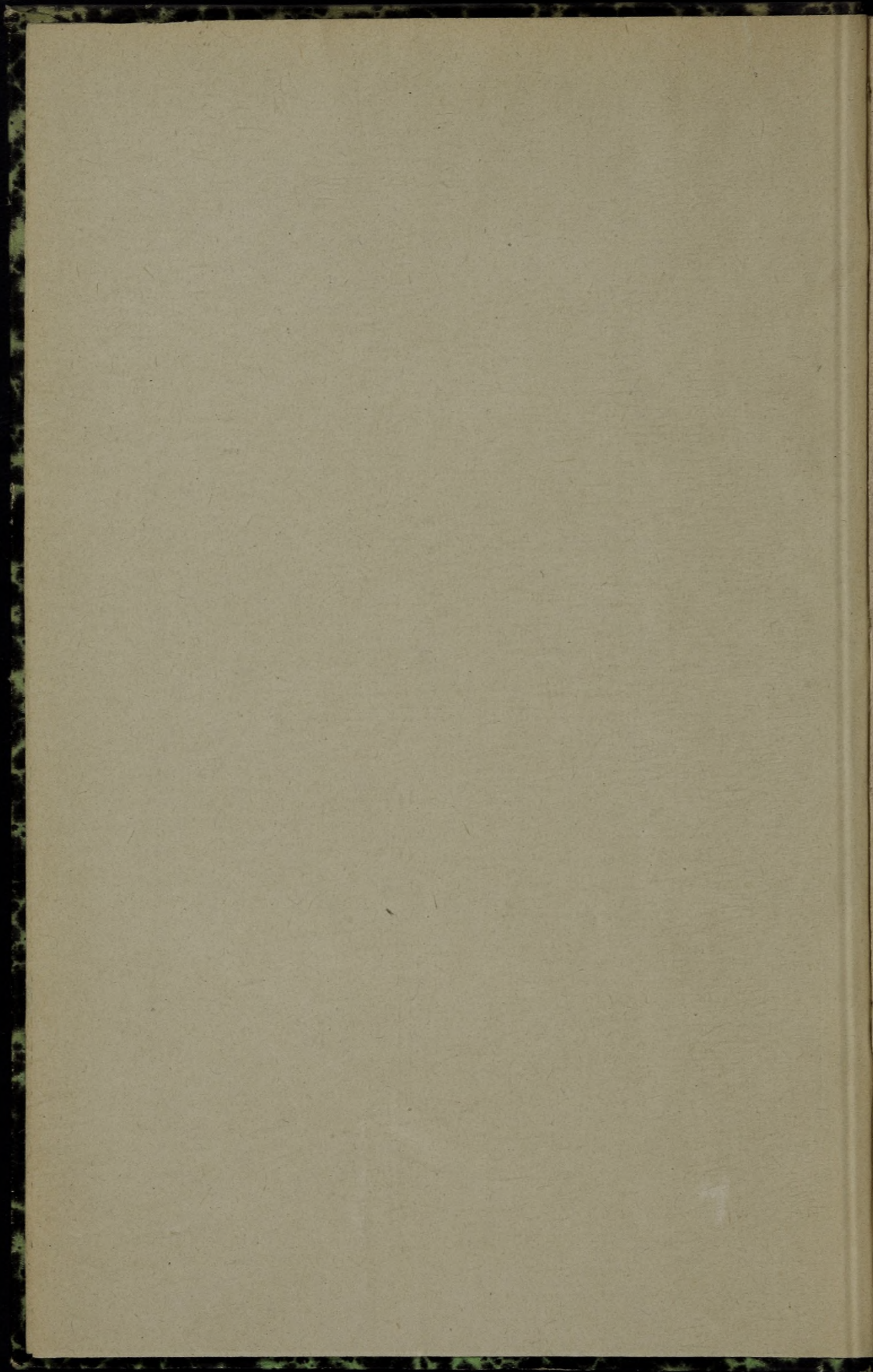

UPPSALA
UNIVERSITET

Viii
fv.

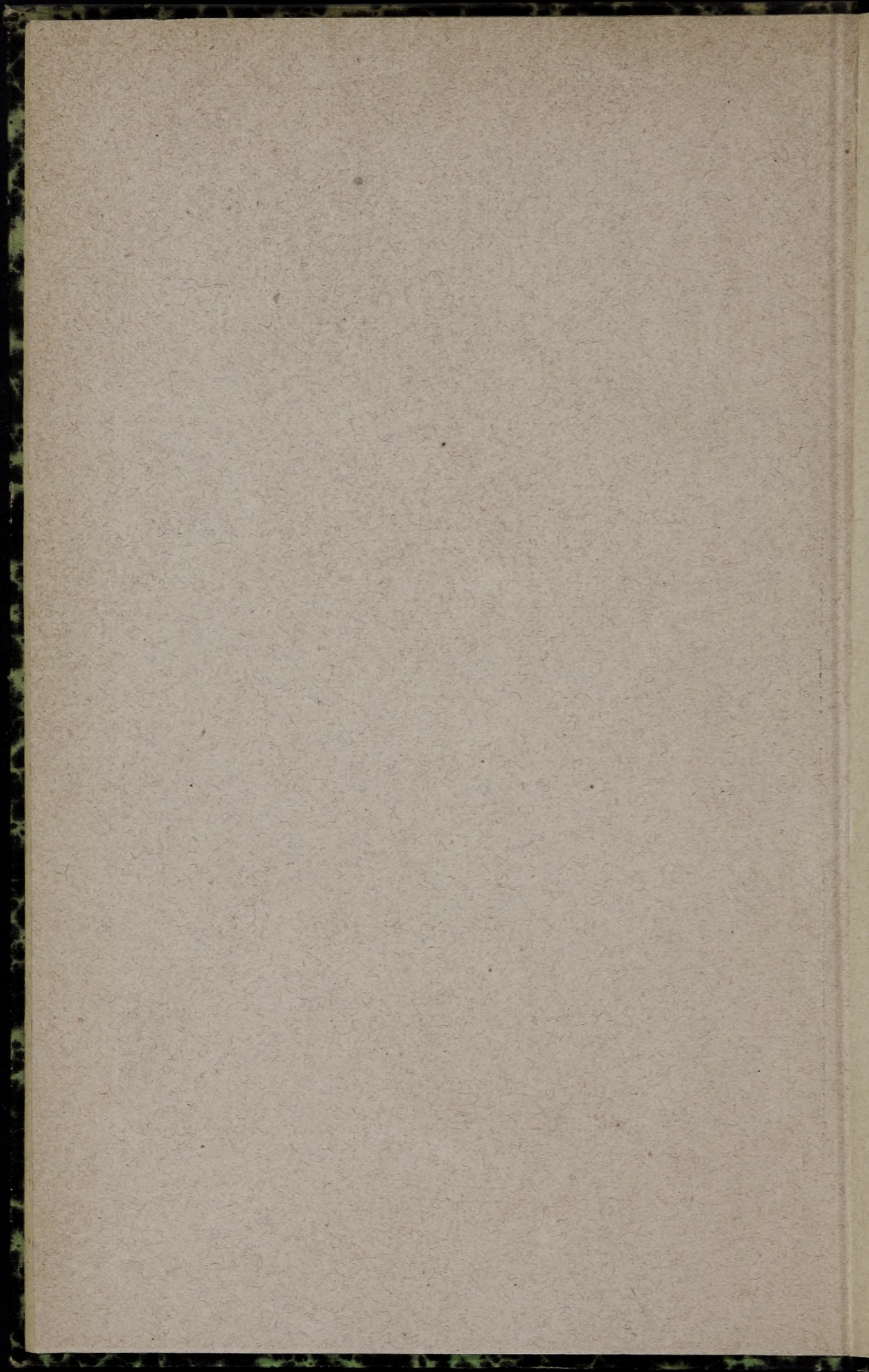
FEMTE BRIGADEN AF I.O. ÅBERG

STOCKHOLM,
NILS GLEERUPS FÖRLAGSEXPEDITION.

Pris: 1.50.

1883

FEMTE BRIGADEN

BERÄTTELSE

AF

J. O. ÅBERG.

49.

STOCKHOLM

NILS GLEERUPS FÖRLAGSEXPEDITION.

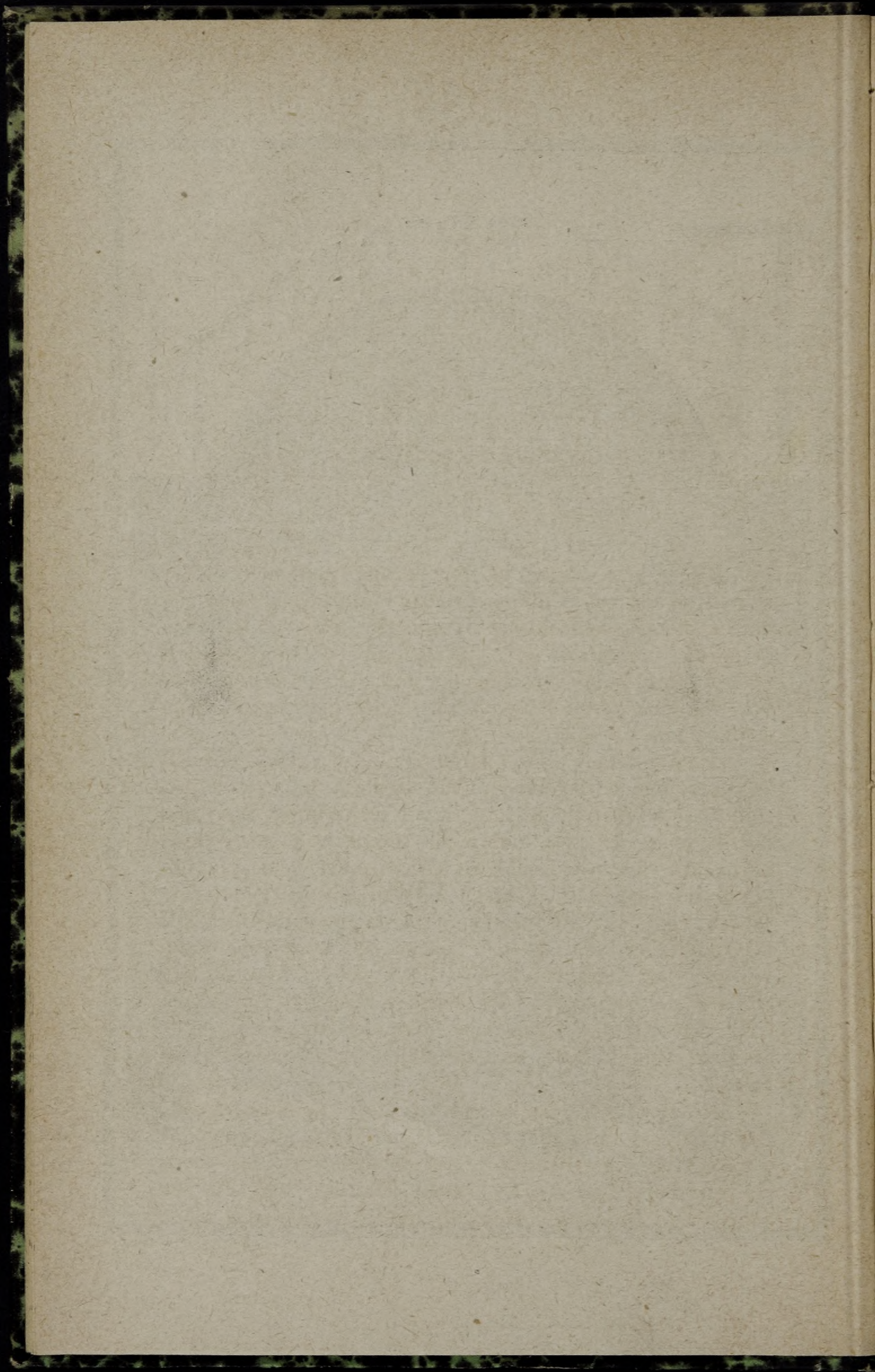
STOCKHOLM.

ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG,

1883.

FEMTE BRIGADEN AF I.O. ÅBERG

Första återtåget.

1.

— En dag i första hälften af mars månad år 1808 syntes en ensam skidlöpare sakta färdas fram öfver det flacka snöfält, som skiljde Jynkkä by från den kala och bergiga Lehtoniemi udde, belägen ungetär en fjerdedels svensk mil söder om Kuopio stad. Från denna udde och till den nämnde byn är afståndet fogelvägen inemot en half mil.

Men oaktadt skidlöparen hade varit tvungen att begagna denna fogelväg öfver Jynkkä hamn och tillstötande sträckor, hade han likväl icke kunnat tillryggalägga densamma på mindre än ett par timmar. Orsakerna till detta dröjsmål voro flere, men dessa två följande de förnämsta: Först den ringa bärighet, som snöskaren egde i följd af ett några dagar förut inträffadt blidväder och dernäst det häftiga snöglopp, som oupphörligt slog karlen rakt i ansigtet och gjorde, att han ofta måste stanna för att befria hår, skägg och anlete från den klibbiga snön, samt derunder återhemta andedrägten, som ibland rent af höll på att tagas ifrån honom.

Redan tidigt på morgonen hade skidlöparen begifvit sig af från Jynkkä. Hans första mening var att begifva sig till den i norr belägna Särkilaksviken för att helsa på en der boende släkting, men efter en kvarts timmes löpning öfvergaf han denna plan och vände

tillkaka till Jynkkä hamn. Här var snön mera jemn, hvadan han lopp denna hamn i hela dess utsträckning och detta gick både lätt och fort för sig. Hade han samma tur med sig hela vägen, skulle han snart vara hemma, och denna tanke gladde den gamle skidlöparen Hiukka, traktens förnämste löpare på skidor och det oaktadt han bar sina sjuttio år på nacken.

Men Hiukka gladde sig i förväg. Han hade knappt hunnit upp på den sig nästan brant höjande stranden af Lehtoniemi landtunga, då tvenne hvita raggiga hufvud, som stucko fram ur hvar sin strandbuske, kommo honom att studsa. Han såg hvad det hvar för fiender, som han plötsligt fått emot sig.

“Aha“, mumlade gamle Hiukka för sig sjelf, under det han tog den långa bössan, hans ständiga följeslagska, från skuldran, “ni tänker väl få ett godt mål på morgonqvisten, men dertill är jag alltför senig och benig ska' jag säga er, odjur. Kanske det var någon af er, som i förgår gjorde sig en smaklig måltid af Torp-Anttis sexåriga flicka vid Mustalaks. Oh, om jag bara visste hvem det — —.“

Hiukka fick ej uttala meningen till slut. De båda vargarne, som antagligen funno längtan allt för lång, drefvos af hungern fram mot sitt utsedda byte just i dessa ögonblick. En väl riktad kula sträckte dock det ena djuret ögonblickligen till marken. Det största återstod likväl och gjorde, sedan den första häpenheten gått öfver, otvetydiga miner att vilja skrida till anfall.

“Perkele“, utbrast den gamle skidlöparen. “Nu har jag glömt slidknifven i Jynkkä. Perkele..! Jaså, du vill också ha en... fördöme mig kommer inte den besten ändå! Jag måste väl...“

Som bössan var oladdad tog Hiukka sitt parti och ilade undan. Färden gick i zigzag tvärs öfver Lehtoniemi och derefter ned på sjön. Vargen var efter i hack och häl, men då skaren ej bar tillräckligt, hindrade detta hans språng ganska mycket, samt gaf den gamle skidlöparen efter hand ett tillräckligt försprång.

Då Hiukka ändteligen stannade, befann han sig, såsom han tyckte, midt emellan Lehtoniemi och Hietasalo

holme, belägen ungefär en åttondels mil i sydost från den först nämnda landtungan. I söder reste sig Lahosten-salos snöiga höjder, i öster och bakom Hietasalos af snömassorna nedtyngda trädmassor framskymtade Säy-nensalos långsträckta kust som en smal strimma. Norrut syntes den af fem större och mindre holmar bestående gruppen på sidan om Kuopioniemi och ännu längre mot norr hvirflade tjogtals rökpelare upp mot den snömätta och grådaskiga himmelen. Det var der som Kuopio lilla smånätta stad var belägen.

Äfven från vester från Lehtoniemis nordöstra udde syntes en lätt blå rök svinga sig uppåt i långsamma hvirflar. Vid åsynen här af undslapp en längtans suck gamle Hiukkas bröst och han mumlade för sig sjelf, allt under det han omsorgsfullt laddade bössan:

“Nog skulle det smaka godt att nu sitta der inne, i stället för att stå här, oviss om lifvet. Jag ville...”

Längre kom han icke i dessa tankar. Vargen hade nu kommit honom in på lifvet. Ögonen brunno af raseri och begär efter föda och tungan hängde långt utanför det uppspärade gapet, hvars bländhvita tänder synbarligen endast väntade på att få sönderslita den gamle skidlöparens kropp och gnaga köttet från benen. Det genomträngande och hemska tjut, som odjuret i dessa ögonblick uppgaf, var också antagligen en följd af de mordiska tankar det hyste.

Hiukka hade aldrig känt någon rädsla gent emot dessa djur, som i stor mängd förekomma i dessa trakter under svåra vintrar, men nu kunde han icke återhålla den obehagliga känsla, som bemäktigade sig honom, då hans örhinnor uppfångade vargens ohyggliga tjut. Han lyckades dock att inom kort återvinna sin sjelfbeherrskning och lade derpå geväret till ögat. Obekymrad derom fortsatte dock vargen sitt lopp. Då han var på några alnars afstånd från sitt byte, blixtrade det till från geväret och en kula snodde in sig i djurets tofviga pels utan att göra någon skada.

Då Hiukka märkte, att han skjutit bom fick han ännu större lugn än han tillförne haft. Det var icke

första gången han var utsatt för ett dylikt äfventyr, och han visste för den skull hur han skulle bära sig åt.

Väl hade Hiukka, såsom ofvan nämndes, sett sjuttio år försvinna, derom buro också hans fårade anlete, hans krithvita hår och skägg otvetydigt vittne, men det oakadt voro armens senor ännu icke förslappade, modet ej heller förminskadt. Kall till sinnes som det snöfält som omgaf honom, inväntade han den af hunger och raseri tjutande vargen. Ett språng och denne var Hiukka inpå lifvet.

Om någon på afstånd åsett detta envige, skulle han, vid betraktande af odjurets vighet och Hiukkas höga ålder, utan tvekan slagit vad om att den sistnämnde skulle duka under. Men detta hade varit att "göra upp räkningen utan värden".

Som gammal och erfaren jägare hade skidlöparen ännu vid sin höga ålder ett säkert öga såväl som en säker arm. Då vargen kom honom in på lifvet och de hyassa klorna redan spändes mot den gamles bröst, stötte han med anlitan af hela sin kraft den långa bösspipan rakt in i vargens öppnade gap. Odjuret störtade genast döfvadt ned på snön och Hiukka var ej sen att af alla krafter bearbeta dess hufvud med kolfven och pipan ända till dess döden följde. Derefter släpade han långsamt kroppen fram till Lehtoniemi, sökte upp den döde kamraten och gömde derefter både två under snön, för att efter hemkomsten, sedan han hvilat sig en stund, hemta djuren och afdraga dem skinnen.

Det är under hemfärden till den lilla stugan på Lehtoniemis nordöstra udde efter denna dubbla batalj, som vi aldra först gjorde den gamle skidlöparen Hiukkas bekantskap. Den rök, som utifrån sjön kommit honom att heldre önska sig sittande i den lilla stugan än derute kämpa för lifvet, blef allt mer och mer tydlig, och snart stod han flåsande och trött utanför sin egen lilla koja, belägen ytterst på den förut nämnde udden och hjälplöst utsatt för de nordliga, nordostliga och ostliga vindar, som svepte öfver denna del af Kallavesis yta. Mot söder skyddades den lilla kojans af ett par höga berghällar och det var mot den största af dem som hon

stödde ena gafveln. Emellan nämnde berghällar lopp en smal stig, den enda väg, som förde från udden. Den fortsatte derefter i djerfva slingringar mellan Lehtoniemi små och större bergsknallar ett godt stycke fram mot den väg, som från Kuopio leder till Henriksnäs och derifrån ned till Warkaus, Rantasalmi och Nyslott.

Sedan Hiukka upphängt skidorna i ett litet brädskjul och skakat största delen af snön ifrån sig, öppnade han varsamt stugdörren och trädde in, samt möttes genast af detta glada utrop:

“Nu är morfar hemma, mor! Var inte ledsen längre.”

Det var en rödkindad och hurtig pojke om fyllda sexton år, som yttrade dessa ord, under det han nickade först åt den gamle skidlöparen och sedan inåt en liten mörk skrubb, der ett prasslande ljud förkunnade att en lefvande varelse befann sig. Den sextonårige fortfor derpå:

“Kom och sätt dig vid brasan, morfar! Du kan behöfva värma dig.”

“Jaja, det slår allt in, det“, menade den gamle, under det han strök de våta lockarne ur pannan och med fingrarne så godt sig göra lät redde ut det af snövatten drypande halfväges till midjan gående skägget. “Nog har jag haft en mängd vedervärdigheter att utstå under färden från Jynkkä och hit, men nu, när de ä’ öfverståndna, glömmar jag dem lätt därför att Tapiolan Emäntä *) varit mig särdeles bevågen.”

Gubben Hiukka var, såsom de fleste af hans stånd, mycket vidskeplig och åberopade gerna högre makter, isynnerhet de gamla hedniska, för hvilka han bar en synnerligt stor vördnad. Tron på dessa gamle gudars tillvaro låg ännu, oaktadt kristendomens ljus bordt helt och hållet skingra mörkret, qvar i folkets medvetande och yttrade sig på mångahanda sätt, företrädesvis genom att åberopa deras makt eller genom att i förbannelser och svordomar infläta deras namn. Och för den, som i vår så långt framskridna och med sin djupa bildning

*) Tapiolan Emäntä var i den finska mytologien skogsguden Tapios maka och beskyddarinna af jagten.

prunkande tid, studerar vårt folks enskilda lif, dess åskådningar och dess sätt att uttrycka sig, skall det snart blifva klart, att den gamla hedniska roten, bibehållen vid sitt fäste genom sagor, sånger och sägner, ännu icke blifvit tillfyllest upprekt.

“Ja, Tapiolan Emäntä har varit mig särdeles bevågen i dag“, ropeterade gamle Hiukka, i det han tog plats på den grofhyflade träbänken framför den sprakande spiseelden och långsamt strök det hvita skägget med synnerligt välbehag öfver att han nu ändteligen befann sig i den efterlängtade kojans.

“Hvad har då inträffat, far?“ sporde i detsamma en qvinna, som nu trädde fram ur skrubben och vänligt helsade den gamle. “Har ni sett några gråben?“

“Ja, just så“, inföll Hiukka. “Jag har nedlagt två stycken. Det var ena arga bestar. Den ena gjorde jag snart ände på, men som jag glömt min puukko *) i Jynkkä, så var det nära, att den andre gjort kol på mig.“

Hiukka omtalade derefter omständligt hela enviget. Då han slutat, inföll sextonåringen Onni:

“Då hade jag velat vara med!“

“Gud bevare dig!“ utbrast Nella, Onnis mor och gubben Hiukkas dotter. “Det är inte nog med att tre dylika odjur i vintras refvo sönder din far, skulle också du — — —.“

“Tala inte om den snön, som föll i fjol“, afbröt Hiukka och slog afvärjande med händerne. “Tuonen-Neito **) har tagit Pekka om hand och i Tuonela ***) mår han bättre än här, det är tvärsäkert.“

Den sprakande elden gjorde gubben Hiukka kry på nytt igen. Sedan han tillräckligt genomvärt sina frusna lemmar, reste han sig, klappade Onni på det ljuslockiga hufvudet och sade:

“Nu ska’ vi hemta gråbenen.“

“Far, far, ni vill väl aldrig ta pojken med er ut i ett sådant Herrans väder“, utbrast Nella förskräckt. Gubben Hiukka gjorde stora ögon.

*) Slidknif.

**) Tuonen-Neito, dödsjungfrun.

***) Tuonela eller Manala, de saliga själarnes samlingsplats.

“Ta ut pojken“, eftersade han med en stämma, som tydligt röjde den lätta harm, som bodde inom honom. “Onni är väl inte af socker heller, eller hur, pojke? Är du rädd för att få synen full med snö?”

“Nej, morfar“, svarade den käcke gossen, “låt mig få följa med. Se så, mor, var nu inte ledsen“, fortfor han och strök med ena handen smeksamt öfver Nellas kind. “Morfar behöfver ju dessutom en, som hjälper honom med vargarne och — —.“

“Jag ska’ gå med i stället“, afbröt Nella “och . . .“

“Neej, det blir inte af“, inföll Hiukka raskt. “Du ska’ vara hemma och se efter huset. Se så, Onni, gör dig flinkt i ordning.“

Nella visste alltför väl att fadren icke tog tillbaka ett enda ord eller på något sätt ändrade den åsigt han kommit till. Hon teg för den skull och började i stället att bona om Onni, trots dennes invändningar. I denna sak fick hon dock medhåll af gubben, ty pojken var äfven hans ögonsten, den han icke ville mista blott och bart för en oförsigtighets skull.

Ungefär en timme derefter voro de båda vargarne lyckligt inhysta i det lilla brädskjulet. Hudafdragningen uppsköts till andra dagen, ty gubben Hiukka var trött såväl efter den långa färden, som efter enviget på isen.

Sin vana trogen kunde han dock icke somna förr, än han för dottren och dottersonen ordat något om de gamla minnen, som antingen voro hans egen egendom, eller också tillhörde hans familj i närmare eller aflägsnare led. Qvällen förut hade han börjat förtälja om den så kallade “stora ofreden“ under Karl XII:s tid, då ryssarne på det grymmaste foro fram i Finland. Men sömnen hade tillyckat hans ögonlock innan han fick sluta berättelsen om denna på händelser så rika tid.

När gråbenen voro införpassade till sina platser och den enkla aftonmåltiden slutad, tände Hiukka sin kortskaftade pipa, satte upp fötterna mot spiselhällen och började förtälja om “kivekätbussarne“, bland hvilka en af hans förfäder befunnit sig. Desse käcke partigångare höllo till i Kivinebbs socken, i der varande stora skogar, af hvilka en ganska ansenlig del ännu finnes kvar,

och förde der på eget bevåg och vanligtvis med framgång ett äfventyrligt guerillakrig mot ryssarne under och straxt efter den ofvan nämnda "stora ofreden".

Den nu varande gästgifvaregården Kivinebb, den andra i ordningen från Petersburg på vägen till Helsingfors, var i synnerhet tillhållet för dessa djerfve män, som icke skydde några som helst mödor och uppoffringar så snart det gällde att göra ryssarne afbräck. I de stora skogarne, på de slingrande bergs- och skogsstigarne, på åarne, floderna och insjöarne ströfvade de natt och dag omkring och voro till och med så oförvägne och djerfva, att de ett par gånger visade sig plundrande, brännande och sköflande utanför Petersburg, denna "tårnarnes stad", som kort förut börjat anläggas, och som till slut reste sig ur Ingermanlands sumpiga kärrtrakter sedan först hundra tusen människors ben blifvit grundvalen till denna Peter den stores jätteskapelse.

Det var alltid gubben Hiukkas förtjusning att orda om dessa "kivekätbussar", och icke så liten stolthet blandade sig i denna förtjusning, då han lät sine åhörare veta, att en af hans förfäder, den jättestarke Antti, varit en af de förnämste kämparne i denna partigängareskara, hos hvilken den finska kraften, uthålligheten, styfsinheten, envisheten, grymheten och hämndgirigheten funnos i högsta grad. Han kunde tala derom timtals utan att tröttna.

Så äfven nu. Många gånger hade sömnen gjort täta anfall mot Hiukkas ögonlock, men den gamle visste alltid att skickligt parera sin objudne angripares försök och tiden började redan lida till midnatt då han avslutade sin berättelse med dessa ord:

"Ja, måtte det inte hädanefter fattas 'kivekätbussar' i Finland, om ofred skulle bryta ut!"

Den gamle hade knappt hunnit uttala sista ordet, då kraftiga slag på dörren tillkännagåfvo, att någon ville slippa in.

"Jag ska' öppna", ropade Onni och lemnade skyndsamt den plats han innehaft mellan farfadrens knä. Men innan den raske pojken hann fram till dörren, hejdades han af modren med detta utrop:

"Gå ej, Onni! Det kan vara illasinnade människor."

“Jaså“, inföll gubben Hiukka och såg bistert på den öfver sängen hängande långa bössan, “tror du det, Nella? Nå, då kan jag också ta emot dem så, som de förtjena. Men“, fortfor han, då bultningarne fortsattes icke blott på dörren utan ätven på det lilla fönstret, “jag tror att det är vandrare, som behöfva tak öfver hufvudet, och då skulle jag inte kunna stå med rent samvete inför vår Herre på den stora domedagen, om jag stängde min dörr för dem. Öppna därför, Onni.“

Pojken skyndade genast att utföra gubbens befallning och det dröjde icke många sekunder, förrän tvenne snöhöljda människogestalter visade sig i dörröppningen. Sedan de skakat snön af sig igenkände gubben Hiukka de grå savolaksiska jägaruniformerna med sina gröna uppslag och sitt bröstharnesk af samma färg. De tunga tschakoterne hade sjunkit ned ända till ögonen och det var först efter styft arbete, som knektarne kunde befria sig från dessa besvärliga hufvudbonader. När detta var gjordt, utbrast den längste, i det han stampade af snön från fötterna:

“Hywää iltaa (god afton!)“

“Tack för det“, svarade Hiukka. “Gud gifve oss också en god natt!“

“Ja“, inföll den andre soldaten, som var något mindre till växten, “nog ska’ vi få en god natt, om ni ge oss tak öfver hufvudet.“

“Gud bevars“, menade den gamle skidlöparen under det han gaf de båda knektarne hvar sitt bastanta handslag, “ännu har aldrig någon, som begärt skydd under mitt tak och varit en ärlig person, helst en krigsman, blifvit nekad att stanna qvar. Nella, har du någon gröt qvar?“

“Nej, far. Har ni glömt att vi åt upp allt som fanns i fatet se’n i går“, inföll Nella en smula förlägen under det hon i smyg lät sina blickar icke utan ett visst välbehag hvila på den längste krigsmannes herkuliska gestalt och öppna ärliga ansigte, ty han hade starkt tycke af hennes döde man, förekom det henne. “Men fisk, smör, fläsk och bröd ha vi ännu qvar och jag tror visst, att det också finnes några droppar brän-

vin i behåll. Se efter i flaskan, du Onni; kungens flaska förstås.“

Efter mycket sökande hittade pojken på spiselhyllan en bränvinsflaska med Gustaf III:s namnchiffer på. Det fanns ännu kvar af den värmande drycken i den och vid denna syn kände sig de båda savolaksiske jägarne helt belåtna, det syntes tydligt på deras upplarnande anleten. Den enkla måltiden smakade dem också väl och midnattstimmen hade nätt och jemt inbrutit, då alla redan sofvo lugnt.

2.

Den enda, som icke kunde sofva lugnt var Onnis mor. Det föreföll henne som om en olycka hade kommit öfver dem i sällskap med de båda krigsmännen. Sedan hon en lång stund legat vaken och oroligt lyssnat till stormens tjut och snöns piskande mot fönsterrutorna, steg hon upp, klädde sig skyndsamt, afskrapade med en trästicka den tunna isskorpa, som under nattens lopp bredt sig öfver dem, och såg spanande utåt det ödsliga snöfältet.

Till en början såg hon ingenting annat än de hvirflande snöflingorna, men hon behöfde icke stå länge vid fönstret, genom hvars fogningar blåsten pinade in och snart gjorde hennes lemmar kalla, då hon ett godt stycke ute på det af snö betäckta isfältet upptäckte en massa folk kommande från Kuopio.

Sedan hon öfvertygat sig om, att det var folk (hon såg också några hästar bland dem) väckte hon genast gamle Hiukka och omtalade för honom sina farhågor.

Den gamle sprang raskt upp och intog Nellas plats vid fönstret.

“Det är krigsfolk“, sade han om en stund, “och jag kan nu förstå, att gamle Setäläs ord när vi i förgår träffades vid Henriksnäs, hade något att betyda. Han kom just då från Warkaus och hade der hört be-

synnerliga rykten om att ofred stode för dörren. Jag ville inte tro det då, men nu finner jag att...

"Gud beskydde oss!" afbröt Nella bleknande. "Ska vi nu få upplefva en sådan tid som under den stora ofredens dagar, då..."

"Prat bara", afbröt i sin ordning Hiukka. "Hvem vet om det inte endast är skrämskott. De der knektarne sa' ju ingenting i går qväll!"

"Men, om det skulle vara sanning", inföll Nella bäfvande.

Gubben Hiukka funderade ej länge innan han svarade:

"Ja, då tillhör det hvar och en, som kan bära vapen, att inte svika sin pligt, utan att gå med i striden för kungen och landet."

Medan Hiukka uttalade dessa manliga ord rörde sig borta i ena vrån den skinnfäll, under hvilken Onni hvilade. Sextonåringen stack försigtigt upp hufvudet ur fällen så pass mycket, att han beqvämt kunde lyssna till farfadrens ord. Och ju mera denne talade, dess högre glänste Onnis blickar.

"Gud i himmelen, far, ni vill väl inte att också Onni..."

Den ängsliga modren fullbordade icke meningen utan kastade i stället en uttrycksfull blick bort till sonen, som då fick brådtom att gömma hufvudet under fällen igen.

"Inte tror jag att pojken har lust till krigaryrket", inföll Hiukka och ref sig i stället bakom ena örat, "men jag kan..."

En utdragen gäspning från den plats, der kojans gäster lågo, afbröt Hiukkas ord. De båda knektarne hade samtidigt vaknat. På den gamle skidlöparens fråga hvad det var för folk som syntes ute på isen, närmade sig den längste knekten, tittade ut och sade genast, i det han vände sig till den ännu liggande kamraten:

"Upp med dig nu, Spets. Nu ha vi dem här!"

Då Onni såg att alla i stugan voro vakna, skyndade äfven han att kläda på sig. När detta var gjordt,

trängde han sig emellan modren och farfadren och betraktade genom den delvis isiga fönsterrutan den antågande truppen.

“Jaså, då vill det till att vara flink i vändningarne“, utbrast Spets och inom några minuter var äfven han i ordning.

“Men“, sade Hiukka, som hittills med förvåning åsett de båda knektarnes beteende och hört deras dunkla antydningar, “jag tycker att ni borde vara uppriktige mot mig om inte för annat, så därför att ni blifvit väl mottagne här. Är det sannt, att vi ha ofred i landet?“

Vid detta spørsmål vände äfven Onni sina blickar från truppen på isen till de båda knektarne.

“Ja“, svarade den längste af dem, till en början en smula förlägen öfver Hiukkas förebrående ord, men om en stund raskare; “ja, det är sannt. Vi hade inte hjerta i oss att i går qväll berätta det för eder, men vår mening var det att göra det nu, det kan Spets in-tyga“, slutade talaren och vände sig till kamraten.

“Örn talar sanning, han“, svarade Spets. “Vi ville inte störa er goda sömn.“

“Men, hvarför ha ni kommit före de der“, sporde Nella en smula mistroget och pekade utåt isen.

“För att se efter att inga långrockar ä' i trakten“, svarade Örn.

“Här finns inga sådana“, inföll Hiukka tvärsäkert.

“Så mycket bättre“, menade Spets. “Men, de torde inte dröja länge.“

Gubben Hiukka ref sig betänkligt bakom ena örat. Han visste ännu knappt hvad han skulle tro. Slutligen utbrast han och pekade på truppen, som under tiden kommit närmare:

“Ska' de stanna här?“

“Nej“, svarade Örn.

“Hvar då?“

“Vid Jynkkä. Det är Kerimäki och Sulkawa kompanier, jemte några dragoner och en trepundig nicka, som ska' stanna vid Jynkkä. I går middag kom hela savolaksbrigaden till Kuopio.“

“Jo, så mycket ha vi reda på hvad som händer

och sker utom oss“, utropade Nella och slog förbluffad båda händerne tillhopa.

“Ja, ja“, inföll gubben Hiukka, “det är visserligen tråkigt att höra att fienden är i landet igen, men bättre är att veta om det, än om vi skulle varit okunniga derom. Tror du att det blir strid här?”

“Det är allt möjligt“, svarade Spets. “Ryssen har trängt på ända från S:t Michel.“

“Besynnerligt“, utbrast Onni, som hittills endast varit en uppmärksam åhörare till samtalen, men nu icke längre kunde hålla sin tunga i styr. “Hvarför ha ni inte kört bort honom då?”

Denna enkla fråga, så oskyldig den än var, gjorde de båda knektarne så förlägne, att de icke kunde yttra ett enda ord. Det låg en alltför slående sanning i detta utrop och på samma gång en skarp fastän omedveten kritik öfver den svenske befälhafvarens sätt att handskas med de åt honom anförtrodde trupperne. Men, Hiukka fick i stället så mycket mera mål i munnen.

“Jo, jo, pojken är inte god att ta's med“, utbrast han. “Hi, hi, hi! Onni liknar far sin som ett bär, för si det var en huggare att klyfva näbb då han satte den sidan till. Hi, hi, hi!”

De båda knektarne hade icke tid att stanna längre. Efter ett hjertligt afsked och ett tack för godt bemötande skiljdes de från sitt värdfolk. De hade dock knappt hunnit ned till det lilla brädskjulet, förrän de stannade vid det de fingo höra ett häftigt flåsande bakom sig.

Det var Onni, som kom springande så att den lösa snön yrde som ett molm omkring honom.

“Vill du tala med oss, pojke“, sade Örn och betraktade med intresse Onnis röda och friska anlete.

“Ja, jag vill fråga er om jag kan få bli soldat, jag med!”

De båda jägrarne betraktade hvarandra småleende en stund. Derpå sade Örn:

“Det kan inte vi bestämma. Fråga mor och morfar.“

Onni sänkte hufvudet mot bröstet. Hans ansigte

var så sorgset, att de båda knektarne började känna medlidande med honom.

“Se så, pojke“, utbrast Örn och tog Onni smek-samt under hakan, “var nu inte ledsen. Det kommer nog din tid. Ligg bara efter gubben och mor din, så får du nog bli soldat.“

Dessa ord uppmuntrade Onni en smula.

“Tack, tack“, yttrade han raskt under det en hög rodnad flammade på hans kinder. “Vi träffas kanske vid Jynkkä. Jag hittar nog vägen dit.“

Med dessa ord skyndade han ifrån de båda knektarne lika hastigt som han kommit till dem.

Ända till långt fram emot middagen gick Onni för sig sjelf in och ut genom stugdörren och var sig till den grad olik, att gamle Hiukka slutligen tog bladet från munnen och sporde barskt:

“Hur är det med dig, pojke. Är du sjuk?“

Modren, som satt i ena hörnet af rummet och spann, stannade i detsamma spinnrocken och betraktade sonen med oroliga blickar.

Gubben Hiukka måste upprepa sin fråga och då först svarade Onni:

“Jag vill bli soldat.“

Hiukka, som var sysselsatt med att tälja på en qvastkäpp, ty hans vintergöra bestod i att sälja qvastar i Kuopio, och han hade sedan många år haft namn om sig att förfärdiga de bästa qvastarne i hela trakten, i följd hvaraf hans förtjenst var ganska stor efter hans ställning i lifvet, släppte käppen och rispade sig i häpenheten med den hvassa knifsudden i ena tummen. Nella blef icke blott lika häpen, utan äfven så förskräckt, att hon med knäet råkade stöta till spinnrocken, så att den med ett dånande ljud föll i golvet, hvarvid det söndriga men hoplagade hjulet tog en ännu större skada.

“Du, soldat!“ skrek Hiukka och mätte med försmädliga blickar dottersonens långt ifrån manliga gestalt. “Du soldat! Skäms, pojke! Först ska’ du väl lära dig att lyfta ett gevär!“

Utan att svara sprang Onni vigt upp i sängen öfver hvilken morfadrens bössa hängde, ty han var ännu för kort i växten att stående på golvet kunna nå geväret, hoppade derefter lika vigt ned igen och började med ledighet svinga detsamma öfver sitt hufvud. Derpå gjorde han raskt alla handgreppen, under det han kommanderade sig sjelf med ljudelig stämma.

Hiukka och hans dotter sågo på hvarandra med förvånade och förlägna blickar. På en lång stund kommo de sig icke för att säga något, och härunder exercerade och marscherade Onni så att svetten rann utför hans panna. Slutligen utbrast Hiukka med mindre sträng röst:

“Hvem har lärt dig allt det der? Du exercerar ju som en gammal knekt.”

“Fader Stark vid Sükalaks“, svarade Onni raskt.

“Aha, nu förstår jag hvarför du så ofta trafvat dit. Den gamle spjufvern var med åttiåtta, och har inte glömt knekttagena ännu, rätt så han inte har mera än en hel arm och ett och ett halft ben i behåll. Men, du är ju inte mer än sexton år, pojke!”

“Jo, morfar, sexton och ett halft år i rappet“, svarade Onni kraftigt. “Men hvad gör det för resten hur gammal jag är, bara jag kan skjuta och marschera!”

Under det detta samtal pågick mellan gubben Hiukka och hans dotterson, bleknade Nellas kind allt mera, och då Onni uttalade de sista orden pressade hon båda händerne våldsamt mot det hårdt klappande hjertat. Onni såg modrens tillstånd och ilade mot henne sedan han kastat muskötten på sängen.

“Mor, mor, var inte ledsen“, ropade han och slingrade sina armar kring modrens hals, “jag känner på mig, att det inte blir farligt. Vi ska' snart köra bort ryssen och se'n få vi sitta i lugn och fred. Gamle Stark brukar ofta säga, att det aldrig kan bli något lugn i Finland så länge inte ryssen fått så mycket stryk, att han inte vidare töres sticka näsan dit. Och hvarför skulle inte jag kunna få vara med om att köra bort honom.”

Den stackars modren kunde ej annat än le åt sonens ifver, men det var genom tårarne hon log, under det de

stora och klara tillrade utför hennes kinder. Det förekom henne i dessa ögonblick som om hjertat skulle brista. Nu besannades också den aning hon haft om natten, att de båda knektarne skulle ha olyckan med sig i sällskap, ty som den största olycka på jorden ansåg hon det vara om hon förlorade sitt enda barn, det hon födt med outhärlig smärta och hvars späda kropp hon oräkneliga gånger vattnat med sina tårar. Man säger, att en moder älskar högst det barn, som hon bragt till världen med den största smärtan. Nella hade icke mer än detta barn, och för dess lycka skulle hon med glädje gifvit sitt lif tusen gånger om hon kunnat det.

Sedan hon en stund med darrande händer smekt Onnis ljusa hår, ett arf efter fadren, sade hon, i det hon vände sig till Hiukka:

“Hvad ska’ vi göra far?”

Den gamle satte sig till att fundera en lång stund. Derpå sade han med en röst, som icke tålde något motstånd:

“Vi ska’ först sofva på saken. Den tål att tänka på!”

Om någon lofvat Onni “guld och gröna skogar“, såsom det heter, skulle han icke kunnat sofva den natten, som nu följde. Tusen bilder sväfvade för hans ögon och gång på gång smög han sig upp för att se efter om det ej snart skulle dagas, och det ehuru han visste att det ännu måste vara kolsvarta natten.

I ungdomsåren sjuder blodet starkare. Det finnes väl icke mången, som ej erfarit detta. Man riktigt lider då man längtar efter någonting, som man gerna vill ha. Timmarne gå så odrägligt trögt; man fryser och svettas om hvartannat, och när ändteligen den bestämda timmen slår är man knappt mäktig sig sjelf.

Så också med Onni. Hvad svar skulle modren och morfadren gifva när dagen inbröt? Skulle de kanske skratta åt honom; håna honom och slutligen stänga in honom i den mörka skrubb, för hvilken han som barn hyste en så oöfvervinnelig fasa, att han genast qväfde

de våldsamt strömmande tårarne och upphörde att skrika när modren eller morfadren hotade att stänga in honom der? Vid tanken härpå knöt han våldsamt händerne, och hans styfva finska sinne sade honom mer än en gång hvad han då skulle göra.

Slutligen började en svag strimma af dagen att synas bakom de mörka skogstopparne vid Ritoniemi och på Waajasalo holme. Icke ett snökorn föll. Luften var klar och att det var en bister köld derute, det märkte Onni på den tjocka isskorpan på fönstret, der han nätt och jemt med sin varma andedrägt kunde upptina isen så mycket, att han förmådde se utåt.

Hade han icke förut kunnat sofva, så var det honom nu totalt omöjligt att göra det. Han klädde sig därför så omsorgsfullt som möjligt och smög sig ut ur stugan utan att modren och morfadren vaknade. Hans första besök gällde det lilla träskjulet och det första han upptäckte då han inträdde dit, var de skidor, som han sjelf under gamle Hiukkas öfverinseende förfärdigat åt sig. Med hvilka lystna blickar betraktade han icke dessa fortskaffningsmedel! Ja, han kände i dessa ögonblick med sig sjelf, att han gerna skulle velat gifva hälften af sitt lif, om han på dem nu fått ila bort till Jynkkä, det så ifrigt efterlängttade målet.

Under det han var som ifrigast sysselsatt med sina tankar väcktes han plötsligt ur de djupa funderingarne af höga rop från jynkkähället. Snart fick han se hur snön började hvirfla upp på ett par ställen mellan de högstammiga furorna och länge dröjde icke, förrän han upptäckte ett par gråben, flyende af alla krafter för några skidlöpande jägare. Vargarne satte kurs rakt på det lilla träskjulet.

Onni fattade raskt sitt beslut. Med några språng var han framme vid stugan igen, rusade in utan att bekymra sig om att han väckte modren och farfadren, grep den laddade bössan, som af en händelse fått sin plats i vrån till höger om dörren, och störtade ut igen. Han kom just lagom för att taga korn på den första vargen. Skottet brann af och "herr gråben" tumlade några slag omkring, reste sig åter och försökte att komma

undan, men stupade nu på allvar. Samtidigt med Onnis skott sköt också den närmaste skidlöparen och det med den verkan, att äfven den andre vargen vände benen i vädret.

De båda skotten hade väckt upp Nella och Hiukka. Knappt mer än halfklädde rusade de ut, men stannade bestörta när de sågo Onni omringad af jägarne. I tanke att något ondt händt eller skulle hända sonen rusade Nella, oaktadt hon frös så att hon hackade tänder, skrikande fram till den lilla gruppen.

“Har ingen fara, mor“, svarade Onni på modrens förebråelser. “Det är bara vänner, och se der.“

Med dessa ord pekade han på den skjutne vargen.

Hiukka kom i detsamma fram och då han varseblef bössan i dottersonens hand, utbrast han:

“Perkele! Du har väl inte gjort det der!“

“Jo, det har just han gjort“, svarade en af jägarne. “Pojken har sjelf skjutit besten.“

Då förändrades gamle Hiukkas utseende och han utropade, under det han icke utan stolthet betraktade dottersonen:

“Anfäkta den pojken!“ För sig sjelf tänkte han “Ser ut som om han skulle duga till soldat. Nå-nå, vi få väl se.“

Ett par timmar derefter hade Nella kämpat ut en af de hårdaste striderna i sitt lif. Det var kampen mellan kärleken till sonen och kärleken till fosterlandet. Den sist nämnda vann slutligen seger.

Då Onni derefter stod utrustad med bössan och skidorna för att följa de till Jynkkä återvändande jägarne och Nella omfamnade honom sade hon snyftande:

“Blif alltid en redlig stridsman, min son. Fly alla dåliga sällskaper och haf alltid Gud för ögonen, så ska' du få se, att allt kommer att gå väl.“

“Ja, lyder du mor, så handlar du rätt“, menade gamle Hiukka rörd, och när sista skymten af dottersonen och hans sällskap försvann mellan träden åt Jynkkä till, utbrast han ånyo: “Anfäkta den pojken! Jag känner på mig, att det blir en bra soldat af honom om han får lefva!“

3.

En af de första dagarne i februari månad år 1808 erhöll chefen för den så kallade savolaksbrigaden, Jean Adam Cronstedt, öfverbefälhafvarens befallning att så skyndsamt som möjligt sammandraga sina trupper till mötesplatsen S:t Michel.

Löjtnant J. J. Burman vid savolaksiske jägrarne afsändes genast såsom kurir och redan den 8 februari var Savolaks jägarregemente, kringsspridt öfver hela landet, samladt på mötesplatsen. Det utgjorde då elfva hundra man.

Den styrka, som inom kort samlades vid S:t Michel, och som bar namnet savolaksbrigaden, utgjordes af tre tusen, sju hundra och trettio åtta man, samt bestod af följande trupper: *)

Savolaks lätta infanteriregemente, indeltdt	900	man.
d:o d:o vargeringsmanskap	450	”
Karelska dragoner, indelta	250	”
d:o d:o vargeringsmanskap	125	”
Savolaks fotjägarregemente, värfvadt,	1,200	”
Brigadens artillerikompani, d:o	133	”
Karelska jägarkåren	600	”
Ett volontärkompani för kanonsluparne	80	”
	<hr/>	
	3,738	man.

Kölden var detta år mycket skarp och hade därför isbelagt hela den väldiga vattensträcka, som utgrenar sig i östra Finland, nemligen det så kallade Saimavattensystemet.

I följd deraf kunde också ryssarne med så mycket större både säkerhet och skyndsamhet göra sitt infall i Savolaks. Detta företogs också från fem olika ställen liggande vid Saimen i nära nog en halfcirkel öster om S:t Michel. Dessa platser voro, räknade från sydvest: Mentuharju, Christina, Puumala, Sulkava och Randsalmi.

*) Se: Anteckningar af J. J. Burman. Andra Afdelningen Relation om Savolaks-Brigadens operationer under 1808 och 1809 års krig.

Medan savolaksbrigaden intog sina för den bestämda platser i och omkring S:t Michel anlände det budskapet, att ryssarne med en styrka af omkring trettio tusen man inbrutit i landet öfver Keltis och Aborrfors, samt att mindre drabbningar eller skärmytslingar förefallit vid Orimattila, Forsby, Lovisa och Kuuskoski.

Nu blef det mera lust och lif vid S:t Michel, ty alla längtade efter att få mäta sig med den hatade fienden. Kapten von Fieandt, som vid brigadens första ankomst till mötesplatsen hade blifvit afskickad till Helsingfors i akt och mening att hemta så många dugliga gevär som möjligt, anlände också nu till platsen med sin transport. Som fienden då redan hunnit inbryta så långt, att han till och med hotade Tavastehus, hade von Fieandt nödgats taga en lång omväg först åt nämnde plats och sedan åt Kangasniemi, norr om S:t Michel.

Under 36 graders köld måste savolaksbrigaden stå under gevär hela natten mellan den 25 och 26 februari emedan den hvarje ögonblick väntade, att ryssarne skulle anfalla.

Hvad var det manne, som under denna tid uppehöll modet, om ej kärleken till fäderneslandet och ett det djupaste hat till arffienden! Aldrig någonsin har fosterlandskärleken varit så hängifven, så stark, som under detta moderlandets sista kamp för sitt bestånd; aldrig någonsin har den finska kraften, segheten och ut hålligheten visat sig i bättre dager än under dessa nätter, då kölden höll på att stelna lemmanne. Väl blefvo något mer än hundra man intagne på sjukhusen, men de öfrige voro dock muntra och glada och uppmanade hvarandra både med ord och gerningar att våga allt för fosterjordens räddning.

Sedan brigadens anförare några gånger förgäfves erbjudit den öfverlägsne fienden batalj började han, som endast hade ordres att retirera, det långa återtåget öfver Haukivuori och till Pieksämäki vid vägen till Uleåborg. De uttröttade soldaterna fingo här taga sig en väl behöflig hvila i några timmar. Under denna rast inlopp den säkra underrättelsen, att två tusen ryssar inryckt i landet vid Sulkava och således stodo i brigadens rygg,

samt att omkring ett tusen fiender från Nyslott trängt in i Jorois, öster om Pieksämäki belägna socken, samt att afståndet till den fiendtliga kåren ej var stort mer än tre mil.

Sedan derefter flere afdelningar utskickats åt olika håll och transporten hade begifvit sig af, antändes alla de vid Warkaus befintliga förråden på det att de ej skulle falla i ryssarnes händer. General Tutschkoff, som förde befälet öfver de fiendtliga skarorne, hade nu närmat sig finnarne på tre fjerdedels mils afstånd.

Den 11 mars föreföll en mindre affär vid Leppävirta då öfverste Wlastoff, som kommenderade 1,500 man, var nära att inneslutas af finnarne. Det var endast Cronstedts vägran att låta verkställa den kringgående rörelsen, som räddade Wlastoff från undergång.

Sålunda fortsattes marschen åter norrut till Wehmaismäki. Köld och yrväder försvårade rörelserna, så att det var temligen sent på aftonen som de uttröttade finske bataljonerne anlände till nämnde plats.

I midten af mars månad uppnåddes ändteligen Kuopio stad, der karelska dragonerne voro brigaden till mötes.

För att till någon del betäcka savolaksbrigadens lägerställe i och omkring staden beordrades kaptenen J. Z. Duncker, den af Runeberg i hans herrliga poem "Den femte juli" besjungne hjälten, att fatta posto vid Jynkkä, beläget tre fjerdedels mil söder om Kuopio stad.

Det var till denna lägerplats som Örn och Spets voro på väg då natten öfverraskade dem, så att de måste söka skydd i gamle Hiukkas stuga på Lehtoniemi udde.

När de omsider återvände till Jynkkä hade de, såsom vi veta, Onni med sig.

4.

Uttröttad af den häftiga gången i alnsdjup snö, som merändels var så lös, att skidorna ej kunde begagnas,

anlände Onni med sina följeslagare ändteligen till Jynkkä by, der fältvakten bivuakerade.

Kapten Duncker befann sig just hos sine bussar då han fick syn på Onni, som modigt såg sig omkring och lugnt mötte de leende ögonkast, som allestädes träffade honom.

“Hvad är det för en pojkvasker ni ha fått tag uti?” sporde han Örn. “Ha ni hittat honom i snön?”

Örn redogjorde omständligt för sitt och kamratens vistande hos gubben-Hiukka.

“Så-å”, utbrast kapten Duncker och betraktade Onni med helt-andra blickar än förut, “är du så modig af dig, du?”

“Ja, låt mig bara försöka, så får ni väl se om pojkvasken duger till någonting”, svarade Onni, retad af denna föga angenäma titel, som kaptenen gifvit honom.

Duncker log då han förnam Onnis svar. Klappande honom på axeln sade han:

“Eftersom Örn och Spets tagit dig i sitt beskydd, så får du väl följa med dem.”

Aftonen förflöt under muntert glam och samspråk. Onni satt för det mesta tyst och hörde på. Det var ju första gången han befann sig i fält. De olika uniformerne, vapnen och knektarnes larmande sorl gjorde på honom ett nästan öfverväldigande intryck. Det susade för hans öron och han kände ibland likom en svindel.

Spets, som en lång stund haft sina blickar fästade på honom, lutade sig nu intill hans öra och hviskade:

“Ännu är det tid om du vill återvända hem. Betänk dig noga, ty i morgon kan det vara för sent.”

Onni spratt till som om en orm stungit honom och rodnade starkt vid tanken på att Spets genomskådat honom. Men hastigt fattade han sig och utropade:

“Nej, jag vill inte hem nu igen! Mor och morfar skulle bara skratta ut mig! Jag vill stanna qvar här!”

“Men, jag ser att du är sömnig. Lägg dig der på halmkärften, vi ha ej bättre säng här.”

Detta lät ej Onni säga sig två gånger. Snart sof han också lika godt som om han varit i hemmet, oviss om hur det skulle komma att gå den följande dagen.

Så snart Örn och Spets voro säkre på att Onni verkligen insomnat, förde de samtalen på den modige pojken. Efter ett kort meningsutbyte kommo de öfverens om att i de kommande striderna skydda honom efter bästa förmåga. Derefter njöto äfven de den korta och väl behöfliga hvilan.

Den stuga, i hvilken Onni och hans båda faderlige beskyddare sofvit, låg ytterst i byn och var öfvergifven af innevånarne. Onni, som sofvit ostörd hela natten, vaknade i dagbräckningen. Till en början kom han icke riktigt ihåg hvar han befann sig, men slutligen påminde han sig det och störtade upp.

Vid den häftiga rörelse han gjorde vaknade Örn och reste sig upp på armbågen.

“Jag menar att du har sjelfvaste hin i kroppen eftersom du inte kan sofva, pojke“, ropade han yrvaken. “Tycker du inte att vi...”

Längre kom han ej i sitt tal emedan larmtrumman i detsamma lät höra sig.

“Jaså, är det på det viset“, utbrast Örn och gaf Spets en så hård knuff i sidan, att han rullade ett par slag utåt golfvet. “Nå, då är det bäst att vi skynda, eftersom vi troligtvis få något att göra i dag.“

Och vid det han uttalade dessa sista ord sneglade han på Onni för att se hvad verkan de skulle göra på honom.

Onni såg dessa blickar, och hur besynnerlig känsla som än genomströmmade honom vid Örns ord, gjorde han likväl våld på sig sjelf för att synas lugn. Detta lyckades honom också.

Då Örn och Spets intogo sina platser hade de Onni emellan sig.

“Nu gäller det, pojke“, sade den först nämnde och han tillade under det han pekade på en mörk linie, som långsamt närmade sig söderifrån. “Vet du hvad det der är?”

“Ryssen kan jag väl tro“, inföll Onni med tillkämpadt lugn, ty hur modig han än var, kunde han likväl ej hålla tillbaka den obehagliga känsla, som bemäktigar sig den, som första gången står i beredskap att gå till en strid.

“Ja du, det är vår arffinde“, inföll Spets. “Håll nu bara tungan rätt i munnen så är det ingen fara.“

Onni bet ihop läpparne och lofvade inom sig sjelf, att han skulle göra allt hvad i hans förmåga stod på det att hans beskyddare ej skulle få något förklenligt att säga om honom.

Det var general Tutschkoff, som med fyra tusen man anföll savolaksbrigadens fältvakt vid Jynkkä. Men den hade Duncker till befälhafvare och mera behöfde den ej för att kunna reda sig.

Tack vare den djupa snön kunde de ryska skarorne ej utbreda sig med den skyndsamhet, som Tutschkoff åstundade. Han trodde sig icke komma att möta ett så energiskt motstånd som han gjorde och det dröjde ända till middagen innan han för savolaksarnes ihärdiga jägarelds skull förmådde tränga dem ned på isen norr om Jynkkä by.

“Nå“, sade Örn då han åter stannade på den nya platsen, “hur finner du dig, Onni?“

“Bra“, svarade denne och torkade svetten ur pannan. “Väl kändes kulornas besynnerliga pipande och surrande omkring mig till en början riktigt otäckt, men snart var det öfver. Nu är jag inte mera rädd!“

Och med dessa ord rätade Onni på sig. Till och med gamle krigare betraktade honom med en viss beundran.

“Åh, du har nyss börjat nu?“ svarade Spets. “Vänta bara till dess vi komma bröst mot bröst. Då blir det en annan dans.“

Onni svarade ingenting härpå, men inom sig sjelf måste han erkänna att Spets nog hade rätt.

Fältvakten hade knappt hunnit ordna sig i sin nya position, förrän en del af det fiendtliga kavalleriet, bestående af kosacker och grodnoska husarer, närmade sig i afsigt att anfälla.

Då Onni såg detta kände han sig besynnerlig till mods. Något sådant hade han aldrig förut sett. Han kunde ej värja sig från en känsla af rädsla då han såg de frustande hästarne sparka upp den lösa snön, så att den stod som ett moln omkring truppen. Han befann

sig tillsammans med Örn och Spets vid kapten Malms trupp, som utgjorde venstra flygeln och stödde sig mot en brant snöbetäckt klippa. Hans ögon sökte beskyddarnes, men de sågo ej honom, endast fienden.

“På sextio steg som först, kom ihåg det, gossar“, förmanade befälhafvaren. “Första ledet till en början och sedan de andra allt efter behof.“

Fiendesvärmen närmade sig. Onni, som krupit bakom Örn, såg tydligt kosackernes skäggiga anleten. Nu var pojken ej mycket värd, det måste han för sig sjelf erkänna.

“Fyr!“ kommenderade slutligen kapten Malm. Salfvan skrällde och tjuguhästar tumlade med sine ryttare omkring på snön, som hastigt purprades af deras blod.

“Bra, gossar“, utbrast Malm. “Den der helsningen gjorde åsyftad verkan!“

Så var också förhållandet. Utan att invänta en salfva från de andra savolaksiska leden gjorde det fiendliga kavalleriet en sidorörelse för att kasta sig in på de öfrige flyglarne. Mottaget här på samma sätt af desse måste det slutligen skynda undan.

“Det var första dusten, det“, utbrast Örn. “Men“, fortfor han och såg sig omkring, “hvar är pojken? Det har väl aldrig... jäså, du håller dig här bakom mig! Jaja“, fortfor han och klappade vänligt Onnis hufvud, då han märkte att hans ord gjorde pojken förlägen, “det är nu första gången du befinner dig i elden och ingen kan undra på att du känner dig en smula konstig i kroppen, ty du är ju så ung ännu. Jag har sett gamla vuxne karlar, som darrat som asplöf vid ett sådant här tillfälle.“

Dessa vänliga ord från Örns läppar gjorde Onni glad igen. Han bet våldsamt ihop tänderne och föresatte sig att nästa gång taga större mod till sig.

Denna nästa gång lät ej heller länge vänta på sig. Uppretad genom det ihärdiga motståndet skickade Tutschkoff fram fyra åttapundiga haubitser och öfversållade den dunckerska skaran med ett ordentligt regn af kartescher.

Nu gick det Onni ännu sämre. Skärfvan af en kartesch dödade en man bakom honom sedan den först

ryckt af Onni hans mössa och trasat sönder den. Det ohyggliga hväsande ljudet tillika med lufttrycket gjorde att han bokstafligen slog en kullerbytta, hvarvid hans gevär slungades ett godt stycke derifrån.

“Gud i himmelen, pojken är väl inte sårad“, ropade Örn och sprang fram till den afdånade Onni, den han tog i sina armar.

“Ja, så är det att ta’ småbarn med i krig“, hånade en närstående knekt.

“Tig du“, skrek Spets. “Undrar hurudan du var i synen när du första gången stod i elden!”

Spets hade knappt fått sista ordet öfver läpparne då ett stycke från en kartesch kom och tog bort den hånande soldatens ena öra och hvälfde honom hufvudstupa ned i snön. Tjutande af smärta sprang knekten upp och lopp derifrån utan att någon kunde hindra det.

Onni kryade snart till sig igen och när Duncker åter stannade ett längre stycke ut på isen var den gamle skidlöparens dotterson alls icke rädd för de kulor och kartescher, som med korta uppehåll regnade öfver truppen.

Då striden var som häftigast och några savolaksare redan fallit, kunde ej Örn och Spets längre styra begäret efter att komma i handgemäng med fienden. Åt följde af några jägare skyndade de bort till Duncker. Örn förde ordet:

“Kapten“, sade han med stadig röst, “det här går långt ifrån bra. Låt oss med fälld bajonett gå på och borttaga fiendens grofva kanoner, hvilka skada oss; dess kavalleri och infanteri frukta vi inte!”

Kapten Duncker spände ögonen i talaren, men då han såg att de andre soldaterna äfven hade samma mening svarade han:

“Barn, detta skulle ni nog få göra om fienden ej vore oss så öfverlägsen. Nu är det omöjligt.“

Efter det två rytterianfall afslagits måste Duncker åter retirera. Marschen ställdes nu mot staden i en så betundransvärd ordning, att till och med general Tutschkoff, enligt den förut nämnde Burman, lär ha yttrat till sine officerare att de af finnarnes mästerliga återtåg borde lära sig hur man skulle retirera. Från Kuopio stad

gick reträtten ytterligare öfver isen till Toivola pass, beläget på Kallavesis östra strand midt emot Kuopio. Hela savolaksbrigaden hade i förväg retirerat dit.

5.

Drypande af svett kom Onni springande rakt emot Örn redan innan denne hunnit aflägga sin packning.

“Gif mig ett gevär och en uniform!” ropade ynglingen. “Nu vill jag bli soldat på allvar!”

Kapten Malm, som i detsamma gick förbi, fattade Onni i armen och utropade leende:

“Du är ännu för ung, pojke!”

“Åhnej”, svarade Onni och såg kaptenen käckt i ögonen. “Jag har nu lärt hur det går till i krig.”

“Nåväl, du ska’ få försöka. Kanske att du inte är så galen när allt kommer omkring.”

En timme derefter inträdde Onni, utstyrd i en något för stor savolaksisk jägaruniform, i den barack der Örn och Spets bodde. Pojkens ögon glänste af stolthet och han rätade upp sig så mycket han kunde då han utropade:

“Nu är jag soldat!”

Både Örn och Spets hade till en början föresatt sig att gyckla litet smått med sin skydsling, men när de nu sågo att han på fullt allvar tog sitt kall, omfamnade de honom rörde och Örn sade:

“Vi ha hittills skrattat åt dig, men hädanefter må skammen komma öfver oss om vi mera göra det!”

Efter en marsch om femtio mil, tillryggalagd på tre veckor och under nästan oupphörliga småstrider, anlände savolaksbrigaden omsider i slutet af månaden till Frantzila. Härifrån gick öfverste Sandels med jägrarne till Brahestad, hvaremot den öfriga delen af brigaden inqvarterades i staden Uleåborg för att hvila ut efter mödorna.

Emellertid gáfvo ryssarne klingsporska arméen ingen

rast. Deras mening var att antingen tillfångataga den eller tränga den ännu längre upp mot norden, der den skulle förgås af hunger och köld.

Planen var ej så illa uttänkt, men lyckligtvis strandade den på en enda mans, Adlercreutz', energiska motstånd. Följden häraf blef också segrarne vid Siikajoki den 18 april 1808 och vid Revolaks den 27 i samma månad.

Då hela den svensk-finska arméen i slutet af mars månad 1808 samlades i Limingo socken mellan staden Uleåborg och Sijkajoki upprättades här ytterligare en brigad och blef denna kallad "Femte finska brigaden". Längre sökte man efter en lämplig anförare och slutligen fann man honom i Johan August Sandels, öfverste och chef för Savolaks jägarregemente.

Och svårligen kunde någon lämpligare person väljas för att leda det tåg, till hvilket den nya brigaden var bestämd.

Denna brigad (Femte brigaden) var enligt ofvan anförde J. J. Burman sammansatt af följande trupper:

Vesterbottens regementes norra bataljon	511 man.
Österbottens d:o d:o d:o	393 "
Savolaksjägarregementes lifbataljon	253 "
Kajana bataljon	335 "
Wasa nya regemente	657 "
Uleåborgs bataljon	274 "
Kapten Brummers båtsmansbataljon	357 "
Arméens flottas volontärer	72 "
En sqvadron karelska dragoner	88 "
Fyra stycken sexpundiga och fyra st. trepundiga kanoner med servis	57 "
	<hr/> 2,997 man.

Men af dessa 2,997 man voro icke alla med på det ryktbara sandelska segertåget ned mot Ryssland. De helt nyligen uppsatte skarorne Wasa nya regemente, Uleåborgs bataljon och sjömilitären måste stanna kvar i Uleåborgs stad emedan de saknade den öfning, som fordrades. Först när denna var vunnen skulle de an-

vändas i aktiv tjänstgöring. Härigenom blef femte brigaden ej mer än omkring 1,500 man stark.

Straxt söder om Uleåborgs stad ligger på en ganska stor halfö Uleåsalö kyrka och kyrkby. Här hade femte brigaden slagit läger för att invänta sin chef.

Det var på morgonen den 29 april 1808. Solen glänste varm och framlockade ur den vårliga jorden den ena lilla blomman efter den andra. Allt i naturen tycktes så fridfullt. Den lilla bäcken dansade muntert fram mellan stenarne; foglarne sjöngo sina vackraste morgonhymner och från de ställen dit solen högst sällan kunde skicka sina redan värmande strålar glittrade kvarlevor af den stränga vintern, snö och is. Men snart skulle äfven dessa tecken till Bores makt smälta ned och antingen sina ned i jorden eller rinna bort i små rännilar för att förena sig med de större moderliga vattendragen.

På en svagt grönskande grafkulle på Uleåsalö lilla vackra kyrkogård suto Örn och Spets samspråkande. De hade allt ifrån fälttågets början tillhört savo-laksiska jägarregementets lifbataljon och skulle för andra gången få genomtåga de trakter, som de nyss hade varit tvungne att lemna åt den sköflande fienden.

Det var därför icke utan djupt vemod som de tänkte på det stundande tåget.

Under det de som bäst voro i farten med att delgifva hvarandra sina bekymmer och förhoppningar närmade sig Onni. Örn blef honom först varse och utbrast:

“Är du galen, pojke! Du skulle ju ligga en månad i Uleåborg för att exercera och nu...”

“Jag står inte ut dermed“, afbröt Onni. “Dessutom kan jag exercisen. Jag vill följa med er ned till min hemtrakt och se efter hur mor och morfar befinna sig.“

“Jaså, du längtar redan hem“, inföll Spets med en icke så liten retlighet i stämman. “Jo, jo, kunde nog tro det!“

“Nu misstager ni er, fader Spets“, svarade Onni och kastade hufvudet stolt tillbaka. “Jag vill också hjälpa till att köra ryssen från hemtrakten.“

“Nåja, då kan du ju fråga honom, som kommer ridande der“, menade Örn och pekade på en ståtlig ryttare, som, omgifven af flere högre officerare, hastigt närmade sig kyrkogården.

Ryttaren på den hvita hästen var Johan August Sandels. Han hade med sig den tappre öfverstelöjtnanten Fahlander, major Lagerborg vid Vesterbottens regemente, samt sina båda adjutanter C. G. Wallgren, löjtnant vid savolaksiske jägrarne, och Daniel von Fieandt, löjtnant vid karelske jägrarne.

Med några djerfva språng stod Onni nere på den smala förbi kyrkan ledande vägen. Pojkens ankomst inträffade så häftigt och oförmodadt, att Sandels' häst skyggade åt sidan och höll på att kasta ryttaren ur sadeln.

“Hvad nu! Hvad tar du dig till!“ ropade Fahlander och styrde sin springare rakt på Onni.

Härunder hade Örn och Spets skyndat fram till kyrkogårdsmuren, öfver hvilken de nyfiket sträckte sina hufvud för att se hvad som skulle hända.

“Jag vill tala med generalen“, utbrast Onni, en smula haj öfver det virrvarr han förorsakat.

Sandels hade snart kunnat styra sin springare. Utan att uppehålla sig länge red han fram till Onni, spände sina stora ögon i honom och sade:

“Jag har sett dig förr, du!“

“Ja, vid Toivola“, svarade pojken och såg generalen stinnt i ögonen.

Sandels tyckte om sådana rättframma svar och sådana personer, som utan att blinka kunde se honom rakt i ansigtet. Han sade för den skull:

“Hvad vill du? Sjung ut fort, ty jag har brådtom!“

“Man har skickat mig till Uleåborg för att exercera och det kan jag ju förut“, svarade Onni förtrytsamt. “Fader Stark vid Siikalaks lärde mig den konsten för mer än ett år sedan. Nu vill jag följa med Örn och Spets och...“

“Håll der“, afbröt Sandels och hans allvarliga anlete ljusnade en smula. “Hvar är du hemma?“

“På Lehtoniemi udde. Morfar är den bästa skidlöparen i hela Kuopio.“

“Hur gammal är du?”

“Sexton år och på det sjuttonde.”

Generalen betänkte sig en stund. Derpå sade han:

“Nåväl! Du får följa med. Uppsök Örn och Spets och gör dig i ordning, ty snart sker uppbrottet.”

Med dessa ord kastade Sandels om sin springare och ilade bort. Han red dock ej fortare än att han kunde höra Onni skrika med full hals:

“Hurra, hurra! Nu får jag hjälpa till att klå rysen! Och sedan“, fortfor han för sig sjelf under det han med bevingade steg skyndade in på kyrkogården igen för att uppsöka sine vänner, “sedan får jag ju komma hem och helsa på mor och morfar och visa dem att jag ändock dugde till soldat.”

Och i glädjen häröfver tog han långa hopp längs den snöiga kyrkogården och stannade slutligen framför den lilla grafkullen, till hvilken Örn och Spets skyndsamt begifvit sig tillbaka för att ej bli ertappade såsom lyssnare.

Då Sandels kom några alnar ifrån den plats, der Onni qvarstod, sade han under det han vände sig tillbaka:

“Om jag hade tio tusen sådana soldater som den der pojken, skulle jag inom två månader diktera freden i sjelfva Petersburg!”

II.

Segertåget.

1.

Landsvägen från Siikajoki till Idensalmi, samt derifrån och till Kuopio stad, löper tätt förbi Pulkkila och Piippola kyrkor, den först nämnda i norr om den sednare. Mellan dessa båda kyrkor är afståndet ungefär en och en fjerdedels mil.

Vid tiden för denna skildring låg ungefär halfvägs mellan de båda nämnda kyrkorna Niemi välbyggda herresäte. Egaren dertill var den gamle afskedade majoren Patrik Jernfält. Härstammande från en nästan urgammal svensk adelsslägt, som för århundraden sedan flyttat öfver till Finland och alltid utmärkt sig såsom idoge landtbrukare, var Patrik den ende af tre syskon, som egnat sig åt militärståndet. Han hade varit med i Gustaf III:s finsk-ryska kampanj och bevistat flere drabbningar dels under befäl af konungen sjelf, dels under den tappre Stedingks kommando. I den heta och 19 timmar långa drabbningen vid Porosalmi den 13 juni 1789 var Patrik Jernfält redan major. Det var han, som i spetsen för en afdelning savolaksiske jägare mottog anfallet från ryska kejsarinnans lifgrenadierer under anförande af öfverlöparen Göran Magnus Sprengtporten, innan sin öfvergång till Ryssland chef för karelske trupperne, Savolaks fotjägare samt Kymenegårds och Rautalambi bataljoner. I denna egenskap hade han skaffat de savolaksiske jägrarne lång- och snabbskjutande gevär, hvilka i följd deraf kallades de sprengtportenska studsarne.

Det var med dessa gevär som savolaksarne voro beväpnade då Sprengtporten försökte att med sina lifgrenadierer sätta öfver Porosalmi sund.

Plötsligt fick Patrik Jernfält kunskap om att hans jägare saknade kulor. De tappre bussarne stodo rådlöse och ryssarne kommo alltjemt närmare.

I dessa för en krigare så förtviflade ögonblick fick major Jernfält en idé.

“Gossar“, ropade han, “vi ha ju uniformsknapparne kvar! Försök med dem!”

Sagdt och gjordt. Knapparne fingo göra tjänst som kulor och de gjorde god verkan. En dylik kula träffade Sprengtporten i bröstet. Då han föll utropade han på finska:

“Omat kojrat puurivat (Egna hundar ha bitit mig)!”

Ryssarne blefvo emellertid på alla punkter tillbakaslagne och det ehuru deras styrka var något öfver fem tusen man, då Stedingk icke hade fullt 750 man till sitt förfogande.

Emot slutet af striden råkade Patrik Jernfält ut för missödet att få sin venstra arm genomskjuten af tre kulor. Läkarne gjorde allt för att återställa den skadade lemmen i sitt förra skick, men det var omöjligt. Den måste amputeras. Med harmen i hjertat måste den tappra knekten, såsom varande oduglig till tjenst, begära sitt afsked. Gustaf III lade dock plåster på det svidande hjertesåret genom att med egen hand fästa svärdsorden deröfver.

Patrik Jernfält återvände hem till Niemi, så snart hans helsa det medgaf. Han hade dock ej varit länge hemma förrän döden kom såsom en omutlig gäst till det vackra herresätet. Det var majorskan, en god och duglig qvinna, som blef liemannens byte.

Denna förlust sved ännu hårdare än förlusten af armen och dermed tvånget att taga afsked. Under många månaders tid var majoren nära nog kollrig och gick omkring som en skugga både ute och inne.

Men, sorgen är ej evig, säger man. Efter många försök lyckades det ändteligen majorens adertonåriga dotter Amalia att släta ut rynkorna på hans panna och då hon en gång mäktat aflocka honom ett leende var isen bruten.

Patrik Jernfält insåg nu att han hade sitt enda barn, den nämnda dottren, att lefva för och med sin starka viljekraft lyckades det honom slutligen att få åtminstone så mycken bugt med sorgen, att den icke besvärade honom vid hans alldagliga sysslor.

Då kriget 1808 bröt ut blef Patrik Jernfält ånyo nästan utom sig öfver att vara invalid. Amalia kunde med möda få bugt med honom.

“Det är för bedröfligt att jag inte kan få vara med“, suckade han. “Andra få nu kämpa för Finland, men jag måste sitta hemma vid spiseln och det oakadt både kropp och själ ä’ friska. Perkele! Det är mer än jag kan tåla!”

Men, så började finska arméens stora reträtt och då begynte majoren att bli fundersam.

“Undrar när de ämna stanna“, sporde han dottren när han fick underrättelse om att Klingspor hunnit ända

upp mot Brahestad. "Det ser besynnerligt ut. Skulle varit Klerker eller Stedingk, då hade det nog blifvit annan dans af för långrockarne!"

Amalia svarade ingenting ty hon visste det ej tjenade till något då fadren sjöng på den trallen.

Under det savolaksbrigaden på sitt återtag rastade i Pulkkila kyrkby föreföll en ganska allvarsam skärmytsling söder om Junno by en half mil i sydvest från ofvan nämnde kyrkby. Efter ett hjeltemodigt försvar måste Savolaks jägare, som här voro i elden, vika tillbaka till hufvudstyrkan. Hvad som grämde jägrarne mest var att de förlorat sin tappre befälhafvare, en ung löjtnant, samt att de ej visste om han var död eller fångad.

Den unge löjtnanten, som var i krig för första gången, hade visserligen blifvit sårad i ena axeln, men ej svårare än att han kunde släpa sig från valplatsen och under aftonens mörker komma undan. Lyckligtvis mötte han en torpare under Niemi och fick åka med honom fram till majorens gård.

Det var sent om aftonen när den sårade krigaren anlände dit. Så snart Patrik Jernfält fick kännedom derom lät han genast hemta honom, förde honom sjelf i säng och förband såret.

Under ett par dagar låg den sårade krigaren i full yrsel och sköttes omsorgsfullt af Amalia och hennes unga väninna, den vackra Olga Pawluka. De båda flickornas ömma omsorger gjorde slutligen att den sårade återfick sansen. En tillkallad läkare förklarade också att såret ej var farligt och tillfrisknandet snart skulle gå för sig alldenstund löjtnanten hade en frisk och oförderfvad kropp.

När den sårade först vaknade och slog upp ögonen föllo de genast på de båda flickorna. Det syntes tydligt att han blef öfverraskad. Han ville tala men i det samma öppnades dörren och majoren trädde in. Sedan han deltagande frågat efter den sårade krigarens helso-tillstånd, sporde han efter hans namn.

"Walter Jernfält", ljöd det sakta från den unge mannens läppar.

“Walter Jernfält!” utbrast majoren och tog ett par steg tillbaka under det både Amalia och Olga rodnade som två pioner. “Då bor er far kanske i Sulkava? Hvasa?”

Walter Jernfält betraktade majoren en stund med förvånade blickar. Derpå frampustade han:

“Ja, han är bosatt i Sulkava.”

“Nå, så Gud fördöme mig om jag inte blir flat som en padda!” skrek majoren. “Pojke, du är ju min brorson, vet jag. Här ser du framför dig majoren Patrik Jernfält, invaliden Gud nås! Seså, Amalia, kom nu fram och helsa din kusin, och äfven du, Olga Pawluka, har väl ett godt ord åt honom. Nå, det var då ett sannskyldigt underverk, att du kom hit, pojke!”

Walter Jernfält's förvåning var naturligtvis så stor som den kunde blifva. Till en början kunde han endast få fram dessa ord:

“Är jag då på Niemi?”

“Ja visst tusan är du det!” skrek majoren. “Du kom hit nära nog halfdöd. Nå, flickor, hvarför stå ni der och sjåpa er!”

Amalia var den första, som gick fram och helsade kusinen välkommen. Den unge löjtnanten betraktade henne med blickar, som tycktes säga så mycket som: En vacker kusin har jag. Derefter trädde Olga Pawluka fram och räckte löjtnanten sin lilla hand. Och då han såg in i dessa mörka ögon med sitt oändliga djup, då genomfors hans kraftfulla gestalt af en lätt darrning. Han kände också hur Olgas hand lindrigt darrade i hans. Hade detta första möte kanske afgjort deras framtid?

“Nu ska' vi lemna pojken i fred”, sade majoren sedan helsningarne voro öfver. “Försök nu att sofva, så ska' det inte dröja många dagar förrän du är på benen igen.”

Walter Jernfält gjorde alla möjliga ansträngningar att följa majorens råd, men fåfängt. Hur han än vände sig, om han låg med öppna eller slutna ögon, såg han alltjemt framför sig Olga Pawluka med sitt mörka i lockar ringlande hår, sina friska svällande läp-

par men framför allt de stora ögonen, hvilkas djup ingen skulle kunnat mäta. Slutligen insomnade han dock efter att ha legat vaken minst ett par timmar.

2.

Walter Jernfälts tillfrisknande gick långsammare än någon trodde. På åttonde dagen efter hans ankomst till Niemi blef kulan lyckligt uttagen ur axeln. Men derpå följde en så oroväckande mattighet, att läkaren ej på en hel vecka kunde gifva något bestämdt utlåtande antingen lif eller död skulle följa.

Major Patrik Jernfält blef ännu mera missmodig till sinnes då han såg läkarens tvifvelaktiga uppsyn. Äfven grämde det honom ej så litet, att han icke fick vara i sjukrummet så ofta han önskade. Läkaren hade nemligen föreskrifvit den största möjliga stillhet såsom ett oundgängligt vilkor för utsigten till en god vändning på sjukdomen.

Amalia och Olga Pawluka erhöello dock tillåtelse att turvis sköta den sårade.

Slutligen segrade dock den ungdomliga naturen öfver döden. En dag förkunnade läkaren att all fara nu vore öfverstånden och han sade i det han på ett förbindligt sätt vände sig till de båda flickorna:

“Visst har min konst gjort mycket till i detta svåra fall, det smickrar jag mig med, men utan er hjälp och edra ömma omsorger skulle sjukdomen nu troligtvis icke varit häfd.”

Amalia höjde sakta på det blonda hufvudet och smålog åt den unge läkaren, nykomling i orten men redan i besittning af innebyggarnes fulla förtroende för sin skicklighet och sitt humana uppträdande hvart han än blef kallad.

Olga Pawluka deremot rodnade som en pion och sprang som en jagad hind ut ur rummet. Utkommen i förstugan utbrast hon harmsen för sig sjelf:

“Så försmädligt att jag inte kunde låta bli att rodna. Hvad ska' farbror och Amalia tro derom!”

En dag, då Walter Jernfält var kryare än vanligt sporde han den på sängkanten sittande majoren, sedan samtalet en stund rört sig dels om den i Sulkava bosatte brodern, dels om kriget och utsigterna för en god framgång på detsamma:

“Men, säg mig, farbror, hvem är Olga Pawluka? Bestämndt inte finska?”

“Bry dig inte om henne, du“, svarade majoren torrt och vände sig åt sidan. Men då han märkte att brorsonens forskande blickar voro oafvändt fästade på hans ansigte, sade han:

“Om fyra dagar fyller hon 21 år. Då hoppas jag att du är så pass återställd, att du kan sitta uppe och afhöra berättelsen om huru jag fann henne.“

Med dessa ord lemnade majoren brorsonen med häftiga steg.

“Besynnerligt“, tänkte denne. “Något måste ligga härunder, det är alldeles tvärsäkert.“

När de fyra dagarne voro tilländalupne inträdde major Patrik Jernfält, åtföljd af Amalia och Olga, i sjukrummet, ty Walter var ännu för svag att gå uppe. Sedan alla tre tagit plats bredvid sjuksängen började majoren sålunda:

“Många äro de minnen, som jag hemfört från tredje Gustafs krig, men det djupaste, det som mest bibehållit sig, är det, som jag nu vill omtala för eder.“

“Den trupp, vid hvilken jag var kommenderad, nemligen en bataljon af Savolaks fotjägarregemente, höll rast vid Orimattila. Det var en solig och varm dag och eftersom soldaterna voro temligen uttröttade och kuskaparne icke upptäckt någon fiende, så fick halfva styrkan gå till hvila i byn medan den andra hälften höll vakt. På eftermiddagen sprängde en adjutant fram och rapporterade att kungen var i antågande. Nu blef det lif och rörelse i lägret må ni tro, ty alla ville se snygga och hurtiga ut då majestätet kom fram.“

“Ändteligen kom han efter långt väntande. Han vandrade sjelf genom de uppställda leden, talade vän-

ligt icke blott med officerarne, utan äfven med gemenskapen, och stämde för den skull alla till sin fördel. Då han morgonen derpå skulle resa sin väg igen och han ånyo red genom leden, sade han med allvarlig stämma:

“Håll noga utkik, gossar, ty jag har fått höra att en kosacksvärm ströfvar åt Keltis till!”

“Dessa ord gjorde oss ännu mera uppmärksamma. När konungen väl begifvit sig af hölls ett krigsråd och deri beslöts det att vi långsamt skulle närma oss Keltis baracker.”

“Då natten inbröt satte sig tåget i rörelse, och som åtminstone du, Walter, har dig bekant, så är det just ej närmaste väg från Orimattila och till Keltis. Mörkret och den oländiga marken gjorde också naturligtvis sitt till för att hindra att tåget skedde med den skyndsamhet, som kanske skulle varit af nöden.”

“Men ännu innan dagen inbrutit fingo vi kossackerne vakteldar i ögonsigte. Åt min ledning var förtruppen anförtrodd, alldenstund jag som pojke mer än en gång varit på denna plats.”

“Ja, min far har ofta talat om den lyckliga ungdomstiden“, inföll löjtnanten under det hans blickar med ett drömmande uttryck oafslåtligt fasthängde vid Olga Pawlukas vackra, rodnande anlete.

“Men, derom är ej tid att nu tala“, inföll majoren med synbar otålighet. “Jag återgår för den skull till min berättelse. Det var duktige pojkar, äkta skogsströfvare och björnjägare som jag hade med mig och jag hoppades äfven att med dem kunna uträtta mycket, aldrig helst som flere af dem äfven hade kännedom om trakten.”

“Krypande på händer och fötter närmade vi oss för den skull vakteldarne så nära, att vi ej allenast kunde se de tjudrade hästarne, utan äfven karlarne och kvinnorna omkring bivuakerne. Jag fann deraf att desse kosacker ej tillhörde zaporogerna, ty denna afdelning af steppfolket tål aldrig några kvinnor hos sig, utan öfvertala antingen resande att ingå i sin stam, eller bortröfva unga gossar från andra folk, och uppfostra dem sedermera i sina egna sedvänjor. På dylikt sätt ha också

zaporogerna städse kunnat bibehålla sig i en ganska aktningvärd numrär. Ja“, fortfor majoren, som alltid med värma plögade tala om detta halfvilda steppfolk, ”jag ska' säga er, att det inte är så godt att bli erkänd för en äkta zaporog, såsom jag i förbigående vill om-tala för er. Straxt förr än kriget bröt ut hade en af mina regementskamrater, en duktig och äfventyrslysten pojke, företagit en resa nedåt kosackernes land, ty det lyste honom att med egna ögon se detta märkvärdiga folk, öfver hvilket Mazeppa, Karl II:s olycklige bundsförvandt, varit hetman. Han kom då i tillfälle att se när fyra starka karlar ville bli ansedde för äkta zaporoger. Profvat bestod deri att hvar och en med sin lilla båt skulle passera tretton af Dnieperströmmens farligaste vattenfall, det största ända till femton fot i höjd. Af de fyra lyckades blott en och han blef förklarad för en äkta zaporog. Två drunknade och den tredje vände om redan efter det han passerat det första fallet. Men nu till min berättelse!“

“Derutaf att det fanns qvinnor vid vakteldarne såg jag, såsom jag förut nämnt, att det ej var de krigiske zaporogerna, som jag hade framför mig. Men hvilken stam tillhörde då desse? De donske, ukränske, eller de jajske?“

“För resten bekymrade jag mig inte mycket om hvilken stam de tillhörde. Det var nog för mig att de voro fiender. Sedan jag afsändt ett bud till befälhafvaren att påskynda hufvudstyrkans marsch, intog jag med min observationsstyrka en lämplig ställning och afvaktade hvad som komma skulle.“

“Under det jag tillsammans med en underofficer, en oförvägen och käck karl, samt några handfasta jägare bakom en stor sten bespejade den yttersta bivuaken, från hvilken vi voro aflägsne knappt tjugu alnar, blefvo rösterna vid elden mer och mer högljudda och slutligen fann jag att ett gräl uppstått mellan tvenne medelålders karlar. Den ene, på samma gång den vildaste, och antagligen den, som först börjat grälet, pekade ofta på en vacker qvinna, som med ett litet barn i sina armar hade tagit plats på en tufva några steg ifrån elden. Jag såg

tydligt hur den stackars qvinnan ångestfullt tryckte barnet mot sitt bröst.“

“Sedan grälet mellan de båda männen fortgått några minuter, rusade den vildsinte på qvinnan, gaf henne ett våldsamt slag i hufvudet och ryckte barnet till sig. Alla de andre kosackerne rusade upp och den, med hvilken våldsverkaren grälat, kastade sig på knä och sträckte båda armarne mot det lilla barnet.“

“I dessa ögonblick hörde jag underofficeren mumla en dof förbannelse mellan tänderne. Upptagen som jag var af den syn jag såg, gaf jag icke heller akt på hvad han fumlade med. Men jag skulle snart få vetskap derom.“

“Under det mest infernaliska hånskratt jag någonsin hört, sparkade den vildsinte till den bedjande mannen och lyfte det späda barnet högt öfver sitt hufvud för att slunga det i elden. Alla kosackerne upphäfde ett gemensamt verop, men med detta blandade sig också i detsamma knallen af en studsare. Den vildsinte släppte barnet, famlade med armarne i luften och föll derefter tillbaka!“

“Jag kunde ej längre se detta illdåd mot ett värnlöst barn“, ropade sergeanten och rusade upp och som hufvudstyrkan af vår bataljon just i detsamma kom fram, skedde anfallet genast. Inom en half timme voro kosackerne skingrade.“

“När striden var slut hade dagen inbrutit. Drömmande och tänkande på den ohyggliga scenen vid bivuaiken styrde jag nästan medvetslöst mina steg ditåt.“

“Plötsligt hejdades jag af ett qvidande läte icke långt ifrån mig. Mellan ett par tufvor upptäckte jag då den öfverfallna qvinnan, och af de blodspår, som syntes längre bort fann jag att hon, återkommen till medvetande, släpat sig fram till den plats, der hennes lyckligtvis oskadade barn låg. Ett djupt sabelhugg i hufvudet hade förorsakat blodförlusten. Icke många alnar derifrån låg den vildsinte karlen död. Sergeantens kula hade träffat honom rakt i bröstet.“

“Sedan jag låtit föra den döende kosackqvinnan in i en liten riskoja omtalade hon, att hennes man här-

stammade från en ansedd kosackslägt, och att en af hans förtäder varit kosackhetman i början på sextonhundratalet. Han hade stått i spetsen för ett uppror och därför jemte fyra andra förnäma kosacker blifvit halsuggen i Warschau. Den vildsinte mannen var truppens polkovnik (öfverste). Han hade fattat en brottslig kärlek till den unga hustrun och då bränvinet började göra verkan hade hans vilda lynne kommit till utbrott.“

“Den döende kosackqvinnans sista ord voro dessa:

Ädle herre, ni, som tillhör det folk, som hyser mera mänskliga känslor åtminstone mot de oskyldiga barnen, lemna ej mitt åt det förfärliga olycksödet ... jag ... lef ... ver ...“

“Mera hann ej den stackars kosackqvinnan utsäga förrän döden träffade henne och ...“

Ett anskri bröt i detsamma fram öfver Olga Pawlukas läppar och hon föll medvetslös i Amalias famn. Då hon efter en stund återfick sansen, ilade hon i majorens armar under utropet:

“Det lilla barnet var jag! Säg, gissar jag ej rätt?“

“Jo, mitt barn“, svarade Patrik Jerntält och tor-kade de stora svettdropparne ur pannan. “Det var dig som din döende mor vid Keltis baracker öfverlemnade åt mig, och Gud är mitt vittne, att jag alltid sökt bi-bringra dig en sådan uppfostran, att du må bli en god och rättskaffens qvinna.“

Sedan Olga en god stund gråtit ut vid majorens bröst, sporde hon:

“Men namnet som jag bär? Hvem har ...?“

“Innan din mor dog lyckades det henne att fram-hviska ditt namn. Jag har sedermera forskat efter i Petersburgs arkiv och der äfven verkligen funnit att en kosackhetman Pawluka år 1637 förledde kosackerne till ett uppror, som slutade alldeles så, som din mor uppgaf.“

“Men, min far, hvad blef det af honom?“ sporde Olga vidare.

“Derom är jag okunnig, mitt barn. När vi gjorde anfallet flydde kosackerne och troligtvis rycktes din far med i hopen. Då jag fick vården om dig var du ej mera än ett år gammal. Vi skrifva nu 1808 och du

är alltså nu tjuguet år gammal. Nu känner jag mig betydligt lättare sedan jag fått yppa hvem du är, men“, fortfor Patrik Jernfält och hans panna betäcktes af ett moln, “vill du återgå till dine landsmän, så . . .“

Majoren hann icke tala till punkt förrän Olga Pawluka hastigt lade sin hand på hans läppar.

“Nej“, utbrast hon och hennes mörka ögon glänste, “jag vill stanna här så . . . så . . . så länge det förunnas mig.“

I stället för muntligt svar tryckte Patrik Jernfält en varm kyss på den unga kosackflickans panna, och äfven Amalia slöt henne till sitt bröst under det hon utropade:

“Nej, syster, du får ej lemna oss! Vi äro ju syskon, du och jag!“

3.

Walter Jernfälts tillfrisknande gick nu nästan med stormsteg. En viktig orsak härtill var också, att de båda flickorna dagligen muntrade honom med sitt glada prat.

Men i och med tillfrisknandet inställde sig också tanken på, att han då genast måste lemna Niemi och dess innevånare, som redan blifvit honom så kära.

Den käraste af dem alla var dock Olga. Han kände med sig sjelf att hennes bild outplånligt stod ristad i hans hjerta och denna upptäckt gjorde honom till en början riktigt modfälld. Hur kunde han veta om hans kärlek vore besvarad? Vore ej hon liksom söderns barn i allmänhet ombytlig till lynnet? Om hon nu hyste någon ömmare känsla för honom, hur skulle han kunna vara säker på, att hon ej glömde den när han väl var borta?

Tanken härpå marterade honom mer än han önskade.

Det var en af de sista dagarne i april månad.

Walter Jernfält kände sig nu så kraftig, att han beslutit att åter uppsöka sine stridskamrater och denna hans åstundan blef ännu mera liflig sedan han af utsände kunskapare fått underrättelse om att Sandels uppbrutit från Uleåsalö och satte sin marsch på Frantzila.

Det var vid middagsbordet som han meddelade farbrodrens familj sitt beslut att afresa följande dagen. Han hade knappt hunnit sluta sin mening förrän han märkte hvilka rörelser hans ord framkallade hos de båda flickorna. Amalia rodnade lindrigt och vände sig bort, men öfver Olga Pawlukas fina anlete bredde sig en dödlig blekhet. Detta var nog. Han visste nu, att hans kärlek var besvarad.

“Det gör du förbaskadt rätt i, pojke“, utbrast majoren. “Att ligga overksam här är ej något nöje. Kunde jag blott i ett nu få min venstra arm tillbaka skulle det ej dröja många timmar, förrän jag stode resfärdig vid din sida.“

Hela den eftermiddagen herrskade en allmän förstämmning i den lilla familjen. Amalia satt för sig sjelf i hvardagsrummet och sömmade så flitigt som om hon skulle haft sitt arbete färdigt till bestämd timme. Olga visade sig sällan nere. Hon höll sig mest på de båda flickornas gemensamma rum en trappa upp på ena gafveln.

Då löjtnanten af en händelse kom att gå förbi der stannade han och lyssnade. Han förnam tydligt snyftningar inifrån. Tvenne gånger var han på väg att gå derifrån, men slutligen knackade han sakta på dörren. Han måste tala enskildt med den vackra kosackflickan och han visste att det var hon, som befann sig der inne, eftersom han endast några minuter förut hade sett kusinen nere i hvardagsrummet.

Dörren öppnades och Olga visade sig. Vid första åsynen af Walter flög en brännande rodnad öfver hennes vackra anlete.

Vi förbigå hvad som derinne afhandlades mellan de unga, endast det vilja vi tillägga, att när Walter lemnade Olga, lade hon sitt täcka hufvud vid hans bröst, såg kärleksfullt upp till honom och hviskade:

“Res med Gud, min vän. Mina böner skola alltid följa dig!”

Tidigt följande morgon lemnade Walter Jernfält, följd af den lilla familjens varmaste välönskningar, Niemi. Han hade fått till vägvisare en af majorens pålitligaste drängar. På drängens uppmaning styrdes kosan först åt Junno till och derefter i riktning mot Pelkola by. Orsaken härtill var, att underrättelse ingått att omkring fem hundra ryssar under befäl af öfverstelöjtnant Abuchoff fattat posto vid Pulkkila.

Det Te Deum som Sandels låtit hålla med anledning af segern vid Revolaks hade knappt hunnit sluta, förrän en af hans adjutanter, löjtnant von Fieandt, skyndade fram till honom.

“Bevars så ni ser ut!” ropade Sandels. “Har ni varit i attack med fienden?”

“Nej, men nu vet jag hvar öfverstelöjtnant Abuchoff håller hus!”

“Hvar då?”

“Vid Pulkkila.”

“Vet ni också storleken af hans styrka?”

“Ja, enligt uppgift af en fången rysk jägare öfvergår den ej fem hundra man.”

Denna rapport gjorde Sandels, som under hela marschen från Uleåsalo varit dyster och fåordig, ovanligt språksam igen. Han sammankallade genast ett krigsråd och deri beslöts enhälligt att anfälla den ryska styrkan vid Pulkkila och om möjligt taga den till fånga eller nedgöra den.

Till den ändan gjorde brigadchefen följande dispositioner:

Den förste maj straxt efter middagen skulle öfverstelöjtnant Fahlander i spetsen för 100 österbottningar, lika många savolaksiske jägare, samt Kajana bataljon marschera öfver Pelkola by, d. v. s. vester ut och fortsätta till dess han komme söder om Pulkkila. Der skulle han stanna på vägen till Idensalmi för att afskära fien-

den reträtten åt det hållet. Major Berndt Grotenfelt beordrades att med Vesterbottens bataljon och hundra jägare följa vägen från Frantzila till Pulkkila. Grotenfelt hade med sig 2 trepundiga kanoner under befäl af löjtnant Svebelius. Sandels sjelf åtföljde den sist nämnde kolonnen.

Några stenkast ifrån Frantzila kyrka hade Onni tagit plats på en väldig gråsten, från hvilken han bort-sopat snön. Den unge jägarens hela yttre förrådde alls ingen trötthet oaktadt han burit den tunga packningen hela den fem mil långa vägen från Uleåsalo till Frantzila. Tvertom syntes han riktigt munter och glad och ofta utropade han för sig sjelf:

“Om det bara ville gå fort undan mot söder, så att jag kunde få visa mor och morfar, att jag ändå duger till någonting!”

“Haf tålmod, pojke“, utbrast i detsamma en grof stämma bakom Onni.

“Tålmod! Ja, det säger ni, fader Örn, som har så långt hem, att ni ej kan tänka på att hinna dit på mycket länge“, inföll Onni. “Det säger ni det!”

“Om en timme ska' du vara färdig att marschera“, utbrast Örn utan att besvara pojkens ord.

Onni hoppade upp.

“Hvart bär det hän?“ ropade han och fattade gubben Örns händer. “Vet ni det?”

“Nej.“

“Vi ska' väl inte på reträtt igen?”

“Nej, det kan du vara säker på, min gosse. För en stund sedan mötte jag Duncker och då sa' han så här: 'Nu gamle Örn, få ni snart visa hvad ni duga till. Stå bara på er lika bra som vid Jynkkä, så ska' du få se att ryssen ska' få duktigt med stryk.' Ja, så sa' han.“

Klockan 2 eftermiddagen den 1 maj aftågade Fahlander och tre timmar sednare Grotenfelt mot Pulkkila.

Walter Jernfält hade betydligt öfverskattat sina krafter. I början af marschen kände han sig frisk och kry som före blesyren, men då han kom inemot Junno by började krafterna att aftaga. Han ångrade nu att han icke antagit farbrodrens tillbud af häst och släde. Men nu var det för sent att godtgöra denna förseelse, en annan utväg måste tillgripas.

Jan, en af major Jernfälts äldste och trognaste tjenare, vände sig nu till Walter och sade på sitt rättframma språk:

“Jag ser att löjtnanten är mera trött än han vill påstå. Också ska' jag säga honom, att det alls inte duger att så der hushålla med sin kropp, alldenstund han så nyligen varit sjuk. Lägg nu armen om min hals, så går han stadigare. Så der ja. Här behöfs ju inte något krus, ty vi kunna vänta att hvilket ögonblick som helst ha ryssen öfver oss och därför måste vi skynda in i byn så fort som möjligt.“

Jan, som var en stor och jättestark karl, nära nog bar löjtnanten genom den lösa snön. Det var ett besynnerligt tåg och väckte för den skull ej ringa uppmärksamhet hos innevånarne i byn Junno. Unga och gamla kommo för att betrakta de båda okände.

Slutligen utropade en af gummorna:

“Kors i Herrans namn, ser ni då inte att det är Jan, majorens på Niemi tjenare!“

Jo, när gumman sade det, så kände alla igen honom, och så många som kunde skockade sig omkring Jan och löjtnanten, då en oändlig mängd frågor haglade öfver den först nämnde.

“Den här officeren är majorens brorson, ska' jag säga er“, utbrast slutligen Jan, då han fick så mycket rådrum att han kunde tala. “Han har legat sjuk på Niemi en hel månad; ja allt sedan skärmytslingen här, då han blef sårad. Nu ämnar han sig till Frantzila. Tro ni att den här vägen dit är stängd?“

“Nej, jag vet bestämdt att den inte är det“, svarade en åldrig gubbe med snöhvitt hår och skägg, “men det ser ut som om officeren inte ännu vore riktigt återställd från sin sjukdom.“

“Han är det inte heller“, svarade Jan. “Derför vore det bra om ni kunde skaffa en häst och . . .“

“Jag har en och den får han gerna begagna“, afbröt den hvithåriga gubben.

“Tack min gode man“, svarade Walter Jernfält. “Jag vill gerna betala dig hvad skjutsen kostar.“

“Skam den, som tar någonting af den, som försvarar oss“, inföll gubben. “Kör bara rakt på Pelkola, der finnas inga fiender.“

Löjtnanten uppbjöd hela sin förmåga att öfvertala hästens egare att emottaga åtminstone någon ersättning. Gubben upprepade hvad han förut sagt och tillade att han skulle känna sig högligen förnämad om löjtnanten längre ville påtruga honom en betalning, som hans samvete förbjöd honom att mottaga.

“Nå, jag ska' väl någon gång kunna göra dig en tjänst igen“, svarade Walter Jernfält, kastade sig i slädan och körde i raskt traf i riktning mot Pelkola.

Det var temligen sent på valborgsmessaaftonen som våra resande anlände till den nämnda byn. Alldenstund innevånarne samt och synnerligen gått till hvila, hade det sig temligen svårt att få nattherberge, men slutligen upplät en af byns fattigaste torpare sitt pörte till hviloplats åt löjtnanten. Jan hade lyckligtvis påträffat ett tomt skjul, dit han förde hästen. Sedan han sett om denne, bäddade han sjelf ned sig i slädens halm och insomnade genast.

Hindrad af den mattighet, som bemäktigat sig honom, kunde ej Walter Jernfält fortsätta resan tidigt på morgonen såsom han önskat. Hela förmiddagen och ett godt stycke på eftermiddagen förblef han därför liggande i pörtet. Men, då klockan började lida mot fem kände han sig kraftig nog att fortsätta sin färd. Han gaf derfor Jan befallning att spänna för hästen.

Den gamle tjenaren skyndade genast ut för att verkställa befallningen, men han hade icke varit borta många minuter, förrän han med andan i halsen kom instörtande i pörtet igen och ropade:

“Löjtnanten behöfver inte resa! Han ska' inte resa!“

“Hvad är det du pratar“, utbrast Walter förvånad.
 “Spänn för du bara!“

“Nej, kom ut ska' han få se!“

Då Walter Jernfält kom ut och kastade sina blickar mot norr uppgaf han ett rop af glädje och öfverraskning, ty på knappt mer än ett par bösshålls afstånd från byn varseblef han tvenne djupa soldatkolonner komma antågande i nära nog forcerad marsch.

“Det är savolaksarne“, utbrast han glad. “Jag ser det på den gråblå uniformen. Gud vare lof att jag ännu en gång kom till de mina. Skynda du nu hem, Jan. När du lemnar hästen i Junno, så gifver du bonden dessa penningar. Vill han inte med godo emottaga dem, så lägger du dem i släden och kilar sedan din väg. Helsa farbror på Niemi och de båda flickorna och säg att jag nu känner mig frisk igen bara jag får träffa mine kamrater. Se så, marsch! Adjö med dig!“

De savolaksiske jägarofficerarnes glädje och förvåning att här återse den för död eller fången ansedde kamraten var naturligtvis stor. Störst var dock glädjen vid Sulkava kompani, som löjtnanten tillhörde.

Som afdelningen rastade i Pelkola samlade sig alla officerarne omkring Walter och nu måste han omständligt redogöra för hur han haft det allt sedan den olyckliga sammandrabbningen vid Junno. Walter gjorde äfven så, men teg visligen med sitt förhållande till Olga Pawluka. Han nämnde ej ens hennes namn en enda gång.

“Nå“, sporde Fahlander då kolonnen omsider stod marschfärdig, “anser löjtnanten sig stark nog att följa med?“

“Ja.“

“Jaja, gör ingenting i öfverilning. Bättre är att han fullständigt får återhemta sina krafter.“

“Nej, jag känner mig stark nog. Neka mig ej att följa med!“

“Han gör som han vill, men får också skylla sig sjelf om det skulle gå galet.“

4.

Redan vid tiotiden på aftonen den 1 maj anlände den grotenfeltska fördelningen, der Sandels sjelf befann sig, till Sippola by, belägen omkring en och en half mil norr om Pulkkila. Här rastades ett par timmar, hvar efter framryckningen långsamt försiggick äfven om natten, ty Sandels' afsigt var att så tidigt som möjligt öfverraska fienden.

Från Sippola afsändes kapten Silfverbrand ned mot Jylkä by i akt och mening att der söka öfverflygla ryssarnes venstra flygel.

Natten var ganska mörk och framryckandet gick alltså icke så fort, så mycket mera som den ännu kvarliggande nära nog alnsdjupa snön lade betydliga hinder i vägen för marschen.

Denna gick utefter landsvägen med de 2 trepundiga styckena i spetsen samt jägare och skidlöpare på sidorna.

Sandels var nära nog allestädes närvarande och hvart han kom besvarades hans uppmaningar med ljudliga hurrarop.

Då han efter ett besök hos de ytterste skidlöparne på venstra flygeln återkom till major Grotenfelt, som jemte löjtnant Svebelius red bakom kanonerne, sade han:

“Jag hyser en smula oro för Fahlanders trupp.”

“Hur så? På hvad grund?” sporde Grotenfelt förvånad.

“Han har så lång väg att gå. Inemot fem mil.”

“Om det tillåtes mig att säga min mening”, inföll nu löjtnant Svebelius, “så har öfverstelöjtnant Fahlander sådant folk, som ända från tidigaste ungdomsåren är vant att trifvas bland snö och is.”

“Jag instämmer med löjtnanten”, svarade Grotenfelt.

Sandels fortfor att under en stunds tystnad rida framåt. Slutligen sporde han:

“Vi ha visst inte långt kvar till Pulkkila.”

Hvarken majoren eller löjtnanten kunde upplysa om den återstående vägens längd. Genom att spörja de

efterföljande soldaterne fick dock Sandels veta, att en knapp half mil återstod.

“Åh, då kan Fahlander inte ännu på ett par timmar vara der framme“, utbrast brigadchefen. “Vi ha då god...”

Han fick ej sluta meningen förrän löjtnant Svebelius utropade:

“Jo minsann är han inte redan framme!”

Sandels lyssnade några ögonblick. Derpå reste han sig i stigbyglarne och ropade bakåt:

“Våra kamrater ha redan kommit i batalj! Framåt, gossar!”

Upptänd af stridslust och af begär att komma sina kämpande kamrater till hjälp, skyndade kolonnen framåt nära nog småspringande. Gärdesgårdar, skogspartier och diken kunde ej uppehålla den modiga sandelska skaran. Först vid framkomsten till kyrkbyn, der ryssarne barrikaderat sig i hvarenda gård, gjorde kolonnen halt och beredde sig till ett afgörande bajonettanfall.

Ungefär samtidigt hade löjtnant von Fieandt lyckats bemäktiga sig en kosackpostering. En annan sådan fick i tid sigte på de anryckande vesterbottningarne och lyckades att fly undan till hufvudstyrkan i Pulkkila.

Den skogsväg, som Fahlander skulle begagna för att så osedd som möjligt kunna tränga ryssarne in på lifvet, var alldeles omöjlig att beträda. Soldaterne sjönko ned i den lösa snön ända till midjan och hade de i denna ställning råkat ut för en fiende, skulle ingen enda man kommit undan.

Fahlander ändrade således marschen och tog vägen tätt förbi prestgården. Härigenom blef han i förtid upptäckt och måste för den skull börja den strid, som Sandels annars förbehållit sig att få begynna.

I en hast intogo savolaksarne Kokkola torp, beläget söder om kyrkbyn. Kapten Duncker anförde dem. Något vester derom ryckte Kajana bataljon under löjtnant Clementeoffs befäl modigt an mot fienden under det österbottningarne, anförde af major von Essen, tågade rakt på Anttila hemman. Längre i nordvest anryckte de åttio vesterbottningarne och de tjugu savolaksiske jägarne

under kapten Silfverbrand öfver Kytomäki torp, öfvergingo Pulkkilaån vid nämnde torp och skyndade i sträckmarsch sine kamrater till hjälp.

Den hetaste striden hade likväl Dunckers jägare att utstå, ty genom deras led försökte ryssarne att två gånger bana sig väg till reträtt. Men förgäfves.

I sulkavakompaniets front låg det ofvan nämnda torpet Kokkola. Det var ett uselt ruckel, som såg ut att falla tillsammans i ruiner för hvilken svaga vindpust som helst. Taket var delvis förstördt och den bristfälliga dörren hängde blott på ett gångjern.

Redan vid ryssarnes ankomst till orten hade torpets innevånare, bestående af man, hustru och ett spädt barn, flytt derifrån och begifvit sig till slägtingar i Mattila by.

Före ryssarnes första genombrytningsförsök hade Örn och Spets jemte Onni och några andra jägare erhållit Dunckers befallning att rekognoscera vid torpet. De gingo framåt i kedja, och fattade posto bakom och på sidorne om rucklet. Men ingen fiende syntes till.

“Måste se efter om det finnes folk der inne“, utlät sig Onni och tog ett par steg framåt.

“Är du galen, pojke“, menade Spets och fattade Onni i armen. “Ser du inte gärdesgården der framme? Jag tycker att det rör sig något der bakom.“

Onni betraktade skarpt det utpekade föremålet. Slutligen sade han:

“Ni har sett galet, fader Spets. Det är bara några grisar, som gå der och rota.“

Med dessa ord slet han sig lös och gick försigtigt fram om östra knuten.

“Jaja“, ropade Spets efter honom, “akta du dig för de der grisarne. De kanske rota på ett sätt, som du minst anar.“

Onni hade knappt hunnit fram om knuten förrän en salfva brakade från gärdesgården. Kulorna hveno tätt som hagel kring Onnis hufvud, men ingen gjorde honom någon skada med undantag af att en tog hatten af honom och slungade den ett godt stycke bort i en kåtäppa.

Med några språng var Onni hos de sina.

“Jaja, pojke, hvad sa' jag om grisarna“, utbrast Spets förebrående. “Den der oförsigtigheten kunde ha bekommit dig illa.“

Så snart salfvan var gifven störtade ryssarne fram i sluten kolonn. Detta var deras första genombrytningsförsök.

Med knapp nöd lyckades det för kunskaparne att uppnå hufvudstyrkan. Fienden var dem hack i häl. De hade knappt tid att intaga sina platser förrän ryssarne korsade sina bajonetter med savolaksarne.

Men desse hade Duncker med sig och då voro de oöfvervinnerlige. De slogos med en kallblodighet och ett dödsförakt, som var beundransvärdt. Ryssarne vunno icke en fotbredd af marken.

Abuchoff syntes sjelf med vid genombrytningen. Hans uppmuntrande ord och hans goda föredöme hjälpte likväl ej. Han måste slutligen draga sig tillbaka. Men, han gick ej längre än till den först omnämnda gårdsgården.

“Passa på, gossar“, ropade Duncker, som oafåtligt gaf akt på fiendens rörelser. “Vi ha dem snart öfver oss för andra gången!“

“Nå, då ge vi dem samma besked igen“, utbrast Örn lifligt.

Ett hurrarop besvarade dessa ord, som hörts af hela truppen.

Lutad mot en afbruten trädstam stod Walter Jernfält några alnar från truppen. Hans kind var hvitare än förut och det syntes tydligt att han kämpade med tröttheten. Hans tankar voro icke nu, liksom kamraternes, hos fienden, utan hos den vackra kosackflickan. Skulle han gå ifrån henne, som han så nyligen hade lärt att älska med hela sitt varma hjerta?

“Nej“, mumlade han för sig sjelf, “en god försyn skall nog beskydda både henne och mig.“

I detsamma hördes en röst bakom honom:

“Om ni är trött, löjtnant Jernfält, och ej orkar att slåss mera, så drag er tillbaka och hemta hvila. Jag såg nog att ni utmärkte er vid första sammanstötningen.“

Det var kapten Duncker, som uttalade dessa ord under det han bakifrån lade sin ena hand lätt på Walters axel.

“Nej, herr kapten“, svarade löjtnanten och rätade upp sig. “Skulle jag gå till hvila då mine kamrater kämpa för segern! Nej! Bara jag får andas ut några minuter till, så är jag färdig igen!“

Duncker svarade ingenting då han aflägsnade sig, men i den blick han gaf löjtnanten, som åter försjönk i sina fordna grubblerier, lästes en tydlig beundran.

Plötsligt hördes skottvexling norr om kyrkbyn. De ryska förposterne skyndade i firsprång dit in och efter dem Sandels med sin modiga och stridslystna skara. Löjtnant Svebelius bröstade genast af sina tvenne kanoner och besköt med största framgång byns hus, i hvilka ryssarne forskansat sig. Detta tillika med den häftiga musköttelden gjorde att ryssarne snart måste lemna sina platser.

När den ryska styrkan vid Kokkola torp såg detta rusade den åter fram till den andra genombrytningen. Men äfven nu stodo savolaksarne faste som berg.

Så snart Walter Jernfält märkte att fienden ånyo anföll ilade han till sin plats. All trötthet var nu försvunnen och han brann endast af begär att visa Duncker, som sjelf stred icke långt ifrån honom, att han var värdig att räknas bland desse tappre. Stående i första ledet utdelade han så kraftiga hugg, att moskoviterne tumlade till höger och venster.

Men genom allt för stor hetsighet hos honom sjelf råkade han att komma för långt in bland fienden. Han blef omringad och den bistra döden grinade öfverallt emot honom.

Onni, som alltid hade ögonen med sig, hade dock i tid upptäckt faran. Han meddelade sig med Örn och Spets. Inom några minuter var det ryska stängslet kring den med förtviflans mod kämpande Walter Jernfält sprängdt och han sjelf befriad just som tre ryssar hade hakat sig fast vid honom för att taga honom till fånga.

I detta andra anfall erhöll öfverstelöjtnant Abuchoff tvenne sår. När hans soldater, som kämpat med

verklig tapperhet, märkte detta, blefvo de modlöse och snart drogo sig ryssarne tillbaka till det inbygda hemmanet Anttila, dit också de ur kyrkbyn fördrifne kommo.

Och länge dröjde det icke förrän ryssarne voro fullkomligt inneslutne.

“Brassa på duktigt åt dem“, ropade Sandels till löjtnant Svebelius och pekade på hemmanet. “Inte en enda ryss får komma undan.“

Svebelius lät köra fram kanonerne och beredde sig att skjuta då en parlamentär infann sig med den förklaringen, att Abuchoff gaf sig på nåd och onåd. Finarnes eld inställdes också genast.

Då Sandels efter kapitulationen inkom i det rum, der den sårade Abuchoff låg, fann han honom liggande på en skranglig säng och noga insvept i sina fanor. Väl märkte han det trots, som låg häri, men han var alltför ädel menniska och krigare att ej till och med känna en viss högaktning för detta hans tappre motståndares handlingssätt.

Det enda som på ryska sidan blef räddadt var två mindre fältstycken samt fyra eller fem soldater. De fördes af den tappre Serbin, andre kaptten vid mohileffska regementet, i hemlighet undan före inneslutningen i Anttila och ankommo derefter till general Tutschkoff under dennes reträtt undan den klingsporska hären.

Efter bataljens slut uppställdes de finske trupperne och attackades af brigadchefen. Längst dröjde han dock vid den fahlanderska skaran och isynnerhet utmärkte han Sulkava kompani.

Sedan han aflägsnat sig gick Walter Jernfält fram till Örn och sade:

“Det var du, gubbe, som räddade mig nyss ur klämman.“

“Nej, löjtnant“, svarade Örn, “der står han. Han fick aldrig först se er belägenhet och varskodde oss. Och då ni höll på att släpas bort var det han som gaf den soldat, som höll på att strypa er, nådestöten.“

Med dessa ord pekade Örn på den högt rodnande Onni, som af lätt förklarlig blygsamhet dragit sig ett stycke bakom Örn,

“Ja väl, jag tror att jag känner igen dig“, utbrast Walter och klappade Onni på axeln. “Var det inte du, som lockade fram ryssarne första gången från gärdsgården vid Kokkola torp och förlorade hatten på kuppen?”

“Jo, det var jag“, svarade Onni med lågmäld stämma.

“Nå, du har gjort din första lärospån öfver all förväntan bra. Nog blir du med tiden af våra bäste soldater, om du fortsätter så, som du har börjat.“

Då löjtnanten derefter återvände till sine kamrater gaf Onni de närmast stående en blick, som betydde så mycket som: “Nu ser ni hvad jag går för. Våga inte nu att längre kalla mig pojke.“

5.

Småsvärjande för sig sjelf gick den tappre kapten Malm tidigt på morgonen den 10 maj häftigt fram och tillbaka utanför Idensalmi kyrka. Han hade med sin fördelning hela natten stått under vapen betäckt af kyrkogården för att invänta de ryssar, som enligt hvad ryktet berättade ämnade sig till ofvan nämnde plats, der fienden hade flera proviantmagasin.

Utan att Sandels visste om att general Klerker, öfverkommendant i Uleåborg, skickat major Bosin för att tillintetgöra de ryska förråden vid Strömsdals bruk i Nissilä kapell i nordligaste hörnet af Kuopio län, hade han redan befallt den i Piipo stående Grotenfelt att skicka femtio man och en officer för att bemäktiga sig magasinerna i Idensalmi. Löjtnant Clementeoff sändes åstad. Sednare kom ordres från Klingspor att Sandels skulle låta 150 man afgå till sist nämnde plats och om möjligt äfven till Kuopio för att uppbringa de ryska transporterne och ödelägga magasinerna. Denna expedition anförtrodde Sandels åt den tappre Malm, som med 80 vesterbottningar och 20 savolaksiske jägare tågade åstad.

Då Malm nu påträffade de öfrige fördelningarne vid Idensalmi ansåg han sig nog stark att kunna våga en dust med den anryckande fienden.

Men just under det han, såsom ofvan blifvit nämndt, svärjande och stampande i marken för att kunna hålla sig varm emedan kölden under natten varit ganska hård, gick häftigt fram och tillbaka, kom en bonde framrusande längs vägen och bad att få tala med den svenske befälhafvaren.

“Hvad vill du?” sporde Malm, som ej tyckte illa om detta afbrott i enformigheten.

“Fienden har i natt legat stilla i Taipale by.”

“Nu ljuger du!” röt kapten Malm till.

“Nej, jag ljuger inte. Jag måtte väl veta det eftersom jag är ifrån den byn.”

“Hur stor är fiendens styrka?”

“Inte öfver ett hundra och femtio man.”

Kapten Malm hade genast fattat ett djerft beslut, värdigt denne kække krigsbuss. För den skull skickade han genast bud att löjtnant Burman, som med halfva styrkan gömt sig i en skogsbacke söder om kyrkan, genast skulle skynda tillbaka.

“Löjtnant“, utropade han då Burman kom tillbaka, “nu ska vi knipa bort hvarenda rysskarnalje här i trakten!”

“Men, jag ser inte till någon“, utbrast Burman och såg sig omkring.

Kapten Malm redogjorde nu för taipalebondens berättelse.

“Bara vi kunna lita derpå“, utbröt löjtnanten ännu misstroget.

“Ni tviflar då?”

“Ja, uppriktigt sagdt så gör jag det.”

“Nå, kalla då hit bonden igen, så få vi höra om han tvetalar sig.”

Efter långvarigt sökande återkom löjtnant Burman med den underrättelsen, att bonden redan för länge sedan lemnat stället. Han sade till slut:

“Min aning har ej bedragit mig. Bonden har bestämdt farit med osanning.”

Kapten Malm svarade ingenting utan gick endast fram och tillbaka med stora steg. Slutligen utbrast han och tvärstannade framför Burman:

“Jag tror ändå, att bonden har fört redligt tal. Derfor har jag beslutit mig för att närmare undersöka saken.”

“Ni gör som ni behagar, kapten”, svarade löjtnanten, “men kom ihåg att jag varnat eder!”

Kapten Malm fortfor utan att låtsas höra löjtnantens ord:

“Det är alldeles nödvändigt att vi få desse 150 ryssar i våra händer. De skola annars förderfva vårt anfall på Kuopio.”

En timme derefter tågade den malmska skaran i sträckmarsch åt Taipale till. Den gick dock icke utmed landsvägen, emedan detta skulle i förväg ha varskott fienden. Kapten Malm gjorde för den skull en omväg på halfannan mil åt Kilpijärvi sjö.

Då han omsider kom fram till Taipale möttes han af en lång, bättre klädd karl, som omtalade att ryssarne för en stund sedan begifvit sig ifrån byn.

Kapten Malm studsade. Han hade således gjort den besvärliga marschen för rakt ingenting, och det grämde honom ej så litet.

“Edert namn, min herre?” sporde kaptenen mistroget.

“Boisman.”

“Ah, är ni kanske den landtmätaren Boisman, som tillsammans med bönderne Genti, Erik Ollikainen, Kristers Hokkanen med flere stridde vid Idensalmi för några dagar sedan?”

“Ja. Och ni är kapten Malm, det vet jag. Mina sår ä' visserligen inte läkta ännu, men jag vill ändock vara eder till tjenst om jag kan.”

“Godt, ni känner ju till trakten?”

“Mätte väl det, eftersom jag redan länge varit landtmätare här.”

“Då kan ni göra mig en stor tjenst genom att tillhandagå mig med råd och upplysningar. Till en början alltså! Säg ni åt hvilket håll fienden begaf sig?”

“Åt Idensalmi till.”

Kapten Malm hoppade till.

“Guds död“, skrek han. “Och jag, som inte qvarlemnade en tillräcklig styrka der!”

“Lugna er, kapten, jag vet ett godt råd, jag, om ni vill antaga det.”

“Säg det fort.

“Ni ska' genast låta jaga efter fienden.”

“Men, har han inte för stort försprång?”

“Nog har han försprång och det till och med inte så litet“, utbrast landtmätaren, “men...”

“Nåja, då blir det väl omöjligt att hinna upp honom?”

“Tror inte det. Om ni vill lyda mitt råd, så gen-skjut honom vid Kapakka torp.”

“Men, jag tror inte att någon hittar vägen dit genom skogen.”

“Jag ska' följa med och visa vägen!”

“Bra, bra“, utbrast kapten Malm och gaf Boisman ett kraftigt handslag. “Nu duger det inte att söla längre.”

Löjtnant Clementeoff erhöll genast befallning att med några savolaksiske jägare, deribland Örn, Spets och Onni, samt femtio man af Kajana bataljon följa vägvisaren landtmätaren Boisman. Den lilla truppen begaf sig genast på väg, följd af kamraternes hurrarop och välönskningar.

När den försvunnit i skogen började löjtnant Burman att sakta avancera på landsvägen till Idensalmi för att mottaga ryssarne ifall det skulle lyckas Clementeoff att skingra dem.

6.

Torpet Kapakka var bebodt af den gamle knekten Peter Harinen, en qvarlefva från Gustaf III:s ryska fejd. Nu var gubben Harinen grå i skägget och styf i armarne, så att han icke kunde röra sig så ledigt som tilltörne. Af denna orsak måste han också fastän mot-

villigt, stanna hemma när bud åter kom, att det var ofred i landet. Detta grämde visserligen gubben Harinen, men hvad ville han göra! Stillatigande måste han se på hur landets söner tågade ut till kamp mot arfvienden.

Gubbens enda tröst var Mikko, sonsonen. Pojken var 20 år gammal och skötte det lilla torpet som en hel karl, så att både han och Peter Harinen hade sin säkra utkomst af detsamma.

Mikko var en gladlynt pojke, som högst sällan tog åt sig af denna verdens sorger och bekymmer. Men, denna glädje försvann plötsligt då han uppnått sitt nittonde år. Då började han att gå för sig sjelf, hänga hufvudet och sucka.

Peter Harinen blef till en början allvarsamt orolig för den hurtige Mikko. Han trodde fullt och fast att han var sjuk, men då han slutligen kom under fund med hvad för slags sjuka det var, så lugnade han sig, ehuru han ändock i själ och hjerta beklagade sonsonen.

Ett par hundra alnar längre inåt skogen fanns en vidsträckt afrojd plats. Midt på denna låg en välbygd bondgård, tillhörig den styfve och strame Antti Sormunen tillika med dottren Elsa, ett år yngre än Mikko.

Som barn hade de lekt tillsammans. Med åren öfvergick den barnsliga kärleken till en varmare och länge dröjde det icke förrän de förtrodde hvarandra att de voro besjälade af ännu ljufvare känslor.

Det var dock förbundet med större svårigheter än Mikko till en början anade, att få Anttis samtycke till giftermålet med Elsa, alldenstund den rike bonden redan lofvat henne åt Sven i Maaninga. Då Mikko första gången framställde sitt ärende till Antti, hade han utan vidare krus blifvit körd på dörren.

“Du ska’ inte bry dig vidare om den der högfärdige krabaten“, sade Peter Harinen, då han samma dag som händelserna vid Taipale började utveckla sig, talade med sonsonen i ämnet. “Den illa gör han illa far, och sanna du mina ord: Antti Sormunen har ej något rent samvete. Gud allena vet på hvad sätt han fått sina egodelar. Skulle också det bekräftas, att fädernes miss-

gerningar gå in på barnen i tredje och fjärde led, så är det alls inte någon lycka att äkta hans dotter. Detta vill jag . . .“

“Ah, se så, farfar“, afbröt Mikko, “nu är ni oresonlig igen. Inte rör Elsa för att hennes far har så dåligt rykte om sig. Hon lider nog bara hon tänker derpå, det vet jag mer än väl.“

Peter Harinen svarade ej på en lång stund. Slutligen sade han under det han forskande betraktade sonsonen:

“Du håller då af Elsa?“

“Ja, farfar.“

“Verkligt?“

“Ja.“

“Och hon? Är hon lika sinnad emot dig?“

“Ja.“

“Godt! Håll då bara fast vid er kärlek och ni ska slutligen hinna målet.“

Mikko ämnade just svara då Antti Sormunens dräng kom springande med andan i halsen. Bakom honom syntes en medelålders karl komma linkande.

“Nu ä' de öfver oss!“ skrek drängen redan på afstånd.

“Hvilka de?“ sporde Peter Harinen och reste sig upp till hela sin längd. “Menar du ryssen?“

“Ja visst!“

“Min sann tror jag inte att det är Sven i Maaninge, som kommer der“, utbrast Mikko och betraktade den linkande, som under tiden kommit närmare.

“Ja“, svarade drängen. “Du vet att han ska' gifta sig med husbondens dotter. Han var just på väg för att öfverenskomma om hemgiften, då han öfverraskades af fienden här borta vid vägskälet. Han har fått en kula i venstra låret och behöfver hvila.“

Mikko hade bleknat när han förnam drängens tal om hemgiften. Slutligen lyckades han dock tilltvinga sig så mycket välde öfver sig sjelf, att han kunde svara:

“Han vet ju hvar Antti Sormunens gård ligger. Hvarför går han ej dit?“

Det var med ett tydligt hån, som Mikko uttalade

dessa ord så högt, att Sven, som var i närheten, kunde höra dem.

“Det skulle jag nog gjort om inte fienden intagit skogen också“, utbrast maaningabonden. “Men nu...”

I detsamma skrek drängen:

“Se, der i öppningen! Ä' inte de karnaljerne redan der!”

“In i stugan igen“, ropade Peter Harinen. “Jag har två goda lodbössor och med dem...”

Utan att fullborda meningen sköt han in Sven i Maaniga samt drängen. Han sjelf och Mikko gingo sakta efter.

“Sätt för bommen“, kommenderade Peter Harinen.

“Du, Mikko, tar sedan plats vid det här fönstret och jag vid det här. Är det så att ryssen gör mine af att vilja anfälla oss, så vet du hvad du har att göra.”

Mikko svarade endast med en stum nickning.

Den ryska afdelningen tågade i tre hopar. När den första hann fram till Kapakka torp, sade officeren och visade på stugan:

“Folket tyckes ha flytt derifrån.”

“Nej, visst inte“, svarade hans närmaste man under det han pekade på skorstenen, “det ryker ju ur den der.”

“Ja visst“, svarade befälhafvaren. “Nå, då kunna vi möjligtvis få en vägvisare till Idensalmi.”

Ryssarne närmade sig i detsamma torpet.

“Perkele!“ utbrast Peter Harinen och gaf den ömkligt qvidande Sven i Maaniga en hånfull blick. “Nu gäller det, Mikko. Vi ska' visa att vi ä' för något mer än Antti Sormunens dräng och blifvande måg, de der kräkena.”

Både Peter och Mikko stodo just i begrepp att skjuta, då i detsamma ett par skott föllo från skogen. Tre ryssar stupade och de öfrige började att springa som yra höns omkring, oaktadt befälhafvaren gjorde allt för att hålla dem i ordning.

Orsaken till ryssarnes förvirring var för det första skotten jemte åsynen af de fallne kamraterne, samt för det andra löjtnant Clementeoffs raska bajonettanfall.

Clementeoff hade nemligen hunnit fram i rätt tid för att draga ett svårt streck öfver ryssarnes planer.

Då Peter Harinen fick syn på de anryckande finnarne, slet han skyndsamt bommen från dörren, sparkade upp den och ilade ut under det han skrek:

“Hurra! De våra ä’ här! Ned med ryssen!”

Bestörte öfver det dubbla anfallet skingrade sig ryssarne genast och kastade sig in i skogen. Befälhafvaren var den förste, som tog till benen.

Nästan i samma vefva kom löjtnant Burman fram med sin trupp. Då han fick se ryssarnes flykt utropade han:

“Så förargligt att de skulle komma undan! Nu ska’ de nog varsko posteringen i Kuopio.”

I dessa ögonblick steg Mikko fram och sade:

“Herre! Ingen enda ryss behöfver komma undan. Det går två vägar genom skogen. Låt besätta deras ändpunkter och...”

“Bra, pojke“, afbröt löjtnanten. “Visa mig punkterne och du gör oss en stor tjänst.”

Icke långt derefter hade Burman dragit en jägar-kedja genom skogen och länge dröjde det icke förrän nära nog alla de ryssar, som försökte smyga sig ut, voro anhållne. Endast sju af dem lyckades att för tillfället komma undan, men deras frihet blef ej lång, ty redan andra dagen blefvo två skjutne och de fem öfrige tagne till fånga.

I den kedja, som bildades i skogen, befunno sig våra tre vänner Örn, Spets och Onni tätt bredvid hvarandra. De pratade och skrattade så mycket försigtighet det tillät.

“Det kan man riktigt kalla att fånga dem i en säker snara“, utbrast Örn.

“Ja, och det ha vi att tacka landtmätaren för“, inföll Spets.

Onni, som också ville ha ett ord med i laget, sade för den skull:

“Måtte vara en duktig karl, den der landtmätaren efter hvad jag hört sägas.”

“Se der kommer en långrock smygande“, hviskade Örn och hukade ned sig bakom en buske.

Våra tre vänner följde exemplet och då ryssen var midt utanför dem, reste sig Spets.

“Gif dig“, ropade han barskt och lade geväret till ögat.

Ryssen, som till en början ej upptäckte de båda andre finnarne, ville försöka lyckan och slinka undan, men i detsamma reste sig också Örn och Onni.

Då moskoviten såg att allt motstånd skulle vara förgäfvets, gaf han sig under det han på det ömkligaste tiggde om sitt lif.

Ungefär på samma sätt tillgick det vid de öfrige ryssarnes tillfångatagande. Hvarken Clementeoff eller Burman hade förlorat en enda man.

Under det våra tre vänner voro som bäst syssel-satte med att afväpna ryssen hördes tydliga jemmerrop i närheten och länge dröjde det icke förrän de fingo syn på en ung vacker flicka, som gråtande stödde en medel-ålders karl, som knappt kunde gå steg för steg utan att upphäfvade de ofvan omtalade jemmerropen.

Från en annan sida närmade sig nu Peter Harinen och Mikko, båda beväpnade med hvar sin lodbössa.

När den sist nämnde fick sigte på den unga flickan och hennes följeslagare skyndade han fram till dem.

“För Guds skull, du är väl inte sårad, Elsa?“ ut-brast han och låtsade ej se Antti Sormunen.

“Nej, inte jag, men far“, svarade den unga flickan snyftande.

“Hvar då?“

“Här, här! O, hvad det svider! Det kännes som om jag skulle ligga i eld“, jemrade sig Antti Sormunen och pekade på venstra axeln.

“Lägg dig här“, uppmanade gubben Örn, som i det samma kom fram, och pekade på en kal fläck. “Jag är en smula fältskär, ska’ jag säga dig. Aha, du har fått kulan der i axeln. Ja, då kan inte jag ta’ ut den. Men, hur fick du den?“

Tidt och ofta afbruten af snyftningar berättade Elsa,

att ryssarne oförmodadt öfverraskat dem. Att tänka på motstånd var naturligtvis omöjligt, hvadan det beslöts att taga till flykten. Härunder hade fienden blifvit dem varse och skickat några kulor efter dem. Alla utom en förfelade sitt mål. Den satt nu i gubben Anttis axel.

“Hvar ligger din gård?” sporde Örn hastigt.

Antti Sormunen hade förlorat sansen och kunde för den skull icke svara. Elsa sade i stället:

“Ett stycke härifrån uppe i skogen.”

“Hur stor var styrkan?”

“Inte hann jag att räkna den, men efter hvad jag kunde se, omkring femtio man!”

“För tusan, Onni“, skrek Örn, “skynda du, som är vig och lätt, och underrätta löjtnant Burman härom. Fienden får ej komma undan!”

Onni försvann genast. Följden af hans upplysningar blef att ryssarne belägrades i Antti Sormunens hemman, der de väl forskansat sig.

För att ej utsätta sine knektar för äfventyret att bli nedskjutne vid passerandet af de flacka fälten omkring gården, afsände löjtnant Burman en fången rysk soldat till sine kamrater. Denne berättade då att hela den andra ryska styrkan hade sträckt gevär.

Detta verkade, och när löjtnant Burman för att gifva eftertryck åt sändningen lät från skogsbrynet beskjuta gården, marscherade ungefär 40 friska soldater med befäl bort från Antti Sormunens hemman och gåfvo sig fångne.

Under det detta pågick hade Peter Harinen och Mikko på afstånd fört ett långvarigt och lifligt samtal. Då affären var slut gick den gamle, åtföljd af sonsonen, rakt fram till löjtnant Burman och tilltalade honom sålunda:

“Herre, jag är nu gammal och kan ej längre vara med i fält. Det fanns likväl en tid då jag var lika modig och flink som edra pojkar visat sig vara i dag och då var det min lust att jaga landets fiender. Pojken här är min sonson. Han har samma gry som jag, Gud vare lof, och därför vill jag bedja att han får följa

med er åtminstone som vägvisare till en början. Han känner trakten bättre än någon annan.“

Burman mätte några ögonblick Mikkos höga gestalt med sina blickar, och de ljusnade allt eftersom han såg på gubbens sonson.

“Du får följa med“, sade han slutligen. “Är du färdig genast?”

“Ja“, utbrast Mikko glad och omfamnade farfadren. Derpå skyndade han bort till Elsa, som knäböjde hos den ännu sanslöse fadren, och delgaf henne sitt beslut att bli soldat och på detta sätt göra sig värdig Antti Sormunens bevågenhet.

Ett matt leende krusade den unga flickans läppar då hon räckte Mikko sin hand och utbrast:

“Gå du, Mikko. Du vet att du kan lita på min trohet. Men om du mera får återse far, det är obestämdt.“

“Åh, vi ska' hoppas det bästa! Farväl, käraste Elsa!”

“Farväl! Gud vare med dig!”

En kyss och Peter Harinens raske sonson var borta.

7.

Lifvet på Niemi de närmaste dagarne efter Walter Jernfälts afresa företedde den dysterhet och enformighet, som alltid plägar uppstå då någon kär vän lemnat kretsen, antingen för alltid eller på obestämd tid.

Patrik Jernfält var mer än lofligt knarrig och långa stunder kunde han, gående fram och tillbaka i sitt arbetsrum, mumla hela ramsor af meningar för sig sjelf.

En dag anförtrodde han åt Amalia att han, rent ut sagdt, var arg öfver att Walter nödgats lemna honom att återgå till sitt fordna enstöriga lif.

“Men, du har ju mig och Olga“, inföll Amalia och smekte gubben Patriks kinder.

“Godt och väl det, min stumpa, men det är långt ifrån detsamma som att höra talas om kanonbrak och

sabelskrammel; att för sin själs ögon se de fördömde långrockarne springa som . . .“

“Se så, farbror“, afbröt den vackra kosackflickan, som smugit sig bakom majoren och lagt sin hand öfver hans läppar, “vi lefva ju i fred på Niemi!“

Majoren brummade en lång mening för sig sjelf och retirerade. Olga Pawluka kände alltid konsten att afväpna den gamle krigsbussen.

Hur glad hon än var till sinnes öfver att hennes kärlek var besvarad, kunde hon dock ej vara såsom förr. Major Patrik såg ofta denna förändring hos henne och han hade många gånger föresatt sig att fråga Olga hur det kom sig, att hon efter löjtnantens afresa för det mesta var så fåordig, men, han kom sig aldrig dertill. Det var alldeles som om han på sednaste tiden fått munlås.

Äfven mot Amalia visade sig Olga helt och hållet förändrad. Långa stunder kunde hon sitta helt och hållet överksam, hon, som annars aldrig plögade vara sysslolös.

“Hvadan denna förändring“, tänkte Amalia. “Aha, nu har jag det! Men, jag vill tala med far derom!“

Så gingo åter några dagar. Olga var sig lik, alltid drömmande. Ibland skymtade i hennes vackra ögon fram något, som starkt påminde om söderns glöd och söderns längtan, och hur länge majoren såg detta, kom han ändteligen till den slutsatsen, att det var på tok med flickan.

En dag hade han föresatt sig att till punkt och pricka utforska den vackra kosackflickan. Han sade för den skull då han träffade Olga ensam i hvardagsrummet:

“Hur kommer det sig, min flicka, att du på sednaste tiden blifvit så besynnerlig till sinnes?“

“Jag“, stammade Olga förvirrad. “Jag besynnerlig. Nej, farbror har nog misstagit sig.“

“Nej, det har jag inte. Du är inte samma spritande och glada varelse som förr.“

“Men, jag försäkrar farbror att jag . . . jag . . .“

“Se så, Olga, tala nu rent ut. Du vet att du i mig eger en far och att . . .“

Majoren afbröt sjelf sitt tal då han förnam dånet af en galopperande häst på gården.

Några minuter derefter stod en damhöljd ryttare framför honom och lemnade ett bref. Majoren bröt det och utropade, så snart han kastat en enda blick inuti detsamma:

“Det är från Walter!”

I detta ögonblick kom Amalia tillstädes. Hennes ankomst var ganska välkommen för Olga, ty derigenom afledtes majorens uppmärksamhet från henne sjelf, och att denna uppmärksamhet var i högsta grad besvärlig för den unga flickan, det syntes nog på hennes minspel.

“Jaså”, utbrast majoren under det han betraktade brefvet på alla sidor, “han har ändteligen fått tid att skrifva. Och så är han redan i Idensalmi. Det var ett bra hopp! Vill ni höra hvad han skrifver, flickor?”

Olga hade vändt sig åt fönstret, så att majoren icke kunde se hennes anletsdrag eller hur hon rodnade då han framställde sin enkla fråga.

“Ja”, svarade båda flickorna på samma gång. Olgas svar var dock knappast hörbart.

Major Jernfält vände brefvet mer än en gång, läste det tyst bitvis och vände det åter mer än en gång mellan sina fingrar. Slutligen sade han under det ett fint leende krusade hans läppar:

“Walter helsar er båda två, flickor.”

Olga svarade ingenting. Hon satt ännu fortfarande vänd mot fönstret. Amalia deremot sade:

“Om far bara ville läsa upp hvad kusin Walter skrifver, så skulle det göra oss ett nöje. Den der...”

“... nyfikenheten, ja”, afbröt majoren leende. “Jojo, den tar ändå alltid ut sin rätt! Hör nu på, ska’ ni få höra.”

Efter åtskilliga hostningar och harklingar började majoren sålunda:

“Idensalmi i början på Oktober 1808.

Bäste farbror!

Hjertlig tack för den omvårdnad, som jag rönte på Niemi. Tack vare denna kunde jag straxt derefter

närvara i bataljen vid Pulkkila. Der gick hett till under sköldarne, såsom farbror önskar att uttrycka sig, men tack vare våra präktige soldater och det mod, som hvarje finne besitter i den afgörande kampen, blef fienden i grund slagen och hela kåren gjord till fångar. Derefter bar det af söderut och vår präktige kapten Malm har nu ytterligare visat hvad han förmår genom att vid Idensalmi taga en hel rysk kår på hundra och femtio man till fånga utan att sjelf förlora en enda man. Och nu skall jag tala om eröfringen af Kuopio. Farbror må tro att det var en coup de mains som hette duga. Medan vi efter den förut nämnde lyckade affären lågo kvar i Idensalmi kom postmästaren Sjöberg från Kuopio. Hela hans uppförande syntes tvifvelaktigt, hvarför han kvarhölls, hvarjemte några fullt pålitliga bönder skickades åstad för att kunskapa angående fiendens rörelser i Kuopio stad.

Det är verkligen glädjande att se hvilken uppoffring landtbefolkningen ådagalägger i fråga om försvaret. Då vi anlände till Pöljä by, ungefär en och en half mil från nämnde stad, funno vi der före oss omkring ett hundra man allmoge, som glödde af begär att så mycket den kunde vara oss behjelpig till att eröfra staden. Från flere håll fingo vi beredvilligt understöd, bland annat af en skollärare vid namn Hellgren, som på alla upptänkliga vis ådagalade sin varma fosterlandskärlek.

Och ehuru kapten Malm genom kunskapare fick höra att stadens besättning var ganska stark, så vågade han sig med sin vanliga djerfhet ändock på fienden. I tre afdelningar ryckte vi an. Jag befann mig vid kaptenens.

Under hurrarop stormade vi och ni må tro att det gick friskt undan för våra tappre bussar. Savolaksarne voro nu som alltid i spetsen och røjde väg. Efter ett kort motstånd blefvo de ryske fältvakterne indrifne i staden. Vi följde dem tätt i hälarne och jagade dem hals öfver hufvud genom gatorna.

O, det var en lust och glädje att se långrockarne springa. Detta gjorde de också för lifvet.“

“Blixt och dunder!“ utropade majoren, som nu icke

längre kunde hålla sig, "och här sitter jag, en stackars invalid, som inte ens är värd en penni en gång! Man kan bli topp tunnor rasande för mindre!"

"Se så, far", utbrast Amalia, leende åt gubbens ifver, "läs nu vidare, ty vi ä' nyfikna."

Och majoren fortsatte:

"Under stormningen kom löjtnant Tavaststjerna i en svår klämma på torget. Han hade redan tagit några fångar, då han plötsligt såg sig omringad af ett öfverlägset antal fiender, som å sin sida hotade honom antingen med död eller fångenskap. Men nu är förhållandet det att hvarken löjtnanten eller hans vesterbottningar och savolaksare någonsin vetat hvad fruktan vill säga. Detta visade de också nu.

Truppen slöt sig fastare tillsammans och ryssarnes angrepp tillbakavisades såsom det anstår tappre män. Fienden kom dock i alltjemt större antal och Tavaststjerna skulle nog till slut ha blifvit nedsablad, om icke löjtnant Clementeoff just i detsamma kommit till platsen och medelst ett kraftigt bajonettanfäll räddat sin kamrat.

Sjelf var jag tvenne gånger utsatt för att bli fången och en gång för att bli öfverriden af kosacker, men lyckan stod mig bi, så att jag slapp ifrån hela affären utan att ha erhållit ens så mycket som en skråma.

Då Kuopio stad var så godt som i våra händer, inträffade en händelse, som ådagalade hvad djerfhet, sinnesnärvaro och snabbhet i rörelserna kunna uträtta.

Vid slutet af affären hade en afdelning ryske grenadierer inneslutit sig i det vid torget liggande kanslihuset. Att storma detta skulle nog ha gått för sig, men ej utan förlust. Kapten Malm skickade för den skull ett bud till ryssarne, att om de ville gifva sig, skulle de få nåd.

Härpå svarade grenadiererne endast med skott. Händelsen fogade nu att löjtnant Burman kom på den idén att använda en af fångarne såsom underhandlare. Detta lyckades bättre och ryssarne begärde att få tala med den officer, som afskickat underhandlaren.

Löjtnant Burman gick för den skull fram mot kanslihuset, men blef här på ett lömskt sätt mottagen af en

full salfva. Uppretad af denna lömskhet sprang han uppför trappan, sköt af den ena af sina pistoler midt i den ryska klungan och började att på ryska tilltala dem med sin strängaste ton.

Detta verkade. De osårade grenadiererne lade ned vapnen och efter en fyra timmars strid var Kuopio stad fullkomligt i våra händer.

Hvad som aldra mest bidragit till företagets lyckliga utgång var, att den ryske befälhafvaren löjtnant Paulenki aftonen förut begifvit sig ut på rekognoscering åt Toivola till. Då han på morgonen kom tillbaka var det nära att han blifvit tagen, men han undkom dock.

Efter denna affär kom öfverste Sandels sjelf till Kuopio med hela brigaden. Under den tid, som han vistades här, utfördes många hjeltedater både till lands och sjös. Expeditionen till Warkaus är en af de mest betydande, emedan ett stort förråd af allehanda krigsmateriel togs derstädes.

Sällan eller aldrig har jag sett en sådan glädje som innevånarne i denna trakt visade när den svenskfinska hären återkom till deras bygder. Längre nog hade de varit tryckte af fienden, som, sin vana likmätigt, for fram med den största grymhet. Icke ens barnen skönades från misshandel. Af hvad jag på närmare håll sett, framgår den obestriddiga sanningen, att det ej är kosackerne, som äro de grymmaste, utan fastmera jägrarne. Vid Iorois såg jag sjelf med egna ögon hur två danske kosacker med fara för sina egna lif fredade en finsk qvinna och hennes två minderåriga barn från tre vildsinte jägare, som ville våldtaga modren och mörda barnen. Jag hade tio savolaksare med mig. På omvägar lyckades jag att komma ryssarne in på lifvet. Alla fem blefvo tillfångatagne. Kosackerne behandlades med mildhet, men jägrarne skötos genast. Jag kunde ej hindra mine savolaksare från att taga en rättvis hämnd på uslingarne.

Derigenom att fienden alltjemt erhöill förstärkningar kunde han småningom gå anfallsvi till väga. Öfverste Sandels insåg till slut att ingenting annat återstod än att lemna Kuopio och draga sig undan till passet vid

Toivola. Den dag, under hvars lopp vi retirerade från det af innevånarne öfvergifna Kuopio var en sorgens dag, men hoppet om seger, ännu mera stärkt genom kapten Malms framgångsrika tåg nedåt Ladogasjön, der han till och med hotade ryska staden Sordavala, hade likväl ännu icke öfvergifvit oss. Ännu en gång hoppades finnarne att kunna köra bort fienden och åter sätta sig i besittning af de hem, som de nu för andra gången måste lemna.

Passet vid Toivola var ganska lätt att försvara, men ett olycksöde hade börjat förfölja oss. Oaktadt den strängaste vaksamhet, oaktadt verkliga under af tapperhet och flere lyckliga expeditioner mot fienden, såg sig dock brigadchefen nödsakad att till slut utrymma äfven denna starka och fördelaktiga ställning.

Det var med sorgbundna hjertan som vi lemnade Toivola. Jag såg flere gamla soldater gråta af harm och hörde många och dyra eder från de yngres läppar.

Vår ställning är nu vid Idensalmi pass och den är om möjligt ännu mera fördelaktig än den vid Toivola, emedan den är mera svåråtkomlig för fienden.

Ryske generalen Tutschkoff den äldre har nu fått befälet öfver den ryska hären, som uppgår till något mer än nio tusen man under det att femte brigaden ej räknar stort mera än tolf hundra man. Vi ha alltså en betydlig öfvermakt att kämpa emot, men vi hoppas ändock att kunna uppehålla fienden till dess vi möjligtvis erhålla förstärkning.

Bland de savolaksiske jägrarne finnas tre, som isynnerhet gjort sig bemärkte, nemligen Örn, Spets och en sjuttonårig pojke vid namn Onni från Lehtoniemi udde. Alla dessa tillhöra Sulkava kompani, det förnämsta i hela jägarregementet. Flere gånger har jag sett prof på såväl deras tapperhet som deras djerfhet och hade vi blott tio tusen sådane pojkar, skulle det icke dröja många veckor förrän ryssarne samt och synnerligen voro kastade tillbaka inom sina egna gränser. Hur mycket djerfhet och mod kunna uträtta, det har Malm tillfyllest bevisat. Hade han blifvit tillräckligt understödd,

skulle icke ens Dolgorucki, som med två tusen man bröt in öfver Sordavala, kunnat förmå honom till återtag.

Egentliga orsaken till reträtten från Kuopio var icke fiendens öfverlägsenhet, mot hvilken det svensk-finska mannamodet flerfaldiga gånger hållit stånd, utan just den omständigheten, att en fältväbel Brunow, som qvarstannat i Karelen för att spionera ut fiendens rörelser, inrapporterade att vid pass tusen man tågade i ilmarscher upp mot Nilsä. Sandels fann genast att afsigten med denna marsch icke kunde vara någon annan än att i förväg besätta Idensalmi och således afskära honom reträtten norrut.

För den skull skyndade brigadchefen nära nog att i hemlighet lemna Toivola. Då ryssarne kommo dit funno de endast de tomma lägerplatserna och jag hörde sägas för några dagar sedan, att de vid åsynen häraf blifvit så snopne och förargade, att de i första ögonblicket glömde att förfölja. När de ändteligen gjorde mine deraf var det redan för sent.

Och här äro vi nu församlade omkring Idensalmi kyrka, afvaktande den mångdubbelt öfverlägsne fiendens anfall, som ej länge torde låta vänta på sig. Andan är dock god i hela brigaden och hvar och en hyser den lugna förtröstan, att Sandels skall göra allt för att mota Tutschkoff, som i sitt öfvermod redan låtit sprida ut, att han nu ändteligen har oss i nätet.

Dagligen stöta mindre och större afdelningar till oss och för hvar och en liten hjälp, som sålunda kommer till oss, växer vårt mod ännu mera.

Det bästa är dock att brigadchefen sjelf är så förtröstansfull. Man skulle kunna säga att han är allestädes närvarande. Med råd och dåd understödjer han alltid den, som behöfver sådant. Hans vänlighet lika mycket som hans omutliga rättvisa har gjort honom älskad af soldaten så, som ganska få anförare kunna blifva det. Till slut måste jag uppgifva ett af de viktigaste skäl, hvarför den finske krigaren med så glad förtröstan går att strida under Sandels och nästan alltid afgår med segren. De våra tro nemligen att brigadchefen ingått förbund med lyckan. En följd häraf är den, att soldaten

med glädje följer honom, och en sådan anda hos en krigshär gör den nästan oemotståndlig. Malms lysande fälttåg nedåt Ladoga har äfven bidragit till att öka detta mod och denna förtröstan.

Jag måste nu sluta för denna gång emedan jag och Tavaststjerna ska' ut på en rekognoscering åt Maaninga till. Jag sänder farbrors älskvärda flickor många hjertliga helsningar och önskar att friden aldrig måtte störas på det vackra Niemi.

Farbrors tillgifne brorson
Walter Jernfält.“

“Således ingen särskild helsning till mig“, tänkte Olga då gubben slutat läsningen af brefvet. “Nå, när jag rätt tänker på saken, så är det ändock bra att han ej sände mig särskildt någon helsning. Han är så grannlaga och därför vill jag också hjertligt tacka honom när han kommer tillbaka.“

Efter denna tanke höjde en lätt suck den unga flickans bröst: “Skulle Walter Jernfält någonsin komma tillbaka?“

8.

Det var en regnig och blåsig afton i slutet på september månad 1808. Mellan byarne Junno och Launila, båda belägna vid Pulkkilåån, eller Siikajokiån såsom den också kallas, hade en liten kosacktrupp slagit läger alldeles på åbrädden. Både människor och djur voro uttröttade efter en lång och besvärlig marsch genom de af finska hären nu återtagna trakterna. Befälhafvaren hade erhållit befallning att stöta till Kulneffs trupper hvar de än befunno sig. Men, som han icke kände till den platsen och inga underrättelser härom heller kunde erhållas, så föll det sig ganska svårt för desse steppernes söner, att taga sig fram.

Natt och dag hade de sålunda irrat omkring ända från Tavastehus; krupit genom skogarne, vadat genom

nästan otillgängliga vattendrag och dessutom haft att kämpa dels med kringströfvande soldatafdelningar, dels med landtbefolkningen, som med största glädje grep i luften hvarje tillfälle att skada sitt lands fiender.

Då truppen uttågade från Tavastehus var den en pulk stor, det vill säga 120 man. På lägerplatsen mellan de två nämnde byarne funnos dock ej stort mer än hälften.

Meningen med kosackpulkens aftåg från Tavastehus var att eskortera en ganska betydlig lifsmedelsfora jemte ett mindre förråd af vapen och ammunition.

Färden gick till en början bra, tack vare sotniken *) Elkas skicklighet och utomordentliga vaksamhet. Men i närheten af Kårsämäki kyrka, belägen vid Pyhäjokiån tre mil söder från Piippola, blef foran tidigt en morgon öfverraskad af ett femtiotal soldater från Björneborgs ryktbara regemente tillsammans med omkring hundra bönder och tagen efter en hårdnackad strid.

Då Elka såg att han förlorat halfva sin styrka, och att den andra hälften äfven skulle stryka med om han fortsatte striden, gaf han tecken till återtåg.

Med sina små och uthålliga springare kastade sig sotniken derefter in i skogarne vester om Kårsämäki kyrka och lyckades att förvilla sine motståndare, så att de ej mäktade förfölja honom.

Marschen upp till den nu varande lägerplatsen var en af de besvärligaste som Elka någonsin företagit. Han och hans folk voro dock alltför mycket härdade för att kunna öfvergifva hoppet om ett lyckligt slut på den äfventyrliga färden. Någon hvila behöfde de likväl och som Elka fått tillförlitlig kännedom om att den trakt, der han nu befann sig, var alldeles blottad på försvarare, så ansåg han icke allenast att han skulle kunna henta krafter här en eller två dagar, utan äfven kanske göra ett och annat godt kap i de närbelägne byarne.

Det ställe han valt till lägerplats var också beläget ganska långt ifrån allmänna vägen. Skogen omgaf det på tre håll, hvarjemte ån här var så smal och grund, att det icke skulle bli förenadt med någon fara att

*) Sotnik, höfding för 100 man.

vada öfver den i händelse att omständigheterna skulle foga det så.

Den ofvan nämnde aftonen var Elka mer än vanligt dystert. Nära nog uttröttad hade han kommit hem från ett ströftåg åt Piippola till. Ingenting hade han kunnat uppsnappa, ty byinnevånarne hade flytt undan och medtagit alla sina matvaror.

Vi göra vår första bekantskap med gubben Elka, der han tagit plats på en sten nere vid vattenbrynet. Det snöhvita håret och skägget voro genomdränkta af det fina duggregnet, men detta bekymrade icke den sextioårige sotniken, ty när vattnet blef honom för besvärligt tog han i med de senfulla händerne och vred ur det.

I hans oroliga hit och dit sväfvande blickar lästes dock ett helt annat bekymmer, ett själens uppror, som ej kunde stillas af naturens yttre uppror. Då och då gjorde han en häftig rörelse liksom för att drifva bort alla de obehagliga tankar, som strömmade in på honom. Hvad han mumlade för sig sjelf lät han ingen annan af de fram och tillbaka ströfvande kosackerne höra.

Under det han var som mest sorgsen närmade sig en af hans underbefälhafvare sakta. När Jemela, hans underbefälhafvare, märkte sotnikens bekymrade utseende, stannade han en stund eftertänksamt och öfverlade med sig sjelf om han skulle störa honom eller ej. Då Elka slutligen utstötte en djup suck och tycktes vilja lemna sin plats, vek Jemelas betänklighet genast bort. Han smög sig fram med kattlika fjät, lade sin grofva hand på Elkas axel och utbrast:

“Hvad kommer åt dig? Allt sedan du kom hem från ströftåget har du ej varit dig lik?”

Då Elka kände handen på axeln sprang han upp och en tydlig förvirring stod att läsa i hans anlete. Men då han såg hvem det var som han hade framtör sig, satte han sig åter pustande ned under det han med halfhög stämman frammumlade dessa ord:

“Jaså, det var bara du, Jemela.”

Högre sade han i det han pekade på en bredvid liggande sten:

“Sätt dig här, så ska’ du få höra hvarför jag är så missmodig.“

Detta lät ej Jemela säga sig två gånger. Sedan han kastat en hastig blick öfver till andra åstranden liksom för att öfvertyga sig om att ej några fiender lågo gömde der, intog han den anvisade platsen.

Sedan Elka sutit tyst och slutet för sig sjelf en ganska god stund, sade han mera för sig sjelf, men ändock så högt, att Jemela hörde det:

“När ska’ jag återfinna henne, min lilla vackra flicka? När?”

Det låg någonting så innerligt och klagande i dessa ord, att Jemela, som hört dem många gånger förut, och därför borde vara van dervid, ändock spratt till.

“Du har således ännu ej uppgifvit hoppet?” inföll han sedan han en stund uppmärksamt betraktat Elkas uttrycksfulla drag.

“Nej“, svarade denne och lutade sig närmare Jemela. “I dag har tvertom detta hopp vunnit mera styrka hos mig.“

“Hur då“, utbrast Jemela förvånad.

“Jag har sett en syn, som helt och hållet för mig tillbaka till svunna tider.“

“Vill du berätta den synen för mig?”

“Ja, men endast på ett vilkor.“

“Säg det genast och jag går in derpå helt och hållet obetingadt.“

“Vilkoret är, att du aldrig för någon människa omtalar hvad jag nu berättar för dig.“

“Men om du skulle stupa?”

Elka betänkte sig några minuter. Derpå sade han:

“Om jag skulle gå bort, så vill jag lägga dig på hjertat, att du fortsätter mina efterforskningar.“

“Här har du min hand derpå“, svarade Jemela hastigt och med ett trohjertadt uttryck i sitt anlete.

“Godt“, sade Elka och mottog den erbjudna handen, hvarefter han en stund försjönk i djupa grubblerier. Ändteligen ryckte han sig dock lös från dessa och utbrast:

“Du vet, att jag efter vår hemkomst från sednaste kriget med Sverige blef enhälligt vald till sotnik för den

stanitza *), der vi bodde. Lika glad som jag var då jag tågade ut i striden, lika sorgsen var jag vid hemkomsten. Hår och skägg började att hvitna; foglarnes sånger tjusade ej mera mitt öra. Och hvarför? Jag behöfver ej nu upprepa för dig det, om hvilket vi så otaligt många gånger talat, då vi under de ljumma sommaraftnarne suto tillsammans på kurgan **) utanför byn. Eller kanske att stridsbullret förtagit minnet deraf hos dig?"

"Nej", svarade Jemela lifligt. "Jag påminner mig så väl hela din skildring. Fortsätt."

"Nåväl! Jag såg för några timmar sedan en syn, som med ens förde mig tillbaka till det fordna fälttåget. Ungefär midt emellan Piippola och Pulkkila ligger en vacker egendom. Namnet har jag ej kunnat få veta. Osedde smögo vi oss fram till trädgården och jag hade redan fattat beslutet att storma platsen för att skaffa oss mat och taga fångar, då jag plötsligt varseblef två flickor, som kommo gående arm i arm på en af gångarne. Den ena af dem var mörk och vid åsynen af henne studsade jag tillbaka. Jag var knappast mäktig mig själf. I ett enda ögonblick hade jag känt igen henne. Jag kunde ej misstaga mig! Hon är modren upp i dagen. Just som jag ämnade störta fram, hejdades jag deraf, att trädgårdsporten öppnades och en reslig man, till utseendet en gammal officer, blef synlig. Båda flickorna sprungo emot den gamle. Han smekte dem ömt; ja lika ömt båda två."

"Det var väl hans dotter då", invände Jemela hastigt.

"Ja, den ena var det, så mycket såg jag", inföll Elka hastigt, "ty hon var ljuslagd liksom den gamle knekten, men, den mörka, den mörka, den, som var så lik . . ."

Kosacksotniken uttalade ej meningen, utan lutade hufvudet i båda händerne, under det häftiga ryckningar då och då skakade hans kropp.

*) Stanitza, kosackby.

**) Kurga, en kägelformig kulle, som man ofta träffar på i kosackernes land. Af de lemningar, som man funnit inuti dem, sluter man till att de äro begravningsplatser för kosackhöfdingar.

Sedan Jemela en stund under tystnad betraktat Elkas stumma smärta, utbrast han:

“Och du tror då, att det är hon?”

“Ja“, ropade sotniken och störtade upp, och hans mörka drag afspeglade den vilda lidelse, som brände hans hjerta. “Ja“, fortfor han, “det kan inte vara någon annan än hon!”

“Nå“, utbrast Jemela, “när saken är klar för dig, så är det ju lätt att återtaga din egendom och...”

Elka såg förströdt på krigskamraten under det han sade:

“Det har sig kanske inte så lätt som du tror.“

“Och hvarför det? Hvilka hinder skulle väl ligga i vår väg? Traktens innevånare ha nästan flytt man ur huset och...”

“Men, du glömmet att gårdens egare kanske är rustad till bättre försvar än vi tro“, svarade Elka. “Sådant ha vi fått erfara mer än en gång.“

Jemela sänkte hufvudet några minuter. Då han åter upplyfte det var uttrycket i hans ansigte hårdt, nästan gäckande och det var med en skarp, förebrående ton som han yttrade:

“Inte trodde jag att den handlingsstarke sotniken Elka, känd för sitt mod och sin beslutsamhet, skulle ett enda ögonblick vackla, isynnerhet som det gäller att återtaga en för länge sedan förlorad do...”

“Tyst, tyst“, afbröt sotniken och lade hastigt ena handen öfver Jemelas läppar. “Man har observerat att vi talat häftigt och att jag är mer än vanligt upprörd. Folket ska’ kanske tro att någon fara är för handen. Derfor vilja vi nu sluta vårt samtal. I morgon bittida få vi fortsätta det. Men *henne* måste jag ha tillbaka“, fortfor han mera för sig sjelf. “Ja, jag måste det.“

Med dessa ord lemnade Elka stridskamraten och ilade med skyndsamma steg inåt skogen.

9.

Det var på aftonen tvenne dagar efter omskrifne samtal emellan de båda kosackerne. I Niemi trädgårds lummigaste berså suto de båda flickorna med sina handarbeten och oaktadt årstiden var så långt framskriden, vi skriva nemligen den siste september, var luften ändock så mild och behaglig, att man utan den ringaste olägenhet för helsan kunde förrätta sitt arbete utom hus.

Amalia var likväl icke denna afton vid riktigt godt humör. Detta var deremot fallet med Olga. Den sist nämnda skämtade för den skull icke så litet med sin fostersyster, men när hon slutligen blef allt för elak och brydde henne för traktens unge läkare, kunde Amalia ej uthärda längre. Hon reste sig upp, tog sitt arbete och aflägsnade sig under det hon förebrående sade:

“Nu är du riktigt stygg, Olga, men vänta du! Det kommer nog min tid att bry dig för någon.”

Den unga kosackflickan skrattade hjertligt så länge Amalia var inom hörhåll, men då hon försvunnit förändrades som genom ett trollslag Olgas utseende. Det glada och skälmaktiga försvann och ett mörkt, dystert moln uppsteg på hennes panna, under det de mörka ögonen vemodsfyllt blickade ut öfver trädgården.

“Jag undrar när den tid hon förespådde skall komma”, mumlade hon för sig sjelf. “Kanske aldrig!”

Hon hade knappt hunnit uttala sin mening förrän bersåens öppning förmörkades af en jättelik karlfigur. Det var Patrik Jernfält.

“Ensam här”, utbrast majoren sedan han låtit sina blickar irra omkring bersåens väggar. “Har inte Amalia varit här?”

“Jo, men hon gick nyss därför att... att...”

Olga hade svårt för att komma ut med orsaken till Amalias hastiga bortgång.

“Säg ut du, min flicka”, uppmanade Patrik Jernfält. “Jag kan väl tro att ni gnabbats igen.”

“Inte just det”, svarade Olga, “men... men... ja, det är bäst att låta farbror få veta sanningen. Hon blef

missnöjd på mig dertör att jag brydde henne för... för...“

För andra gången gjorde den unga kosackflickan en paus.

“Nå, så tala då ut“, ropade majoren och började att mäta den lilla bersåen med långa steg. “Låt mig inte längre ligga på halster!“

“För doktorn, vet jag“, utbrast Olga skrattande.

Det syntes tydligt på major Patrik Jernfälts utseende, att han väntat sig ett annat svar, ty missträningen stod tydligt att läsa i hans blickar. Det lyckades honom likväl att snart återvinna sjelfbeherrskningen.

“Jaså“, sade han, “du har brytt henne för doktorn, men har du något skäl dertill?“

“Inte vet jag“, svarade Olga sorglöst. “Det har bara roat mig, skall jag säga farbror.“

“Hm, hm“, hostade majoren och ställde sig framför den vackra kosackflickan. “Men säg mig en sak. Har inte Amalia vedergällt dig och brytt dig för någon?“

Frågan kom så oväntadt, att Olga ej kunde svara ett enda ord. I stället öfverdrogs hennes vackra ansigte af den förrädiska rodnaden.

“Nå“, fortfor majoren mera strängt, “vill du svara mig?“ Har hon aldrig brytt dig för någon?“

“Nej“, svarade Olga med knappt hörbar stämma under det hon vände bort ansigtet, från hvilket rodnaden ännu ej vikit.

“Nå“, utbrast majoren och tog plats på den lilla torfbänken midt emot Olga, “då ska' jag i stället göra det.“

Olgas täcka ansigte skiftade många gånger färg. I dessa ögonblick önskade hon att jorden hade öppnat sig och att hon med ens sjunkit ned i svalget.

Gamle majoren betraktade henne en stund med gäckande blickar, derpå sade han:

“Hela ditt besynnerliga uppförande den förflutna sommaren har gifvit mig anledning till misstankar. Jag har gissat hit och dit hvad som orsaken kunde vara till den förändring som du undergått. En afton, det är nu ej länge sedan, kom jag att af en händelse gå in i

ditt och Amalias rum. En af lådorna i din byrå stod öppen. Jag tillstår att nyfikenheten dref mig till att se ned i den. Ett litet med omsorg hopviket papper föll mig genast i ögonen. Sjelfva papperet retade ej min nyfikenhet, fast mera det namn som stod skrifvet på det-samma. Jag igenkände din stil och jag beslöt att närmare undersöka förhållandet. Ja, ja, mitt barn“, fortfor Patrik Jernfält och fattade den unga flickans hand, “en annan gång ska’ du med mera omsorg gömma dina hemliga anteckningar. Det kan ju hända, att de inte alltid falla i så skonsamma händer som mina. För öfrigt håller jag det alls inte för underligt att du älskar min brorson, ty den pojken är sannerligen värd hvilken flickas kärlek som helst. Se så, mitt barn“, fortsatte majoren och smekte med faderlig ömhet Olgas rika hår, “du behöfver visst inte blygas för att du skänkt Walter ditt hjerta. Det var ej för att utforska detta som jag uppsökte dig i afton, utan för att fråga dig om en sak. Vill du sanningsenligt besvara denna min fråga?”

“Ja, om jag kan“, svarade Olga med af rörelse darrande stämma.

“Du kan det.“

“Fråga då!“

“Har Walter någonsin talat med dig om kärlek?“

“Ja.“

“Nå“, utbrast majoren, i det han steg upp och slöt den vackra kosackflickan till sitt bröst. “Då är ju allt afgjordt.“

“Farbror är då ej ond på mig“, utbrast Olga och lyfte sitt brännheta anlete upp mot Patrik Jernfält.

“Nej, visst inte. Jag kan väl ...“

Majoren fick ej de sista orden öfver sina läppar ty ett anskri från den unga flickan afbröt honom.

Hans blickar flögo omedvetet bort till bersåens ingång och hvad han der såg kom honom att studsa. Ingången stängdes nemligen af tvenne mörka figurer, beväpnade ända till tänderne.

“Ha!“ utropade den ene af dem, som icke var någon annan än kosacksotniken Elka, “der är hon ju!“

Och med dessa ord ville han störta fram till den

förskräckta Olga, men hejdades plötsligt af majoren, som beslutsamt ställde sig i hans väg.

10.

“Hon ... hon ... mitt barn ... mitt barn!” utstötte Elka under det han gick majoren på lifvet. “Gif mig mitt barn!”

Det var på temligen god svenska som kosack-sotniken uttalade dessa ord.

“Ditt barn“, utbrast Patrik Jernfält och studsade. “Ditt barn!”

“Ja, jag kan ej misstaga mig“, svarade Elka och slukade den förskrämda Olga med sina blickar. “Hon är modren upp i dagen. O, hvad jag sökt efter min lilla flicka under dessa långa år! Jag vågade knappt hoppas att hon ännu skulle vara qvar i lifvet, men hon står ju der!”

En kallsvett betäckte Patrik Jernfälts panna. Det dröjde länge innan han kunde sansa sig. Slutligen sade han:

“Om du ej misstager dig, så berätta då hvar du förlorade ditt barn?”

Utan att besinna sig många minuter redogjorde Elka för uppträdet vid Keltis baracker och slutade sålunda:

“Då savolaksarne stormade, blef jag skjuten genom venstra benet. Död eller fångenskap väntade mig. När de mina då störtade bort i vild flykt blef en af dem varse att jag rörde på mig. En lycka var att finnarne ej förföljde längre. Jag blef bortburen, kom mig snart igen och öfvervar kampanjen ända till dess slut. Men fåfängt sökte jag min hustru och min dotter, de voro och förblefvo borta. När det ändteligen blef fred igen, företog jag en tvåårig resa till Finland, isynnerhet till de trakter, der jag förlorat min lycka, men ej heller nu lyckades det mig att få några spaningar på de för-

svunna. Jag trodde att båda voro döda och begrät dem såsom förlorade för mig, då jag i sista stunden fick återse min lilla Olga, min . . .“

Under sotnikens tal hade den unga flickan gått fram emot honom och då han uttalade hennes namn afbröt hon honom med dessa ord:

“Om du är min verkliga fader, så är han det inte mindre. Han var vittne till min moders död och i hennes sista stunder lofvade han att vara för mig i faders ställe. Och ingen har mera värdigt kunnat hålla ord än major Jernfält. Utan hans mellankomst skulle jag för länge sedan varit förlorad. Nu deremot har jag blifvit uppfostrad tillsammans med hans egen dotter och det på ett sätt, som alltid ska' lända honom till största heder. Om, såsom du säger, du är min fader, så kan du ej nog bevisa din tacksamhet mot den, som ryckt ditt barn från nöden och eländet. Och för att jag ska' kunna sätta tro till dina ord, så uppmanar jag dig att öppet här säga ditt namn.“

“Elka Pawluka“, svarade den gamle sotniken genast.

“Ja, det är hennes verkliga fader“, suckade Patrik Jernfält och gömde ansigtet för en stund i händerne. Men hastigt reste han upp det igen, trädde fram till Elka och sade:

“Jag hör nu att det verkligen är eder dotter. Ni har naturligtvis rättighet att återfordra henne, men ett beder jag er om. Låt henne bli kvar här till dess kriget är slut. Då blir det större nöje för er att få henne tillbaka.“

“Ja, låt mig få bli kvar här“, utbrast också den unga flickan och sträckte bönfällande sina armar mot fadren. “Här är jag säkrare än i ryska lägret.“

I dessa ögonblick yttrade Jemela, som under hela tiden haft sina blickar fästade på Olga, några ord på kosackspråket. Elka besinnade sig några minuter, hvar- efter han svarade på samma språk. Detta hade den verkan att Jemela rusade ut ur bersån och kom en stund derefter tillbaka med alla de öfrige kosackerne.

“Gerna ville jag bifalla din begäran, min dotter“, svarade Elka slutligen, “men nu kan jag det inte. Det

är också orimligt af dig att begära sådant, när du vet hur länge jag sökt efter dig. Nej“, fortfor han och steg fram, samt lade ena handen på den unga flickans arm, “du får ej längre vara hos våra fiender och . . .“

“Men, då *han* så väl uppfostrat mig, är han väl ej vår fiende“, utbrast Olga och slet sig lös.

“Jo, han är det, ty vi föra krig mot hvarandra. Det enda jag kan göra honom är att lemna hans gård och kreatur orörda, och dermed har jag också bevisat honom tillräcklig tacksamhet. Dessutom är du alltför vacker för att tråna bort här. I vår stam finnes nog någon rask pojke, som vill hemföra dig till sin stanitza. Kom nu!“

Då Olga märkte att fadren hade allvar med sina ord, gjorde hon en rörelse för att springa fram till majoren, men Elka stälde sig i hennes väg och gaf med handen ett tecken utåt.

Genast instörtade Jemela, följd af tre man.

“Bär bort henne“, befallde sotniken på sitt språk, “och hållen er sedan färdige till afmarsch!“

Ända hittills hade Patrik Jernfält varit tyst. Nu kunde han dock icke tåga längre.

“Elka Pawluka“, sade han för den skull och ställde sig bredvid sotniken, “man har sagt att ryssarne sakna tacksamhets känslan och att kosackerne ega den, men jag ser att detta är en lögn. När din döende hustru vid Keltis baracker öfverlemnade sitt späda barn åt mig kunde hon dö nöjd, det sade hon. Hon åtminstone bevisade mig tacksamhet genom det förtroende hon hyste till mig, men hur gör du? Det vet du bäst sjelf och . . .“

“Tig“, röt sotniken till och stampade i marken. “Är det ej nog med tacksamhet att jag lemna dig och din gård i fred! Fort, Jemela“, skrek han derefter och störtade ut. “Fort bort!“

Trots Olgas protester och häftiga motstånd blef hon utburen. Elka tog henne sjelf framför sig på hästen, och så bar det af vesterut.

“Eländige och otacksamme varelse“, mumlade Patrik Jernfält för sig sjelf under det han knöt händerne efter

de bortilande kosackerne, "måtte en rättvis himmel veder-gälla dig för detta!"

Då han kort derefter mötte Amalia, som ingenting märkt af hela uppträdet, omtalade han detsamma. Hon ville till en början icke tro hans ord, men då gamle Jan, som på afstånd bevittnat tilldragelsen, intygade detsamma, måste hon slutligen sätta tro dertill.

"Stackars Olga", snyftade hon och gömde ansigtet i händerne. "Nu blir det bra tomt efter dig."

Tidigt följande morgon lät majoren kalla Jan upp till sig.

"Hör du", sade han, "du hittar väl vägen till Idensalmi?"

"Hvilken väg menar majoren?" sporde Jan. "Den rätta eller den orätta?"

"Nu förstår jag dig inte."

"Åh, raka vägen eller krumbugterne genom skogarne, vet jag."

"Nå, hvilken föredrager du?"

"De sist nämnde."

"Godt. Här har du ett bref till löjtnant Jernfält. Han är vid Idensalmi. Skynda dit och lemna brefvet i hans händer, men akta dig väl så att ingen annan får se det."

En half timme derefter var Jan på väg till det uppgifna stället.

Kosackhorden hade ej kommit längre än halfvägs till Junno by när den plötsligt mottogs af en full musköttsalfva just som den skulle sätta öfver vägen.

Fyra kosacker beto genast i gräset. De öfrige stud-sade och kastade ögonblickligen om sine hästar.

"Följ mig!" ropade Elka och sprängde en annan väg. "Längre österut ska' vi nog träffa på de våra!"

På okända vägar och genom vilseledande skogar måste de åter söka uppnå någon af de ryska posteringarne.

Middagstiden den 8 oktober var icke Sandels god att råka ut för der han med armarne korsade öfver bröstet gick häftigt fram och tillbaka i de rum han bebodde i Fredriksdal, ungefär en half mil norr om Virta bro. Hans ögon sköto skarpa blixtar och från hans våldsamt hopbitna läppar hördes tidt och ofta ett doft mummel, som tydligt bar vittne om att hela hans inre var i uppror.

Och underligt var det ej heller att så var förhållandet.

Sedan han en stund oafbrutet gått fram och åter i det största rummet kallade han på den ende af sine närvarande adjutanter löjtnant von Fieandt och befallde honom att genast hemta Malm, Duncker och Fahlander, detta "välkända tretal", som sedermera blifvit så beryktadt i sista finska krigshistorien.

Den upprörda sinnesstämning, i hvilken brigadchefen befann sig, undgick ej "tretalet". Aktningen för den aktade chefen tillbakahöll dock hvarje fråga till en början.

Då Sandels en stund fortsatt sin promenad, stannade han framför Duncker och sade:

"Större harm, än då jag måste lemna passet vid Palois har jag aldrig känt."

Fahlander, som trummade en marsch på fönster-rutan, och Malm, som med båda armarne stödde mot bordet, studerade kartan öfver Idensalmi socken, vände sig i detsamma om, hvarvid den sist nämnde yttrade i bitter ton:

"Ja, den gången lät gamle Klercker grundligt lura sig."

"Jo jo men", inföll Duncker, "det är allt säkert det."

"Ja, så är också min mening", inföll Sandels. "Ehuru Tutschkoff är mer än sju gånger till så stark som jag, skulle han aldrig kunnat drifva mig derifrån. Detta har nog de ryske generalerne insett och därför tagit sina mått och steg. Jag vet dock att Conradi

och Burman gjort allt hvad i deras förmåga stod för att få demarkationslinien dragen söder om Palois pass, men allt var fåfängt och därför ha vi nödgats krypa undan ända hit. Visst är denna terräng ganska fördelaktig, men ändock ej på långt när så som det nämnda passet. Vi ska' dock göra allt för att hindra våra motståndare från att komma fram så fort, som de tyckas taga för gifvet. Har öfverstelöjtnanten", fortfor han och vände sig till Fahlander, "fått de särskilda afdelningarne tillbörligt placerade? Derpå ligger stor vikt nu under stilleståndet, emedan vi ej kunna veta om ej fienden endera dagen behagar säga upp eller bryta detsamma?"

"Ja. Karelske dragonerne stå vid Pardala by; Österbottens bataljon vid Mehtola; batterier och en detacherad vakt vid Katoin; Vesterbottens bataljon och batterier omkring Fredriksdal; Kajana bataljon och Wasa regemente vid Linna by; Savolaks jägare mellan nämnde by och stranden och i jägarnes front återigen batterier. Längre ned mot bron ha vi Uleåborgs bataljon vid Kauhila; vedetter norr om kyrkan och fältvakter vid södra ändan af bron."

"Men", inföll nu Duncker, "vore det ej skäl i att också utsätta poster vid Kawakkala bro samt längs Ala Tisma?"

Sandels närmade sig bordet och betraktade en lång stund den framför honom liggande kartan. Slutligen sade han:

"Denna fråga är nog i sin ordning, men, sanningen att säga, så har jag för litet folk dertill. Om jag ändock hade en gång till så mycket."

"Men", invände nu Malm, "öfverste Aminoff med fjerde fördelningen kunde väl..."

"Han har redan fått ordres att skyndsamt draga sig hitåt", afbröt Sandels. "Emellertid få vi nu använda den overksamhet, hvartill vi blifvit dömda, *genom att ej vara overksamme*", utlät han sig med skarp tonvigt på de sist nämnde orden. "Fienden bereder sig nog till att med all kraft drifva oss härifrån. Och om det lyckas honom, ska' det ändå inte ske utan stora förluster från hans sida. Men", fortfor han och syntes

ej så litet orolig, "jag har ej sport till löjtnant Jernfält sedan han för tre dagar sedan gick ut på rekognoscering åt Palois till? Vet någon af er hvad som blifvit af honom?"

"Nej", svarade alla med en mun, och Duncker tillade:

"Det vore stor skada om den unge mannen vore fången. Han är en bland de käckaste officerarne vid jägarbataljonen."

Sandels ämnade just svara härpå då ett buller utanför huset afbröt hans ord. Alla officerarne skyndade till fönstren för att se hvad som var på färde.

"Det är en riktig trashank", sade Fahlander. "Jag tviflar på att han är soldat."

"Ja, han ser åtminstone inte ut som en sådan", fortsatte Malm.

"Men en duktig pojke är det likväl", svarade Duncker. "Se, nu sliter han upp sin tröja och bjuder bröstet åt posten. Hör, hör hvad han skriker fram!"

Alla lade öronen intill rutorna och kunde tydligt förnimma dessa ord, utskrikna med en något hes, men ändock ungdomlig röst:

"Jag måste in till brigadchefen. Många tappre soldaters lif beror derpå!"

"Jaså, han säger det", utbrast Sandels under det han gick fram i rummet. "Löjtnant", fortfor han derefter till von Fieandt, som nyss kommit in, "jag vill tala med den der envisingen."

Några minuter derefter stod denne inne i rummet och helsade på militäriskt sätt. Man kunde knappast se en ruskigare företeelse. Ansigtet var höljdt af blod och smuts och kläderne så sönderrifne, att de bokstafligen hängde i trasor kring gestalten.

"Nå, hvad vill du?" sporde Sandels sedan han några minuter betraktat den föga inbjudande personen.

"Jag vill ha hjälp för att befria löjtnant Jernfält och mine i Palois fångne kamrater!"

Duncker gick närmare den trasige figuren.

"Ser jag rätt, eller är det inte Onni, min yngste jägare, som följde med Jernfält på rekognosceringen?"

“Jo“, svarade Hiukkas dotterson, “det är jag.“

Nu gick äfven Sandels honom närmare.

“Men i den der drägten“, sade han leende. “Den passar inte för en finsk krigare.“

“Det tror jag rasande väl“, svarade Onni oförskräckt. “När vi kommo fram mot Palois blefvo vi oförmodadt omringade af en kosacksvärm, men vi redde oss ändock i nära en timme. Slutligen återstodo endast löjtnanten, Örn, Spets och jag och vi måste gifva oss. Sedan vi sutit en dag i arrest, ett otäckt hål fullt med ohyra, kom jag på den tanken att fly. Och som jag är den minste och smalaste af dem allesammans, så gjorde jag försöket, kröp ut genom gluggen och kom lyckligt igenom posterne, fastän de sköto efter mig som om hela deras välfärd berott på att få mig tillbaka. Halfvägs här emellan och Polois finnes ett pörte. Dit skyndade jag in för att hvila mig några minuter. Till min stora glädje träffade jag der på den här drägten, som just inte är snygg, men som ändock hjälpt mig så att jag kommit hit temligen oskadad med undantag af de här“, fortfor han och pekade på skråmorna i ansigtet. “Dem har jag fått af tistlar och törnen under vägen. Jordan smetade jag på mig för att ryssen skulle tro, att jag var en riktig pörtgubbe.“

“Tror du att du kan befria dem från deras fångenskap?“ sporde Sandels.

“Nej inte just det“, svarade Onni, “men när de befriat sig sjelfve, är det alltid godt att få något understöd.“

Sandels funderade en stund. Derpå sade han till Duncker:

“Styr om så att pojken får sig en uniform och...“

“Nej, nej“, afbröt Onni, “då går det rakt på tok. Jag vill ha de här trasorne och om jag bara får ett par man med mig, så ska' de klä på sig en likadan drägt. Det är ju stillestånd nu och då tar sig alltid en landtman bättre fram än en soldat.“

“Pojken är minsann inte dum, han“, hviskade Malm till Fahlander.

“Ja“, hviskade denne tillbaka, “passa på om han

inter lurar Tutschkoffs soldater och hemtar Jernfält hit igen.“

“Derpå är jag alldeles öfvertygad“, svarade Malm i samma ton.

Sedan Onni fått löfte af Sandels att få hvad han önskade skyndade han glad ut igen. Mot aftonen syntes också fyra med liar försedde bönder sakta vandra fram på vägen till Palois och Kuöpio. De sluppo obehindradt igenom såväl de finska som de ryska vedetterne och fältvakterne.

12.

Vid södra mynningen af Palois pass hade en afdelning kosacker sin lägerplats. Bland desse befann sig också Elka Pawluka med återstoden af sin skara. Oupphörligt jagad af landtbefolkningen hade han med endast sju man inträffat i Palois dagen efter det ryssarne tagit passet i besittning.

Och Olga, hvilka förfärliga dagar hade hon ej upplefvat sedan hon blef så godt som röfvad från Niemi! Så, som hon blifvit uppfödd skulle det naturligtvis kännas henne ytterst motbudande att nödgas lefva midt ibland desse råe krigare, för hvilka ett fältlifs alla orgier hade sin mest tilltalande dragningskraft.

Och maten, som hon måste förtära så framt hon ej ville svälta ihjäl, hur olika var den ej mot den hon hade varit van vid i så många år! Och likväl fanns ej något annat val än att försöka äta de två rätter, som vanligtvis serverades äfven i fält såväl som hemma i kosackkurénerne. Illa grinade hon åt den anrättning, som bar namnet salamacha och som bestod af en sopp-rätt, sammansatt af mjöl, vatten och salt, men värre blef det när hon skulle förtära teteria, en ohyggligt tjock blandning af mjöl, gryn och hirs tillsammans med fisk-soppa eller svagdricka.

Men en människomage kan vänja sig nästan vid

hvad som helst. Så äfven Olgas. Hvad hon dock icke kunde förmå sig att göra, det var att äta tillsammans med knektarne och deras osnygga qvinnor ur det gemensamma kärlet vaganki. Väl sökte Elka många gånger att förmå henne dertill, men hvarje gång erhöill han detta bestämda svar:

“Jag har aldrig behöft att äta på samma sätt som svinen. Vill du, fader, tvinga mig dertill, då svälter jag heldre.”

Allt detta pinade dock icke Olga så mycket som att vara borta från Niemi och att nästan hvarje timme vara utsatt för Jemelas föga smickrande uppmärksamhet. Nämdde kosack hade nemligen fått Elkas löfte på att erhålla Olga till hustru, om möjligt redan innan krigets slut.

Då Elka yppade detta sitt beslut för dottren, erhöill han detta oväntade svar:

“Aldrig tager jag Jemela, den gamle fulingen till man. Att han inte skäms!”

“Du måste!”

“Nej! Fader. Du känner nog en kosackfickas bestämda sinnelag. Vill du tvinga mig att äkta Jemela, så gifver jag mig förr döden!”

Elka var alltför klok att envisas. Han intalade dock den efterhängsne Jemela godt mod och lofvade att det skulle bli annat af när kriget var slut och de kommo ned till sina stepper igen.

De första dagarne af sin vistelse i ryska lägret var Olga till och med rädd för att visa sig ute, aldra helst som hon icke bar samma dräkt som kosackqvinnorna. Men då slutligen general Tutschkoff, hvilken uppmärksamhet blifvit fästad på den vackra flickan, af Elka fått kännedom om de öden hon genomgått, utgaf han en befallning om, att ingen, eho det vara månede, skulle understå sig att på något sätt förnärma Olga.

Från den dagen roade hon sig med att genomströfva lägret. Som det nu var stillestånd såg hon ganska ofta svenska, finska och ryska officerare tillsammans i broderlig endräkt antingen vid glaset eller vid något spelparti.

Och hur längtade hon icke efter att vid dylika tillfällen få sigte på Walter Jernfält!

En dag hade hon kommit i närheten af Tutschkoffs bostad. Då hon såg en anseelig massa soldater församlad der utanför sporde hon hvad som var på färde.

“Åh“, svarade knekten likgiltigt och ryckte på axlarna, “det är bara några finnar, som ska' förhöras och sedan hängas som spioner.“

Olga vände sig med afsky bort från den råde knekten, som hånskrattade då han såg hennes ogillande miner, och skulle just aflägsna sig, då hon med ens stod som fastnaglad på sin plats. Den syn hon nu fick se, kom hennes kinder att antaga snöns färg, hennes ben att vackla och hennes hjerta att bulsa som om det ville spränga bröstet.

Se här hvad den stackars flickan såg under det hon nästan vanmäktig stödde sig mot en kanonlavett!

Omgifne af soldater framfördes tre fångar, våra gamle vänner Walter Jernfält, Örn och Spets. Deras uniformer voro i trasor och deras ansigten blodiga. Men med trotsiga, nästan hånleende blickar betraktade de ryssarne, som skrånade och öfveröste dem med de mest plumpa skällsord deras tungor kunde uttala. Somliga ryckte dem i kläderne, andra spottade dem i ansigtet, andra återigen sparkade åt dem. Det var en upphetsning, som sökte sin like. Underofficeren, som anförde vakten, hade all möjlig möda att hålla smädarne på afstånd.

När tillvitelserna och skällsorden gingo allt för långt kunde ej Olga längre återhålla den harm, som sjöd inom henne.

“Usle slafvar“, utropade hon därför och rätade upp sig. “Bättre och hederligare bli ryske fångar behandlade af svenskar och finnar!“

Dessa hennes berättigade ord åstadkommo en våldsam rörelse hos den tätt sammanpackade soldatesken. Skällsorden vände sig mot den unga kosackflickan. Knytnäfvarne höjdes och det var nära att den modiga flickan blifvit sliten i stycken.

I dessa förfärliga ögonblick störtade Elka fram.

“Kom, vansinniga“, skrek han. “Du bereder din egen undergång!”

“Ja, låt mig gå under“, bad Olga. “Här har jag ej mera någon glädje!“ Och hon fortfor under det hon skarpt betraktade fadren: “Kom ihåg min mor. Hon gick också under!”

Elka ryggade några steg tillbaka för den nästan onaturliga glansen i dottrens ögon.

“Kom“, hväste han slutligen fram och grep Olgas hand. “Om du står här längre ska’ ingen kunna rädda dig!”

Olga fann att fadren hade rätt och hon beredde sig till att följa honom, då soldatsvärmen åter slöt sig omkring far och dotter. Förbannelserna haglade öfver bådas hufvud. Handgripligheterne voro ej långt borta, men just i dessa ögonblick hördes bakom de ursinnige knektarne en dundrande stämma:

“Tillbaka!”

Verkan deraf var lika snabb som afgörande. Då en bomb slår ned i en folkhop och skingrar den åt alla sidor, så förspridde sig soldathoparne vid åsynen af Tutschkoff och hans stab.

Så snart Olga varseblef den ryske befälhafvaren, ilade hon fram till hans springare, redogjorde omständligt för hvad som passerat och slutade sålunda:

“Jag kunde ej tiga då jag såg den usla behandling, som ärlige soldater måste utstå. Så behandlas ej edra soldater, general, när de bli fångne hos edra motståndare. Och nu är det ändock stillestånd härarne emellan.“

Olga hade talat med en värme som uppjagade blygselns rodnad på generalens kinder. På en vink af honom skingrades genast soldathoparne. Derefter sade Tutschkoff:

“Du är i sanning djerf, flicka? Vet du hvad straff, som du åsamkat dig?”

Och den behjertade kosackflickan svarade under det hon stolt lyfte sitt hufvud:

“Straffar ni en människa därför att hon säger eder sanningen, nåväl, då böjer jag mig under det straff, som ni pålägger mig!”

Tutschkoff fixerade Olga några sekunder med sina skarpaste blickar, kastade derefter om hästen och red fram till sin bostad för att hålla förhöret med fångarne.

13.

Natten hade inbrutit. Tunga moln summo öfver firmamentet. Då och då föllo några stora regndroppar ned på jorden.

I närheten af passets norra mynning var en eländig barack uppförd af risqvistar. Taket var täckt med vissnadt löf. Denna barack tjenade till fängelse åt de tre finske fångarne.

Utanför baracken postade en sömnig soldat. Småsvärjande öfver det ruskiga vädret lutade han sig mot barackens ena hörn, ställde geväret ifrån sig och lade armarna i kors öfver bröstet.

Länge dröjde det icke heller förrän en låg snarkning tillkännagaf, att han sof i sin stående ställning.

Natten var, såsom ofvan sades, regnduskig. Detta bidrog naturligtvis också till att öka på mörkret.

Endast några famnar ifrån baracken hade en mänsklig varelse stannat kort förr, än vaktposten försjönk i sin ljufva slummer. Sakta närmade sig den hemlighetsfulle intill soldaten och gick derefter fram mot barackens dörr, tillstängd endast med en grof träbom, som med lätthet kunde aflyftas utifrån.

Regnet tilltog och inom kort stod det bokstafligen "som spö i backen". De kalla dropparne väckte soldaten. Han gnuggade sig i ögonen, grep efter geväret och gick med långsamma steg bort till skyllerkuren, som genom något förbiseende blifvit placerad så, att posten derifrån icke kunde se barackdörren.

Gestalten vid denna hade nyss gripit tag i bommen för att aflyfta den samma när posten vaknade. Med den ängsligaste uppmärksamhet följde den okände så godt mörkret det tillät postens alla rörelser. När denne

intog sin plats i skyllerkuren aflyftades bommen varsamt och dörren kunde sedan öppnas utan den ringaste svårighet och utan att gifva det ringaste ljud ifrån sig.

I det annars så lifliga ryska lägret var det tyst och öde. Endast då och då strök någon kosackhund med slokad svans genom passet. En dylik kom framspringande till baracken just som bommen hade blifvit aflyftad, nosade ett par sekunder på den främmande gestalten, och sprang derefter bort igen utan att gifva ett enda ljud ifrån sig.

Inne i nämnde barack, genom hvars tak och väggar regnet droppade in, lågo våra vänner Walter Jernfält, Örn och Spets. De hade ej annat läger än hårda marken.

“Utan tvifvel ha vi Onnis lyckade flykt att tacka för att vi fått detta usla hål att bo i“, sade löjtnanten med harmsen ton.

“Sannt“, inföll Örn, “men det var bra att pojken kom undan. Om jag inte misstager mig, så ha vi honom snart här igen.“

“Ja, det är en knipslug satunge“, menade Spets. “Honom lurar man inte så lätt.“

“Jag förstår inte hvad ni mena“, inföll nu löjtnanten.

“Jo, det ska' jag säga“, ljöd Örns svar. “Jag är säker på att då pojken kommer till Idensalmi styr han om så att vi på ett eller annat sätt bli befriade ur denna tråkiga belägenhet och...“

“Tror du det“, afbröt löjtnanten, till hvilkens själ hoppet om räddning nu strömmade.

“Ja, jag är säker derpå“, tog Spets till ordet, “för se innan pojken begaf sig i väg hviskade han till mig dessa ord: 'Löjtnanten ska' bli fri och det så sannt jag lefver. En sådan präktig officer ska' ryssen inte länge ha i sina klor.' Ja, alldeles så sa' han, det är tvärsäkert.“

Walter Jernfält besvarade ej dessa ord. Hans tankar hade med ens fått en annan riktning. Det var ej mera än fyra dagar sedan han erhöll farbrodrens bref, som utförligt berättade om Elkas uppträdande vid Niemi

och Olgas bortförande. Denna underrättelse var ett hårdt slag för Walter. Olga i ryska hären och midt ibland sina råa landsmän, hvilkas seder och bruk hon ej kände och hvilkas tungomål hon ej kunde tala! Detta var mera än den unge mannen kunde tåla.

Af en händelse fick han af von Fieandt, Sandels ene adjutant, höra att brigadchefen ifrågasatt en rekognoscering åt Palois till. Utan betänkande infann han sig i högkvarteret och bad i bevekande ordalag att åtminstone få medfölja truppen. Sandels ville i förstone ej medgifva detta, ty han behöfde alla skicklige officrare han kunde få fatt i. Företaget var också särdeles vådligt, alldenstund ryssarne från sin sida företogo rekognosceringar med vida större afdelningar.

Slutligen gaf Sandels med sig. Walter Jerntält erhöll befälet öfver de femtio kunskeparne. Vi veta af det föregående hur det gick. Men oaktadt han nu var i ryska lägret hade det ej lyckats honom att få se den minsta skymt af den älskade. Hvar kunde hon vara? Kanske död, eller kanske redan hemsänd till Elkas stanitza någonstädes i kosacklandet?

Det var dessa oroande tankar, som höllo hans själ i stark spänning och gjorde att han ej kom sig för att svara på de ord Spets yttrat.

Så förflöt en ganska god stund utan att någon af fångarne meddelade sig med hvarandra. Slutligen hviskade Spets:

“Man drar bommen från dörren. Jag hör det tydligt.”

“Då är det kanske för att hemta oss till ett nytt förhör”, svarade Örn. “Ja, de må göra med mig hvad tusan de vilja, men från mina läppar få de ej vidare ett enda ord.”

“Inte heller från mina”, inföll Walter Jernfält med undertryckt stämma.

“Och då vill inte heller jag vara sämre”, hviskade Spets. “Jag ska' tiga som väggarne i den här eländiga baracken.”

Rörelsen vid dörren blef starkare för hvarje minut och slutligen kunde fångarne höra hur dörren varsamt öppnades.

“Det står aldrig rätt till med det här“, hviskade Örn och kröp tillsammans som en tiger, då han bereder sig till språnget.

“Nej“, sade Spets och följde Örns exempel. “Så der går man ej då man hemtar en vapenlös fånge.

“Det är kanske lönnmördare“, tänkte Walter Jernfält och hukade sig ned i ett af hörnen.

Den kalla luft, som i detsamma strömmade in, tillkännagaf att dörren blifvit öppnad. Några sekunder af verklig själsspänning och oro följde derpå. Men så hördes ett dämpadt:

“Tst—tst!“

Tassande steg förnummos i detsamma längs den vägg, intill hvilken löjtnanten hukat sig ned. Skulle han resa sig upp? Ja, ty den nyss uttalade varningen tillkännagaf tydligt, att det icke var en ovän, som nal-kades.

Walter Jernfält reste sig långsamt upp. De tassande stegen kommo närmare, och han kunde tydligt höra hur den okände trefvade med handen längs väggen. Några sekunder till och han kände sin arm lätt vidröras och innan han hunnit sansa sig hade den okände stuckit en pistol i hans hand.

Öfverraskningen gjorde att han med dämpad stämma utbrast:

“Hvem är du, som ...“

Längre kom han icke, ty i detsamma lade sig en hand öfver hans läppar på samma gång som det förra “tst“ susade genom baracken.

Efter några minuter hade äfven Örn och Spets hvar sin pistol. Gerna hade de gifvit sin förvåning till känna, men den okände tystade äfven dem på samma sätt som löjtnanten.

Fångarne insågo slutligen att de gjorde klokast i att utan invändning och under oafbruten tystnad följa den hemlighetsfulle person, som på detta oväntade sätt uppträdde till deras räddning.

Så snart de kommit utanför dörren sågo de en undersätsig gestalt, iklädd en lång rysk soldatkappa, som

räckte ända ned till marken. En lång muskött fullbordade uniformen.

Barackdörren tillslöts omsorgsfullt och bommen lades åter på sin plats. Derefter fortsattes marschen åter men endast steg för steg. När flyktingarne hunno fram till norra mynningen af passet stannade vägvisaren ånyo och lade ena handen på munnen, samt antydde genom ett tecken, att gå så varsamt som möjligt.

Norra mynningen vaktades af ett tiotal soldater. Som det nu rådde vapenhvila mellan båda härarne var vaksamheten icke så sträng som under krigstid.

I en liten i sjelfva mynningen uppförd barack af samma storlek och form som den fångarne nyss lemnat, syntes ett svagt ljussken, hvarjemte några högljudda röster der inifrån förkunnade att vaktmanskapet fördref de tråkiga timmarne med spel och dryckjom.

Ju närmare flyktingarne kommo mynningen, desto mera orolig tycktes vägvisaren bli. Slutligen stannade han och gjorde åt dem ett tecken att huka sig ned bakom ett par kanonvagnar. Han smög sig derefter med största försigtighet framåt ett stycke, men återkom snart, fattade Walter Jernfält i ena handen och gaf de andre ett tecken att följa efter. Några steg derifrån stodo tre muskötter lutade mot passets ena vägg. Utan att säga ett enda ord gaf han vapnen åt fångarne och ställde upp dem såsom till patrull. De begrepo genast hvad meningen var och rättade sig därför i allt efter den okände anföraren.

I passets mynning anropades den falske patrullen med ett sömnigt:

“Kto tam (Hvem der)?“

“Stockholm“, svarade anföraren för patrullen, och fick då genast till svar ett lika sömnigt:

“Eperot (Framåt)!“

De falske soldaterne hade redan hunnit några alnar utanför passets mynning, då ett förfärligt larm uppstod vid vaktbaracken. Orsaken härtill var att posten vid fångbaracken blifvit aflöst straxt efter flykten. Patrullens befälhafvare hade då gått in i baracken och med lykta undersökt den. Följden deraf blef, att han genast

marscherade fram till passets norra mynning för att varsko der varande postering. Hade han kommit några minuter förut skulle flyktingarne ovillkorligt blifvit gripne.

Så snart vaktbefälhafvaren vid passets norra mynning fått höra att fyra karlar, af hvilka den, som gick i spetsen, gifvit rätt lösen, nyligen passerat, lät han genast ett tiotal kosacker sitta upp och många minuter hade icke gått till ända, förrän de jagade efter de djerfve.

Flyktingarne hade likväl genast kastat sig in i den täta skog, som då för tiden sträckte sig ända fram till passet. De hunno dock icke många alnar in mellan träden, förrän de främste ryttarne voro dem i hälarne. Här var nu största skyndsamhet af nöden, ty kunde flyktingarne blott komma något längre in bland de tätt stående träden, skulle det vara omöjligt för ryttarne att hinna dem.

Liksom genom en tyst öfverenskommelse vände sig flyktingarne därför samtidigt om och gáfvo eld åt det håll, der de hörde förföljarnes röster.

Samtidigt med gevärssalfvan höjdes ett ohyggligt tjut från förföljarne. Derpå blef allt tyst. Flyktingarne ämnade just taga vägen öfver en åker, som de i den svaga ljusningen sågo ligga utbredd framför sig, men studsade i förstone tillbaka när de tätt bredvid sig hörde en röst utropa på svenska:

“Tag ej den vägen. Den för rakt i gapet på de fiender, som ni nyss undslupit?”

På bestörtningen följde glädje när flyktingarne i det allt mera tilltagande ljuset igenkände Onni med sine följeslagare. Frågor och svar haglade om hvarandra, och till slut omtalade Onni att han och hans kamrater varit betänkte på att i dagningen resa in till ryska lägret för att sälja ärter och potatis, och vid dessa ord visade han på tre stora vid hans sida liggande säckar. Under sin vistelse i passet hoppades de på att kunna utspionera fångarnes vistelseort.

Under det förklaringar på ömse sidor afgåfvos, stod fångarnes räddare några alnar derifrån och stödde sig mot ett träd, samt bemödade sig så mycket som möjligt om att dölja sitt anlete.

“Och här är den man, som vi ha att tacka för vår räddning“, utbrast löjtnanten i det han gick några steg fram mot den okände. “Men hvarför är du så angelägen om att dölja ditt ansigte. Tag...”

Innan löjtnanten hann få sista ordet öfver läpparne ryckte den okände med ena handen kappan från axlarna och samtidigt med den andra kosackmössan från hufvudet.

I samma ögonblick gaf Walter Jernfält till ett rop både af öfverraskning och glädje, störtade fram och slöt med hänryckning den högt rodnande Olga i sina armar.

Sedan han derefter för soldaterne omtalat sitt förhållande till henne, samt hennes härkomst, sporde han:

“Men, hur kunde du få veta lösen?”

“Jag hörde när far utdelade den bland kosackerne!”

“Och du har varit nog djerf att sätta ditt lif på spel för min skull?”

“Ja“, hviskade den unga kosackflickan, “derför att jag älskar dig högst af allt på jorden.“

Ledde af Onni kommo flyktingarne slutligen efter en omväg på mellan två och tre mil fram till Iden-salmi. Olgas bragd blef inom en timme känd af hela brigaden lika så väl som hennes lefnadshistoria. Hvar hon visade sig blef hon för den skull helsad med beundran och vördnad af soldaterne, och då hon på Sandels uppmaning fördes inför honom, uttalade äfven han sitt varma tack till den modiga flickan derför att hon genom sin behjertade handling räddat tre af hans bästa krigare.

I kosacklägret vid Palois var dock sinnesstämningen helt annorlunda. Elka var så genomsnopen som en karl någonsin kan bli. Jemela rasade som ett vilddjur, ty det var han, som hade vakten vid norra mynningen då flykten verkställdes. Dessutom voro två hans dyrbaraste och bästa pistoler sin kos, och äfven denna förlust grep honom djupt.

Han svor också dyra eder på att blodigt hämnas så fort ett gynnsamt tillfälle dertill skulle yppa sig.

14.

Så ingick den 27 Oktober 1808, denna i finska krigshistorien så betydelsefulla dag. Det var nemligen just denna dag, som den i Lehto mellan öfverbefälhafvaren för den svensk-finska hären å ena sidan och den ryska arméens öfverbefälhafvare å andra sidan ingångna konventionen lopp till ända. Klockan ett på dagen skulle fiendtligheterne åter börja.

Redan tidigt på morgon hade alla trupperne vid Idensalmi gått under vapen och inväntade fullt stridsfärdige ryssarne.

I en högst orolig spänning gick Sandels fram och åter i sina förut nämnde rum på Fredriksdal. Han såg tydligt af de anstalter, som hans motståndare gjorde, att han skulle bli anfallen i samma minut som tiden för stilleståndet var tilländalupen. Så mycket mera förvånad blef han då von Fieandt rusade in till honom och berättade med andan i halsen, att fienden redan var i anryckande och att kapten Brusin, som på förmiddagen afgått till de ryske förposterne för att aflemna några enskilda bref och på återvägen draga in vedetterne, återkommit, häftigt förföljd af fienden.

“Men, klockan är ju ej mera än något öfver tolf“, utbrast Sandels. “Ni måste ha misstagit er, löjtnant!”

“Nej, nej... men se sjelf“, fortfor han och pekade ut genom fönstret. “Der kommer kapten Brusin sjelf.”

Några minuter derefter stod denne inför brigadchefen och bekräftade löjtnant Fieandts utsago. Han tillade också dessa ord:

“Då jag anlände till de vid kyrkan stående vedetterne möttes jag af grefve Tolstoi, furst Dolgoruckis adjutant. Han påminde mig om att stilleståndet nu var slut och då jag, framtagande min klocka, erinrade honom om att det var ännu en timme qvar, fick jag detta svar: 'Vår klocka är ett, och dermed punkt'. Så skyndsamt som möjligt drog jag till mig vedetterne och har alldeles nyss kommit tillbaka, på det häftigaste förföljd af fienden.”

Då kapten Brusin slutat lekte ett sarkastiskt småleende kring Sandels läppar och han utbrast i det han svängde ett slag om på klacken:

“Tutschkoff har brådtom att få stryk, det märker jag granneligen.”

Vid Wirta bro var emellertid striden redan i full gång under det att båda härarnes artilleri lifligt spelade. Den af finnarne nära nog förstörda bron lagades provisoriskt af ryssarne med faschiner och gärdsel, hvarigenom deras trupper så småningom lyckades att praktisera sig öfver på andra sidan.

Den vakt, som var förlagd vid Kaupila gård och som bestod af savolaksiske jägare, hade uthärdat flere anfall utan att svigta. Slutligen blef öfvermakten förstor och jägrarne måste retirera tillbaka till Kaupila.

Walter Jernfält, Örn, Spets och Onni befunno sig i den lilla modiga skaran.

“Ska’ de nu också komma öfver här“, pustade Örn under återtåget, “det vore allt ett för svårt olycksöde!”

“Åh, vi ska’ nog hejda dem vid Linna“, utbrast löjtnanten. “Batterierne der stormas inte så lätt.”

Under oafbruten strid drog sig kaupilavakten tillbaka till hufvudstyrkan.

Mellan Kaupila gård, belägen ungefär ett hundra och sjuttiofem alnar från Wirta bro och batterierne vid Linna by, omkring fyra hundra alnar från nämnde bro, ligger den lilla insjön Ala Tisma. Från södra stranden sticker en skogig landtunga ut.

På yttersta udden af denna landtunga låg vid tiden för vår berättelse en oansenlig stuga, bebodd af en fattig och nästan halfblind gumma, som man och man emellan erhållit namnet Wirtahexan. Gamla Katri hade nemligen namn om sig att stå i förbund med onda makter. Hvarifrån hon kommit visste ingen. En mörk natt i början på århundradet hade innevånarne i Kaupila gifvit mat och husrum åt den kringvandrande mörkhyade qvinnan. Sedan dess satte hon sig fast i socknen och det var omöjligt att bli af med henne.

Då egaren till stugan på den ofvan nämnda landtungan dog ett halft år efter Katris ankomst till trakten inköpte hon densamma och bosatte sig der.

Folk skydde henne för hennes trollkonsters skull och man skrämde små barn för Wirtahexan. Katri sjelf var ej okunnig om det anseende hon åtnjöt, men gjorde heller ingenting för att motarbeta detsamma. Dertill var hon alltför klok. Hon tänkte nemligen som så. Om människorna ä' rädda för mig, ska' jag så mycket lättare kunna taga mig fram. Och så får jag så mycket säkrare vara i fred.

I trots af alla de förklenande omdömen, som traktens innevånare hade om Katri, förde Walter Jernfält ändock dit Olga. Hon mottogs af Katri med dessa ord:

“Ni kan tryggt lemna er dufva i mina händer. Ingen hög ska' rövva bort henne.”

En af orsakerne hvarför löjtnanten öfverlemnade sin käresta i Katris vård, var att platsen låg så afsides från vägen, att Olga der skulle kunna vara i fullkomlig säkerhet. Då han lemnade henne bad hon också honom att vara lugn. Intet ondt skulle vederfaras henne.

Då ryssarne lyckats fördrifva vakten från Kaupila spridde de sig öfver hela fältet mellan nämnde gård och Linna by. Medan infanteri och kavalleri ryckte fram mot det sistnämnda stället, körde den afdelning artilleri, som lyckats komma öfver bron, ut på den ofvan nämnda skogiga udden.

Med artilleriet följde såsom betäckning femtio kosacker under Elka Pawlukas befäl. Emellan stranden och Katris stuga placerades kanonerne.

Olga hade nyligen gjort en kort promenad ned till sjöstranden då hon af ropet och bullret i skogen gjordes uppmärksam på att det icke var som det borde. Hon skyndade för den skull in igen det fortaste hon kunde.

Redan i dörren möttes hon af Wirtahexan med dessa ord:

“Nu är han här!”

“Hvem?”

“Ryssen, vet jag! Hör ni inte hur de skjuta åt Kaupila till!”

“Jo, nog hör jag skott derifrån“, svarade Olga under det hennes kropp darrade.

“Ja, det är fienden, som huserar der. Kaupila-Pekka var här nyss och talade om att ryssarne lagat bron.“

“Gud nåde oss!“ jemrade sig Olga och vred i för-
tviflan händerne. “Hvad ska’ vi nu taga oss till?“

“Åh, det är inte svårt att säga“, inföll Katri. “Vi ska’ naturligtvis frakta oss öfver till andra stranden.“

“Men detta är lättare sagdt än gjordt.“

“Tror ni det?“

“Ja, det gör jag.“

“Nå, kom då så ska’ ni få se“, utbrast Katri, slängde ett bylte med kläder öfver ena skuldran och sprang ut. “Följ mig bara!“

Olga hann icke att taga någonting med sig. Sådan hon gick och stod måste hon följa Katri. Bakom dem i skogen brakade det och knastrade, och denna omständighet påskyndade flykten.

Katri tog genaste vägen ned till stranden. Trots sina år sprang hon som en ung flicka. Olga följde henne tätt i spåren.

Halfva vägen var redan tillryggalagd då Katri snafvade och föll. I fallet slog hon hufvudet mot en sten så att hon förlorade sansen.

Detta var ett svårt ögonblick för Olga. Med anlitande af alla sina krafter försökte hon att resa upp den afsvimmade, men Katri var för tung.

“Store Gud, hvad ska’ jag taga mig till!“ utbrast den unga kosackflickan och såg sig omkring. Bullret i skogen kom närmare.

Ännu en gång gjorde Olga ett försök. Nej, Katri var för tung.

“O, Gud, rädda mig, rädda mig!“ utropade hon och sjönk snyftande ned bredvid Katri.

I detsamma sprängde kosackerne fram ur skogen. Vid första anblicken af dem uppgaf Olga ett anskri, ty i spetsen för truppen hade hon upptäckt fadren.

Några minuter derefter hade kosackerne hunnit fram till de båda kvinnorna.

“Ser du, hvilket fynd vi göra“, utbrast Jemela och

pekade på Olga, som afsvimmad låg vid Katris sida.
 "Detta kan man kalla lycka!"

Elka trodde knappt sina ögon. Var det verkligen Olga? Ja, efter några ögonblick såg han att så var förhållandet. Blixtsnabbt kastade han sig af hästen, störtade fram till den unga flickan och ryckte upp henne.

Då vaknade Olga. Ett andra anskri bröt fram öfver hennes läppar.

"Jo, nu har jag dig ändteligen tillbaka!" hväste Elka fram mellan tänderne, "och nu ska' du sannerligen inte så lätt komma undan!"

Olga svarade ingenting. Nästan medvetlös lät hon bortföra sig. Hunnen några alnar från platsen vände hon sig om och sade, i det hon pekade på Katri:

"Men, så rädda då qvinnan!"

"Hvad går åt det der gamla spöket?" frågade Jemela hånleende.

Olga besvarade hans ord med en blick så full af förakt, att Jemela snopen drog sig tillbaka.

En half timme efter artilleriets ankomst till udden började kanonerne att spela mot den ungefär tre hundra alnar derifrån liggande byn Linna.

15.

"Det var storm, det var brak, det var strid på den strand,
 der den sandelska hären var ställd.

I ett rökmoln svepte sig vatten och land,
 och ur molnet blixtrade eld.

Som af åskor dånade rymdens hvalf,
 och den blodiga marken skalf."

På detta mästerliga sätt börjar Runeberg i sin stor-
 slagna dikt "Sandels" skildringen af det blodiga slaget
 vid Wirta bro. Denna träffning var en af de mest hård-
 nackade under hela fälttåget. Ryssarnes sjudubbelt öf-
 verlägsna antal kunde likväl ej i den första sammanstöt-
 ningen vinna någon framgång.

På en ganska hög kulle öster om Linna by hade finska härens hufvudredutter sin plats. De voro till antalet fyra och bestyckade med tillsammans tio fältstycken. De nedre batterierna vid hufvudredutten fördes af underlöjtnanterne Gyllenborg och Kalmberg; de öfre af Taube. Kapten Elfving förde öfverbefälet öfver desse artilleripjeser.

Ryssarnes anfall på vakten vid Kaupila skedde så hastigt, att finnarne ej ens hunno att till slut intaga sin tarfliga middag.

Högst uppe vid öfversta batteriets bröstvärn befann sig brigadchefen. Hans ögon voro stadigt fästade på de stormande ryssarne.

“Se der rider furst Dolgorucki“, utbrast Fahlander och pekade på en ungdomlig ryttare i spetsen för ryssarne.

“Ja, går han oskadd igenom kulregnet, så...“

Det var Sandels, som yttrade dessa ord. Han fick dock ej sluta sin mening då en full salfva från de i i löpgrafvarne posterade savolaksiske jägarne brakade. När krutröken något skingrat sig syntes ej mera något spår af furst Dolgorucki. Bland de ryska leden uppstod också oreda såsom en följd af att fursten bortbars döende.

Officerarne lyckades dock snart att återställa ordningen, hvarefter den till omkring ett tusen man uppgående styrkan med förnyad ifver rusade mot batterierna.

Nere i löpgrafvarne befunno sig Walter Jernfält och våra tre öfrige vänner. De sköto oupphörligt och med en förvånansvärd säkerhet.

Men fienden lät sig ej uppehålla af den väl riktade elden utan marscherade stadigt fram.

“Min själ och Gud tror jag inte att de ämna storma batterierna“, utbrast Örn förbluffad.

“Ja, ja; de ä' välkomne“, svarade Jernfält. “Vi ha Malm, Duncker och Fahlander der uppe.“

“Löjtnanten glömmer brigadchefen“, inföll Spets. “Han ensam är lika god som en hel armé.“

Walter Jernfält ämnade just svara då Onni i det-

samma utropade under det han pekade utåt de åkrar, som ryssarne höllo på att genomgå:

“Se, der springer en qvinna! Nej, der! Längre till höger! Just der ja!”

Bredvid den från Kaupila gård retirerande vaktén sprang också en qvinna. Det mörka håret fladdrade oordnad för vinden.

Walter Jernfält tyckte, att han sett denna qvinna förut. Under det han bråkade sin hjernå med att fundera ut när och hvar detta skett anlände Sandels adjutant, löjtnant Wallgren, och beordrade jägrarne att skyndsamt draga sig tillbaka inom förskansningarne.

Jägrarne hade nyss börjat reträtten då kaupilavakten rusade öfver grafvarne. Bland deras första led befann sig den nämnda qvinnan.

Hennes blickar irrade med ett oroligt uttryck omkring från soldater och officerare. Slutligen stannade de på löjtnant Jernfält.

Med ett par språng var hon framme vid hans sida och grep honom i armen. Jernfält igenkände då Katri och han uppgaf ett rop af öfverraskning samt ämnade just fråga henne hvar hon gjort af Olga, då Katri med en svada, som var omöjlig att få bugt på, omtalade sitt äfventyr vid flykten, samt hur Olga fallit i kosackernes händer. Hon slutade med dessa ord:

“Då fienden ej såg något lif hos mig, lät han mig ligga i tanke att jag var död. Men jag vaknade snart till sans igen. Ett godt stycke ifrån mig voro ryssarne sysselsatta med att uppställa kanoner. Sakta kröp jag ned till stranden och lyckades att oskadad komma fram åt kaupilahållet till. Jag kom just lagom för att bli skyddad af den retirerande vaktén.”

Den skyndsamhet, hvarmed finnarne måste återgå inom förskansningarne, gjorde att Walter Jernfält icke hade tid att riktigt utfråga Wirtahexan. För att komma i tillfälle dertill efter stridens slut anvisade han henne för den skull en temligen säker plats i bortersta redutten.

Straxt derefter kom Sandels framridande till de med gevär för fot stående jägrarne.

“Nå, gossar“, ropade han, “ha ni något emot att slåss ännu mera?“

“Nej“, svarade de tappre savolaksarne, både officerare och soldater, med en mun. “För oss genast mot fienden.“

“Tålmod bara! Stunden är inte kommen ännu. Fienden har i förtid brutit vapenhvilan, men när klockan blir ett, då kommer vår tid.“

“Är det långt dit?“ vågade gubben Örn spörja.

“Åhnej“, svarade Sandels leende, “den tiden kommer snart.“

Under tiden stormade de ryske skarorne öfver löpgrafvarne och gjorde till och med miner af att krypa igenom förskansningarnes skottgluggar.

Mången skäggig moskovit störtades ned igen, men tjugtals andra kommo i hans ställe.

Bakom bröstvärnen stodo omkring sex hundra man, färdige att med bajonetten i hvilket ögonblick som helst kasta sig öfver fienden. Denna modiga skara utgjordes af en bataljon savolaksiske jägare, Uleåborgs bataljon, en del af Kajana bataljon, karelska dragonvargeringen, samt Wasa regemente.

Ändteligen var den tid, som brigadchefen inväntat, kommen. Han gaf befallning till anfall och i spetsen för de tätt slutna leden kastade sig Malm, Duncker och Fahlander. Det bar af i språngmarsch ned för höjden. Ryssarne kunde ej motstå det rasande anfallet. All ordning upplöstes hos dem, och som skrämnda får rusade de ned mot bron.

Här blef trängseln förfärlig, aldrahelst som finnarne voro hack i häl efter dem och både med skott och blanka vapen anställde ett förfärligt nederlag. En stor del af fienderne kördes rakt ned i Wirtaan och omkommo der på det mest ömkliga sätt.

Till slut var bron så belastad med döda och sårade fiender, att de bokstafligen lågo hopade i flera hvarf öfver hvarandra. Det var ett nederlag så stort, att ryssarne under hela kriget aldrig lidit något sådant.

Då Walter Jernfält tillika med våra tre vänner och en mindre afdelning af kompaniet hann fram till den

lilla vik, som Ala Tisma skickar in i den landtunga, på hvilken byn Linna är belägen, vek han skyndsamt af mot höger sedan han först erhållit major Dunckers tillåtelse att få anfalla det längre i vester stående fiendliga batteriet. De käcke jägrarne påskyndade så hastigt sin marsch, att de kommo öfver ryssarne just som desse voro i beredskap att bryta upp för att ej bli afskurne från bron.

16.

Då Olga återkom från den svimning, i hvilken förskräckelsen öfver att ånyo befinna sig i kosackernes våld försatt henne, märkte hon genast, att hon befann sig i Katris stuga.

Af stugans egarinna såg hon dock icke det ringaste spår. Då hon gjorde ett försök att resa sig upp, märkte hon till sin stora fasa, att hon var fastbunden vid den usla sängen.

“Gode Gud, beskydde mig!” utbrast hon ångestfullt. “Walter, Walter! Rädda mig!”

“Hå hå”, hördes i detsamma en grof karlstämman och en manlig gestalt, som legat hopkrupen i en vrå af stugan och med lurande blickar väntade på att Olga skulle vakna, kröp nu fram.

Det var Jemela. Han hade lofvat Elka, att heldre stupa, än låta den unga flickan undkomma.

“Jo, jo, nu springer du allt lagom din väg”, utbrast Jemela och skrattade hånfullt. “Så der ska’ man qväsa till styfsinnade flickor!”

Olga gaf Jemela en trotsig blick, men bevärdigade honom icke ens med ett svar.

“Hvad var det för ett namn du nyss uttalade?” sporde Jemela derpå.

Ännu intet svar undslapp Olgas läppar. Men då kosacken upprepade sin fråga och nu i mera hotande ton, sade hon lika trotsigt som tillförne:

“Hvad har du med den saken att göra?”

“Har jag inte med den att göra?”

“Nej!”

“Jo, det ska' jag visa dig“, svarade Jemela argt.
“Bara vi komma hem igen ska' du bli min hustru.“

“Jag?”

“Ja, just du!”

“Är du säker derpå?”

“Ja, lika säker som att jag nu står här bredvid dig.“

“Nå, var säker då“, svarade Olga med tilltvunget lugn, “men har du aldrig blifvit lurad förr, så blir du det då!”

Dessa lugna ord kommo Jemelas blod att sjuda ännu mera. Utom sig af vrede utropade han:

“Du känner vårt folks lagar angående äktenskapet?”

“Nej, det gör jag inte och *inte heller bryr jag mig om dem*“, svarade Olga med tonvigt på de sista orden.

“Inte! Jaså. Nå, då vet jag nog den, som kan tvinga dig.“

“Hvem då?”

Sedan Jemela funderat en stund sade han:

“Om du ej vet det, så vill jag berätta för dig, att vi tillhöra den kosackstam, som heter tschugniew och som är den mest ansedde bland alla stammar. Hos oss är det ett bruk, att ingen qvinna får neka sitt bifall till giftermål med någon af stammens karlar.“

“Men om hon skulle ha nog mod att göra det“, inföll Olga och betraktade Jemela med forskande blickar.

“Då ska' popen tvinga henne.“

“Men, om hon ändock inte låter honom tvinga sig, hvad händer då?”

“Inte låter popen tvinga sig“, eftersade Jemela och spärrade upp ögonen. “Det finnes väl ingen, som vägrar att lyda popen?”

“Jo, det finnes det nog.“

Kosacken tog ett par steg tillbaka under det han betraktade Olga med hotfulla blickar. Slutligen utbrast han:

“Jag skulle bra gerna vilja se den, som har nog mod att motsätta sig popens vilja.“

“Nåväl, den, som har detta mod, ligger nu bunden som en brottsling framför dig.”

Jemela studsade. Han ville tala, men Olga förekom honom:

“Ja”, fortfor hon, “jag kan trotsa edra poper därför att jag ej har samma religion som ni.”

Åter studsade Jemela. För andra gången ville han tala, men blef ånyo hindrad af Olga:

“Då jag räddades vid Keltis baracker var jag endast ett spädt barn. Min ädle fosterfader, som för mig hyser mera ömhet än min verkliga fader, uppfostrade mig tillsammans med sin egen dotter och i detta folks religion. Deraf kan du nog samt förstå att jag...”

Med ett rytande hade Jemela störtat fram till Olga. Han var så hemsk att se på, att den unga flickan mot sin vilja slöt ögonen under det hon halfhögt ånyo uttalade det kära namnet Walter. Hon väntade döden i hvilken minut som helst.

“Ha, återigen detta namn!” skrek Jemela. “Hvem är det som du talar om?”

“Den, åt hvilken jag gifvit min kärlek och tro.”

Jemela tumlade tillbaka. Han kände mer än tillräckligt kosacknaturens beständighet för att nu veta, att han här ingenting hade att vänta sig. Hans mörka ögon glödde af hämndlystnad och det var med den mest förfärligt iskalla stämma han utbrast:

“Af honom kan du taga farväl för evigt. Du ska' aldrig i detta lifvet återse honom!”

Olga vändades förskräckligt på sängen. Tågen, med hvilka hennes armar voro bundne, gáfvo icke det ringaste efter.

“Låt mig komma loss”, bad hon med bevekande stämma. “Jag nästan qväfs i denna ställning.”

“Åhå”, utbrast kosacken hänfullt, “du ligger bra der du är och jag kan inte se hvarför...”

Innan Jemela hunnit uttala meningen öppnades dörren häftigt och Elka störtade in.

“Nå, har hon gifvit med sig ännu?” sporde han med sin hårdaste stämma.

Då Jemela skulle svara blef han åter afbruten

deraf, att kanonerne nere vid stranden började att spela. Äfven från de öfrige ryske pjeserne besvarades kanonaden. De svenska batterierna voro ej heller sena att ge svar på tal. Muskötterne blandade sig snart med i leken, så att det icke dröjde länge förrän den vilda, häpnadsväckande konserten var färdig.

Jemela nöjde sig då endast med att nekande skaka på hufvudet.

Då Elka märkte att banden smärtade dottren, afskar han dem hastigt under det han skrek i Jemelas öra:

“Hon ska’ denna gång inte kunna rymma undan, det är tvärsäkert.”

Kanonaden afstannade småningom medan ryssarne stormade. Deremot tilltogo musköttsalfvorne i häftighet. Af dånet kunde Elka och Jemela sluta sig till att striden drog sig närmare Linna by.

“Snart ska’ vi vara herrar här också“, utbrast Elka, “och sedan hoppas jag att vi ska’ få så mycken ro, att vi kunna dricka ditt bröllop.”

Ehuru Olga var befriad från de band, som hållit henne fångslad, hade hon likväl ej stigit upp. Hon låg fortfarande på sängen med hufvudet begrafvet i händerne allt under det strida tårar runno utför hennes kinder.

Lifvet syntes för henne nu ej ega någon dragningskraft mera. Hon önskade sig uppriktigt döden. Icke ens vid afhörandet af fadrens sista mening rörde hon sig.

I korthet berättade därför Jemela om sitt samtal med Olga innan Elka infunnit sig, och han slutade sålunda:

“Det blir nog svårt att förmå henne att gifva sitt samtycke till giftermålet.”

“Behöfs inte heller“, svarade Elka med rå och oförsonlig ton. “Hon måste lyda sin far.”

I dessa ögonblick reste sig Olga upp som om hon plötsligt satts i rörelse af en stark fjeder. Hennes ögon blixtrade hotfullt; barmen häfde sig våldsamt och båda händerne voro hårdt tryckta mot det våldsamt klapande hjertat.

“Du är en onaturlig och hård fader“, utbrast hon och slungade en kall blick på Elka, “och jag erkänner

dig ej. Kom ihåg att jag förr ska' dö än underkasta mig din vilja. Heldre lider jag tusentals marter än låter fastkedja mig vid den der!"

Och med dessa ord pekade hon med en föraktlig åtbörd på Jemela.

Det var en syn, värd en skicklig målares pensel. Aldrig hade den unga kosackflickan synt så djerf, så hänförande skön som i dessa ögonblick, då hon sjelfmant valde döden i stället för att bindas fast för hela lifvet vid den som hon afskydde. Hennes kraftfulla uppträdande inverkade till och med på de båda kosackerne, så att de i första häpenheten samtidigt ryggade tillbaka.

Men länge dröjde det icke förrän Elka åter blef herre öfver sig sjelf. Hans råa ansigte återfick ånyo sitt förfärliga utseende. Höjande ena handen knuten öfver sitt hufvud rusade han fram mot sängen, men hann ej uttaga mer än ett par steg, förrän han lät handen sjunka och i stället rusade fram till fönstret under det han skrek:

"Hvad vill detta säga! Artilleristerne fly från kanonerne och de mina..."

Han fullbordade icke meningen utan rusade på dörren. Men knappt hade han hunnit öppna densamma, förrän en kosackunderofficer kom framsprängande i vildt karrier.

"Tillbaka!" ropade han. "Finnarne ha segrat!"

"Du ljuger!" skrek Elka ursinnigt.

"Nej! De våra fly öfver bron igen. Skynda att komma undan medan det är tid!"

Med ett par språng var Elka inne i stugan igen, grep Olga i armen och tvang henne under förfärliga hotelser att följa sig.

På den lilla öppna platsen mellan stugan och sjön hvimlade det af artillerister och kosacker och en förfärlig villervalla uppstod när de först nämnde skulle taga vara på kanonerne.

Den ena hopen efter den andra flydde in i skogen för att hinna fram till bron innan det blef för sent.

Endast med största möda kunde Elka och Jemela samla ihop femtio kosacker. I spetsen för desse sprängde

Elka med den öfver sadelknappen så godt som medvetslöst hängande Olga in i en öppning i skogen.

Redan framträngde det förfärliga larmet och bullret af striden nere vid bron till deras öron och de ansågo sig redan så godt som räddade, då en jägarkedja plötsligt stängde vägen.

17.

“Gif eld?” kommenderade Walter Jernfält. “Ingen enda kosack får slippa undan!”

“Se, se, löjtnant“, utbrast Onni och ryckte Walter i frackskörtet, “der borta ha vi dem vi söka.“

Och med dessa ord pekade han på Elka och Jemela, som ett stycke derifrån sökte spränga den svaga jägarkedjan.

I trots af krutröken och det gräsliga virrvarret i kosackernes led hade Walter genast fått sigte på Olga. Sedan han lemnat befälet åt en tapper och bepröfvad underofficer ilade han, följd af Örn, Spets och Onni, mot den punkt, der Elka befann sig.

Lika snabbt som kosacken rör sig på fria fältet, der han flyger fram med otrolig hastighet, lika trögt går det för honom att taga sig fram i en om än aldrig så gles skog, emedan hvarken häst eller ryttare äro vana vid den marken.

I följd deraf kunde löjtnanten och hans följeslagare hinna fram i god tid till den hotande punkten. Der varande jägare hade redan gjort fyra kosacker otjenstbara.

Skummande af raseri drefvo Elka och Jemela sina hästar framåt. Till hvad pris som helst skulle de försöka att genombryta jägarkedjan och de satte hela sin förtröstan till de af dem begagnade långa lansarne.

“Skjut bara ned hästarne först“, uppmanade Walter Jernfält. “Till fots duger inte kosacken till någonting.“

Några alnar ifrån löjtnanten hade Onni tagit skydd bakom ett träd och härifrån sköt han med sådan fram-

gång, att han plockade bort en stor del af Elkas folk. Då sotniken märkte hvem det var som anställde en sådan förödelse bland hans krigare, och tillika såg att den tappre motståndaren var så godt som ensam, dref han både med höga rop och med den om handleden hängande piskan sin springare fram mot trädet.

“Ja, kom du“, mumlade Onni för sig sjelf, “dig ska’ jag också märka liksom de öfrige!”

Med dessa ord lade han studsaren till ögat och sköt. Men den gången var lyckan honom ej bevågen, ty kulan träffade hvarken häst eller ryttare.

Blixtsnabbt laddade han om geväret och hade det redan uppe vid axeln igen då Elka hann fram. Den långa lansen gjorde en båge i luften och Onni syntes förlorad, ty i häpenheten hade han lemnat det skyddande trädet.

Men i häftigheten hade Elka ej beräknat stöten. Lansen genomborrade i stället Onnis keppi. Men stöten var dock så stark, att Onni kastades baklänges.

För andra gången höjdes Elkas lans och nu syntes det som om det skulle varit ute med den modige pojken.

Dock, försynen hade ännu icke invigt honom till döden. Två skott knallade i detsamma och samtidigt störtade båda Elka och hästen öfver ända.

Med ett par språng var löjtnant Jernfält framme. Ett par alnar ifrån de fallne låg Olga till utseendet medvetlös. Att rycka upp henne var endast ett ögonblicks verk.

Men då Walter Jernfält skulle aflägsna sig med sin ljufva börda, hörde han ett ursinnigt rop bakom sig. Det kom från Elka, som blödande ur ett sår i bröstet rest sig upp. Samlande hela återstoden af sin styrka ropade han:

“Hitåt, Jemela! Ryck min dotter från...”

Längre hann ej den gamle kosacksotniken. En tjock blodström forsade äfven ur hans mun och han föll tillbaka ofvanpå sin redan döde springare.

Men som en stormvid störtade Jemela fram. Bakom honom syntes tre vilda kosackfigurer. Hatet och ilskan glödde ur deras ögon. Höjande lansarne störtade de i

vildt anlopp mot löjtnanten, som icke tordes lägga ifrån sig Olga af fruktan för att hon skulle kunna bli sårad under striden.

Med förtvivlans mod grep han om pistolen. Kulan flög ut och en af fienderne tumlade tjutande ned från hästen. Men hvad gagn hade väl den tappre savolaksaren häraf. Han skulle ändock bli öfvermannad af mängden och Olga frånryckt honom. Denna tanke gaf honom förtvivlans krafter. Sedan han varsamt nedlagt den unga flickan vid foten af det träd han sjelf stödde sig emot, fattade han den ånyo laddade pistolen i ena handen och sabeln i den andra, beredd att sälja sitt lif så dyrt som möjligt.

Men i dessa förfärliga ögonblick kom en visserligen ringa men ändock väl behöflig hjälp.

Onni hade nemligen skyndat på fötter igen så fort han kunnat. Lyckligtvis påträffade han sitt gevär, lade genast an så snart han såg den fara, i hvilken löjtnanten sväfvade, och nu hade han fått tillbaka sin gamla tur. En till af kosackerne rullade ned på marken.

Med några språng var Onni derefter framme vid löjtnantens sida.

“Nu ä' vi lika mot lika“, ropade Hiukkas dotterson, “och nu ska' vi se hvem som...”

Kosackernes anlopp afbröt hans ord. De båda finnarne inväntade nu, lugnare i medvetandet att vara två, anfallet.

“Om du har flere skott, så sigta bara på hästarne“, pustade Walter Jernfält. “Så här!”

Med dessa ord sköt han och Jemelas häst tumlade med en smärtsam gnäggning öfver ända. Kosacken, som ej tagit någon skada, var ögonblickligen på fötterna igen och rusade med framräckt lans emot löjtnanten.

Bara Walter fick sin motståndare ned från hästen var han lugn, ty han visste att kosackerne äro oduglige till att strida såsom fotsoldater.

Kallblodigt, såsom hade det endast varit en leksak, förde Walter med sin sabel den långa lanssen utan svårighet åt sidan, tog i detsamma ett djerft språng framåt och innan Jemela, som helt och hållet förbryllades af

motståndarens snabba rörelser, hann använda pistolen, låg han med spräckt hufvud på marken.

En knappt hörbar förbannelse sväfvade öfver hans läppar. Derpå var allt slut.

Svårare hade det varit för Onni att reda sig. Men än en gång måste han slinka undan bakom ett träd för att ej bli spetsad af kosackens lans. Men då Örn och Spets, som längre bort redt några fiender ifrån sig, upptäckt den fara, i hvilken löjtnanten och Onni sväfvade och ilat dem till undsättning, blef äfven denne öfverlevande kosack oskadliggjord.

Med Elkas och Jemelas fall upphörde allt motstånd från kosackernes sida. De få, som voro kvar, blefvo gjorde till fångar.

Under striden mellan Jemela och Walter Jernfält hade Olga återkommit till sans. Med andlös spänning följde hon enviget och knappt hade kosacken tallit, förrän hon störtade fram under utropet:

“Himmelen vare lofvad, att han är gjord oskadlig! Men, min stackars far, han är väl död!”

“Jag tror det”, svarade Walter Jernfält och stirrade på Elka, som ännu i döden höll båda händerne krampaktigt slutna kring lansens.

Från Wirta bro skallade i detsamma ett hurrarop så väldigt och ihållande, att ekot deraf tydligt hördes fram till de under Jernfälts befäl stående jägrarne, hvilka skyndsamt ordnade sig för att anträda marschen till hufvudstyrkan.

Såsom slutord till denna strid, en af de mest lysande, som de finske trupperne utkämpade under det nära två år långa fälttåget, kan det ej vara ur vägen att anföra hvad en historieskrifvare, Montgommery, som sjelf var närvarande under bataljen, säger:

“Dånet ur mer än 30 eldgap, blixtar och hvinandet ur niotusende handgevär, skyhöga lågor ur de brinnande hemmanen, allt detta åstadkom, vid den inträffande mörkningen ett skådespel, som ingaf känslor, hvilka, ehuru oförgätliga, likväl icke kunna beskrivas. Detta märkvärdiga skådespels krigiska högtidlighet ökades af den på sjelfva fienden verkande ordning och lugn, hvarmed

Vester- och Österbottningarne samt den återstående delen af Kajana bataljon, nu med flygande fanor och klingande spel, liksom till en paradplats, uppmarscherade på slagtäppet, för att aflösa sina tappre kamrater, hvilka hittills tillintetgjort ryssarnes modiga försök, men nu voro både utmattade och utan skott.“

III.

Andra återståget.

1.

“Kapten Burman“, ropade Sandels då han efter affärens slut red förbi bron och såg den förfärliga mängd sårade och döde, som låg på och vid ändpunkterna till densamma, “begif er genast öfver till general Tutschkoff och fråga honom om han vill ha ett stillestånd för att begrafva sine döde och hemta de sårade.“

Burman begaf sig genast i väg. Han måste klättra öfver de likhopar, som tyngde bron. Midt på bron möttes han af baron von Pahlen och general Alexejeff, hvilken sistnämnde anført ryssarne vid den misslyckade stormningen på redutterne.

Efter kort väntan föreslog Tutschkoff ett stillestånd på 24 timmar. Med detta svar skyndade Burman genast till Sandels. Denne betänkte sig en god stund och svarade slutligen:

“Helsa de ryske underhandlarne och säg att om de ej vilja ingå på ett trettiosex timmars långt stillestånd, så må de genast hålla sig beredde till fortsatt strid.“

När Burman återkom sporde Alexejeff något oroligt hur svaret lydde.

Burman förkunnade det och efter någon tvekan blef det så som Sandels ville ha det.

Dessa 36 timmar användes på ömse sidor till förberedelser till fortsatt strid. Öfverlägsen som Tutschkoff var, ansåg han det ytterst nesligt att ej kunna öfvervinna de fåtalige finnarne. Desse arbetade otörtrutet både natt och dag på att ställa förskansningarne i ett bättre skick och öfvervakade sjelf oförtrutet att arbetet skulle gå skyndsamt framåt.

Men ehuru de aldra bästa anstalter vidtogos för att skydda brigaden för öfverrumpling, insåg likväl Sandels snart att hans ställning skulle vara ohållbar, ifall fienden lika kraftigt som förra gången gjorde ett försök att storma.

Det var ej med glada känslor, som han om aftonen den 28 oktober, således dagen efter bataljen, långsamt och med armarne korsade öfver bröstet, gick fram och tillbaka i den yttersta redutten, der arbetet för tillfället upphört. I reduttens ena hörn stodo några officerare, tillhörande olika kårer, och samtalade med undertryckta röster för att ej störa den i djupa tankar försjunkne brigadchefen. Bland desse officerare befann sig också Walter Jernfält.

Efter affärens slut hade han med Sandels tillåtelse afskickat Olga till Niemi emedan hon icke längre kunde vara i säkerhet i lägret, alldenstund nya och kanske ännu blodigare strider återstodo.

Det var med sorgset mod som den unga flickan tog afsked af den älskade. Men han intalade henne godt mod och då hon fick veta att den tappre Örn jemte sex handfaste jägare skulle bli hennes eskort, blef hon betydligt lugnare.

Det var på den bortfarna, som Walter Jernfält nu tänkte under det han drömmande lutade sig mot bröstvärnet. På kamraternes tal lyssnade han ej särdeles mycket.

Brigadchefens marsch inom redutten var ganska oregelbunden. Än gick han rakt fram, än i kroklinie, än fort och än sakta.

Slutligen stannade han på den punkt, hvarifrån han hade en vidsträckt utsigt öfver fältet mellan förskansningarne och Wirta bro. Hans tankar förde honom till-

baka till gårdagens strid och en djup suck undslapp hans bröst. Vid foten af forskansningarne röko ännu ruinerne efter de nedbrända hemmanen och den hvita illaluktande röken fördes af aftonvinden rätt öfver redutterne.

Medan Sandels stod försjunken i dessa funderingar infunno sig Fahlander och Duncker hos honom. Vid åsynen af dem ljusnade hans allvarliga drag något.

“Vet ni hvad jag har i kikaren, mine herrar“, utbrast han slutligen så lågt, att officerarne i andra hörnet ej kunde förnimma det.

“Nej“, svarade Fahlander och Duncker på samma gång, “det kunna vi omöjligt gissa oss till.“

“Jo, jag har noga tänkt öfver vår ställning här och funnit den ohållbar med så få trupper, som jag eger till mitt förfogande.“

Duncker tog ett par steg tillbaka och hade synbarligen ett utrop på tungan, då Sandels genom en hastig sidoblick bort till de i hörnet befintlige officerarne hejdade honom.

Brigadchefen fortfor sedan han förvissat sig om att ej flere än Fahlander och Duncker hörde honom:

“Den ställning vi intaga ligger alltför öppen för fienden. Med sin stora öfverlägsenhet skall det utan tvifvel lyckas för Tutschkoff att förr eller sednare öfverflygla oss och...“

Sandels hann ej tala till punkt förrän hans adjutant von Fieandt kom upprusande i redutten. Så snart han fick syn på brigadchefen ilade han fram till honom.

“Kors, ni ser ju ut som om ni kommit rakt ur en masugn“, utbrast Sandels muntert.

När officerarne i reduttens hörn fingo syn på von Fieandt, spände de sina örhinnor allt hvad de förmådde.

“Ja“, svarade von Fieandt hastigt, “det är heller inga glada underrättelser jag medför.“

“Fram med dem ändå!“ befallde Sandels och han tillade, då han märkte den sneda blick, som adjutanten skickade Fahlander och Duncker. “Tala ni rent ut. Det gör ingenting att desse herrar åhöra vårt samtal.“

Von Fieandt aflade för den skull sin rapport i följande ordalag:

“Enligt befallning öfvervakade jag arbetena nere vid bryggan, då min uppmärksamhet plötsligt fästades vid en ovanlig rörelse på andra stranden. En massa båtar forslades, såsom det tycktes, i största hemlighet ditöfver, men...”

“Såg ni hvarifrån båtarne kommo“, afbröt Fahlander med en viss häftighet.

“Nej.“

“Nå, fortsätt då“, utbrast Sandels otålig öfver att adjutantens ord blifvit afbrutna.

“Här måste förehafvas någon hemlig expedition, tänkte jag; det är alltså bäst att ha ögonen öppna. Sakta smög jag mig för den skull längs stranden och härunder fick jag verkligen också min nyfikenhet tillfredsställd. Ungefär midt emellan prestgården och Idensalmi kyrka såg jag en hel båtflottilj. En massa soldater gingo ombord och roddes hastigt till Nirolaniemi udde. Två dragoner, som jag afsände dit, berättade att fienden gjorde landstigning der och att...”

“Håll der“, afbröt Sandels. “Se ni nu, mine herrar“, fortfor han vänd till Fahlander och Duncker, “att jag inte gissat så galet. Men, hvad nu, der kommer ju åter en i brådska! Månne en ny jobspost!“

Så var det äfven. Den nykomne, en underofficer från det vid byn Katain förlagda batteriet, frambar den föga välkomna underrättelsen, att en fiendtlig styrka, som tycktes vara ganska ansenlig, blifvit synlig på Lapinniemi udde midtemot den ofvan nämnde byn. Ett smalt sund skiljer här de båda landen från hvarandra.

“Aha“, utbrast Sandels då underofficeren slutat, “man ämnar omringa oss. Nåväl! Här finnes ej mer än en utväg och det är att retirera. Skynda genast bort och håll trupperne marschfärdige. Klockan sednast två i morgon bittida måste vi vara på väg härifrån!“

Tillrustningarne till afmarschen bedrefvos med all den skyndsamhet, som var möjlig, och vid bestämd tid var allt i ordning till afmarschen.

Det var en dyster stund när den modiga femte bri-

gaden, som under så lång tid hållit fienden icke allenast stängen utan äfven drifvit honom genom hela Karelen, måste lemna den valplats, som den för endast några timmar sedan fuktat med sitt blod och segrande behållit.

Man såg gamle grånade soldater kasta dystra och hotfulla blickar öfver mot andra stranden och att räkna de saknadens suckar, som denna natt undsluppo krigarnes bröst, skulle vara fåfängt.

Sandels sjelf var ovanligt dyster, der han red i spetsen för tåget. Han talade icke med någon, ej heller sökte han några af sine stridskamraters sällskap.

För att förvilla ryssarne och dölja återtåget, som annars kunde blifvit sorgligt nog, qvarlemnades en afdelning karelske dragoner för att underhålla vakteldarne. Så snart dagen inbröt skulle de genast skynda efter hufvudstyrkan till Wierimä, omkring 2 mil norr om Wirta bro.

Alldenstund belägenheten vid Wierimä icke var så tjenlig till försvar som brigadchefen ville, qvarlemnade han endast arrièrgardet under befäl af öfverste Aminoff. Med återstoden af brigaden tågade han till byn Salahmi, belägen en mil norr om Wierimä. Och här upphörde femte brigaden att finnas till.

I Salahmi tillstötte nemligen återstoden af den fordna savolaksbrigaden. Denna förenades nu med Sandels trupper och ändrades på samma gång femte brigaden till fjerde, hvilken titel den, såsom vi veta, haft under det första återtåget.

2.

Sorgen öfver Olgas bortförande var både djup och långvarig hos innevånarne på Niemi. Till och med godssets underhafvande tyckte att det var synd om den vackra kosackflickan, som alltid visat sig så god emot de fattige och som så många gånger muntrat upp den sorgsne med sitt hjertliga skratt.

Värst deran var dock Patrik Jernfält. De första dagarne kunde gubben till och med gå och titta förstulet i husets alla vinklar och vrår liksom trodde han att det endast var en elak dröm att Olga var borta. Och då intet bref ej heller på länge kommit från brorsonen, blef majoren ännu mera ängslig.

Lefde Walter eller hade han kanske funnit sin död i de många strider, som under hela sommaren utkämpats omkring Kuopio och Idensalmi?"

Ingen fanns, som kunde gifva den gamle invaliden nöjaktigt svar på dessa frågor, som han nästan hvarje dag gjorde sig i tysthet.

Den enda glädje han kände var när den unge läkaren Fabian H. kom på besök. Mellan honom och Amalia hade förhållandet småningom antagit en allt ömmare karakter och då Fabian en augustiqväll öfverraskade den unga flickan i samma berså, som varit vittne till uppträdet mellan kosacksotniken Elka och hans återfunna dotter, fick han mottaga första beviset på att han icke var henne likgiltig. På Amalias framställning höllo de sin förbindelse hemlig och det var meningen att göra så ända till krigets slut, men en afton blefvo de öfverrumplade af Patrik Jernfält och måste för den skull bekänna kort.

Det var en ruskig afton som far och dotter jemte majorens blifvande måg befunno sig i gubbens arbetsrum. Fabian H. skulle ha begifvit sig hem på aftonen, men den unga fästmöns böner uträttade så mycket, att han stannade kvar.

Den långa och mörka höstaftonen tillbragtes för den skull så angenämt som möjligt med läsning och samtal. Kriget var naturligtvis hufvudtemat såsom varande dagarnes viktigaste ämne.

"Nog är Sandels bra såsom fältherre", inföll majoren, "men jag beundrar mera kapten Malm. Ett så lysande fälttåg som han gjort nedåt Ryssland, det får man leta efter, då man tager i betraktande de stridskrafter han hade till sitt förfogande. Bomber och granater", fortfor den gamle knekten och kom riktigt i extas när han råkade in på kapitlet om den malmska expe-

ditionen, "det är både synd och skam af högste befälhafvaren att inte understödja ett sådant..."

"Säg inte så", afbröt doktorn. "Trupperne ha behöfts äfven på de andra hållen. Nej, felet ligger utan tvifvel hos konungen och regeringen. Hur utrustades väl den styrka, som gjorde landstigning i södra Finland! Något jemmerligare har man väl aldrig skådat. Och med kungens envishet och löjligen fåfänga att tro sig vara en annan Karl XII, samt hans förakt för sine motståndare, kunde det ej gå på annat sätt."

"Det är märkvärdigt hvad alla menniskor hacka på den stackars Gustaf Adolph", utbrast Amalia smått harmsen. "Om hvar och en af desse häcklare skulle sätta sig till att regera, så finge vi se hur det skulle komma att gå!"

"Bestämmt bättre än nu", inföll majoren. "Nej, se hans far, det var en karlakt, det. Väl häcklas han för sitt slöseri och sin kärlek till de franska sederne och bruken, men tidens anda var då sådan. Hvem har dessutom fränkänt honom det snille, som historien tilldelar honom? Ingen. Och hvem ska' kunna fråntaga honom äran att i krigiskt hänseende ha höjt Sverige? Ingen, ty hans fejd med Ryssland och de segrar, som derunder vunnos både till lands och sjös, göra ett dylikt fråntagande helt enkelt omöjligt. Med sina fel och brister var han dock en kung med hjertat på rätta stället, det hade jag sjelf många gånger personligen tillfälle att se. Hvad hans son återigen beträffar, så..."

I samma ögonblick instörtade gamle Jan blek och förstörd. Han var så andfädd, att han på en lång stund icke kunde få ett enda ord öfver läpparne.

"Hvad nu? Hvad står på?" utbrast Patrik Jernfält och sprang upp. Äfven Amalia och doktorn hade rest sig.

Ändteligen fick Jan så mycket rådsum, att han kunde frampusta dessa ord:

"Jo se, jag... jag... har... sett ett... ett spö... kelse! Det är... bestämdt hon, som... som..."

"Det är bara jag, som spökat för den gamle hederlige Jan", hördes i detsamma en ungdomligt klingande

stämman från den af Jan på glänt lemnade dörren och innan majoren hann hemta sig från den bestörtning, som intagit honom, hade Olga sprungit fram och kasrat sig i hans famn, samt öfverhöljt honom med smekningar.

Gamle Jan stod som fallen från skyarne.

“Nå, Gud ske lof hon kan tala“, puttrade han för sig sjelf. “Då är hon inte något spöke, inte.“

Och med dessa ord lomade den gamle trotjenaren snopen ut igen, men skyndade straxt att delgifva de öfrige tjenarne den glada underrättelsen, att “gudsengeln“ återkommit frisk och sund.

Flere gånger måste Patrik Jernfält vända på Olga och betrakta henne från flere sidor innan han riktigt kunde öfvertyga sig om att det var hon. Men då han slutligen såg att så var förhållandet, öppnade han ånyo sin famn och slöt henne ännu en gång deri så ömt och trofast, som om hon varit hans verkliga dotter.

“Nå, så Gud vare lofvad att du är här igen. Sedan måste du berätta dina öden. Men först en fråga: Hur mår Walter?“

Olga rodnade som en nyutsprucken ros då hon svarade:

“Bra. Jag har tusen helsningar från honom till farbror och Amalia.“

“Ja, nu är det inte lönt att du längre leker kurra gömma med oss“, inföll majoren leende. Amalia har lyckats eröfra doktorn der och då är det väl bäst att du tillstår att du intagit den fästning, som heter Walter Jernfält.“

Sedan Olga rodnande och skrattande erkänt sin eröfring slog sig sällskapet ned igen, och den unga kosackflickan berättade nu omständligt om de öden hon genomgått. När hon slutat, sade Patrik Jernfält:

“Jag vill ingen syndares död, men nog tycker jag att det var bäst att din hårde fader gick ur lifvet. Nu kan du åtminstone andas ut fritt och ej behöfva oroas dig öfver den kommande tiden.“

I och med Olgas återkomst till Niemi blef det åter ljusst och gladt der och rörande var det att se med

hvilken uppriktig vänskap godsets underlydande helsade den vackra kosackflickan, då hon dagen derefter visade sig ute i Patrik Jernfälts sällskap.

Den 16 november 1809 var en kall och blåsig dag. Snön yrde stundtals så att man knappt kunde se tio alnar framför sig.

På vägen från Piippola kommo en man och en kvinna gående. Det var ett gammalt par och vid närmare påseende igenkänna vi gamle Hiukka och hans dotter Nella, Onnis mor. De gingo fort för att hålla sig varma. När detta ibland likväl ej lyckades, ty blåsten pinade igenom deras ej synnerligt tjocka kläder, anlidade gubben en liten bränvinsflaska och tvingade äfven dottren att göra honom sällskap.

Detta medel förfelade ej heller att göra åsyftad verkan.

“Jaha“, utbrast gubben Hiukka, då han på afstånd varseblef de yttre små kojorna i Pulkkila kyrkby, “det är nu länge sedan vi hörde någonting af Onni. Männe han lefver ännu?“

“Säg ej så, far“, menade gumman Nella och borttorkade med afviga handen en halfstelnad tår från den grofva kinden.

“Åh, under tider sådana som dessa måste man bereda sig på allt“, svarade Hiukka. “Om han stupat så vet jag dock att han fallit som en hel karl rätt så han är bara pojken!“

I detsamma kom Nella att vända sig om. Hastigt grep hon gubben i tröjärmen och utropade:

“Hvad är det för folk, som kommer efter oss!“

Sedan gubben Hiukka en stund fixerat de kommande, sade han:

“Det är savolaksuniformen.“

De antågande soldaterna voro de, som under gubben Örn's befäl ledsagat Olga till Niemi. Sedan de hvilat der ett par dagar och erhållit riklig förplägning, afmarscherade de för att möta brigaden i Pulkkila.

Gubben Örn igenkände genast gamle Hiukka och hans dotter, och då han kom inom hörhåll, ropade han:

“God dag, gamle skidlöpare! Har du också gjort den långa resan från Lehtoniemi för att söka upp din dotterson?”

Hiukka och Nella betraktade hvarandra en stund under tystnad. De voro synbarligen öfverraskade att någon kände dem. Men då soldaterne kommo närmare igenkände Hiukka genast Örn.

“Ah“, sade han gladt, “det var du, som låg i min stuga när dotterson min fick infallet att bli soldat!”

“Jo jo men, fader Hiukka“, utbrast Örn och gaf den gamle skidlöparen ett kraftigt handslag, “det slår allt in det. Och jag kan äfven tala om för er, att pojken är karl nu, och att han är en af de bäste jägrarne i hela savolaksbataljonen.“

“Säger du det“, utbrast gamle Hiukka under det glädjen strålade ur hans ögon.

“Han lefver då“, utropade Nella och knäppte händerne i kors öfver bröstet liksom till bön. “Gud vare lof för det!”

“Ja, nog lefde han när jag tågade från Idensalmi och det var dagen efter det ryssarne fått stryk der.“

“Hör på“, sade gamle Hiukka och bjöd i glädjen Örn på sista sqvätten i bränvinsflaskan, “är det bestämdt att brigaden kommer hit till Pulkkila?”

“Ja, den ska’ komma i dag.“

Ett par timmar derefter syntes savolaksbrigadens förtrupp. I Pulkkila by var en så ansenlig människomassa församlad, att den ordentligt trängdes om rummet.

Gamle Hiukka och Nella hade posterat sig vid det sydligaste huset i byn. De stodo länge och undrade när de skulle få se Onni. Härunder utspann sig bland dem följande korta samtal:

“Undrar hur pojken ska’ ta sig ut nu“, menade den gamle skidlöparen och tog sig fundersam om hakan.

“Ja, det undrar jag också, far“, svarade Nella.

“Han är väl mycket solbränd, kan jag tro.“

“Nu på hösten. Tycker du det!”

“Det är sannt, vi ha inte sommar längre, deri har ni rätt, far! Men jag tror bestämdt att han växt något.”

“Måtte väl ha gjort det eftersom det snart är ett år sedan han begaf sig ifrån oss. Men allt det der betyder föga endast han har sitt goda hjerta qvar och aldrig sviker sin pligt mot fäderneslandet.”

“Ni hörde ju att Örn sa' att han var en duktig jägare och att han...”

Örn kom i detsamma tillstädes och afbröt samtalet.

“Hvarför stå ni just här“, sporde han förvånad.

“För att så fort som möjligt få se Onni“, svarade gamle Hiukka, å sin sida förundrad öfver Örn's fråga.

“Ja, då lära ni allt få stå här till domedags otta utan att få se pojken“, svarade Örn skrattande.

“Hur så“, utropade Hiukka och Nella samtidigt.

“Jo, förhållandet är att savolaksjägarna tagit vägen öfver Tuomala och tåga således in i byn norr ifrån. Dessutom ska' jag säga er att ingen af soldaterna få tala med de sina förr, än de tagit qvartér. Generalen är sträng i detta hänseende och det är rätt, ty efter långa marscher behöfver knekten någon hvila. Och som fienden antagligen är efter hack i häl, så är det aldra klokast att först ha sitt i ordning i fall det skulle smälla igen.”

“Ja, det kan du allt ha rätt i“, svarade gamle Hiukka, “men hvad ska' vi göra för att få träffa pojken?”

“Jag ska' föra er till honom“, utbrast Örn. “Följ mig bara, så blir det ingen konst.”

Ledsagade af gamle Örn, för hvilken de nyfikne frivilligt gånge plats, kommo Hiukka och Nella omsider fram till norra ändan af byn, der Örn's kamrater inväntade jägarbataljonen.

Omsider syntes denna, genom den delvis djupa snön skynda framåt mot Pulkkila.

“Nu ha vi dem här“, hviskade Örn i Nellas öra. “Ser ni truppen der borta?”

“Ja.”

“Nå, så håll er raka då, för jag är säker på att ni inte ska känna igen Onni.”

Med dessa ord skyndade Örn att uppställa de sina och på militäriskt sätt mottaga kamraterna.

“Gud i himmelen, far!” utropade Nella då jägarbataljonen med hurtiga steg tågade förbi, “der är ju pojken min!”

En lång och ståtlig yngling, som marscherade i ett af de främsta leden, vände dervid hastigt på hufvudet. Hans blickar mötte genast Hiukkas och Nellas. Det syntes också på honom, att han helst skulle velat skynda ut ur ledet och sluta de kära i sin famn, men disciplinen lade genast sin stålkalla hand på de sjudande känslorna. Men att gladt nicka åt mor och morfar, det kunde ingen afhålla Onni ifrån.

En half timme derefter, en odrägligt lång tid för de så ifrigt väntande, syntes Onni blanda sig i folkhopen och söka efter de gamle. Ändteligen upptäckte han dem och innan de hunno sansa sig tillräckligt slog Onni sina armar bakifrån kring modrens hals under det han hviskade:

“Gud vare lof att ni lefva och ä’ krya.”

Och nu blef det på nytt omfamningar och när dessa ändteligen voro slut, satte gamle Hiukka båda händerne i sidorne, såg en stund på Onni, som under sin bortvaro skjutit upp i höjden ett godt stycke, och utbrast alldeles som fordom:

“Anräkta den pojken!”

“Ja, så sa’ ni en gång förut, morfar“, utropade Onni gladt, “och då undrade jag för mig sjelf om ni skulle få anledning att göra samma utrop en gång till!”

“Du har väl slitit rysligt mycket ondt“, inföll modren och såg ömt på sitt enda barn.

“Ja, mor, nog har jag det, men det är ingenting att tala om bara vi få klå efter ryssen. Ni må tro att vid Wirta bro der fick han duktigt på pelsen.”

“Har hört sägas det“, utbrast gamle Hiukka. “Var du med de der sex hundra?”

“Jo, det kan ni lita på, morfar, och derunder hjälpte både jag, Örn och Spets löjtnant Jerntält att ta tillbaka hans käresta, en kosackflicka, som majoren på Niemi tagit som litet barn och uppfostrat och som kort förut blifvit bortröfvad från Niemi af fadren. Ni må tro att det var en het kamp och...”

“Hu då“, afbröt Nella och himlade sig. “Hur kan en ärlig karl tycka om kosackqvinnorna. De ä' ju trollpackor allesammans!“

“Misstag, mor. En vackrare flicka än löjtnant Jernfält's tåstmö finnes ej i hela Finland. Men kom nu så ska' ni få se hur vi bo tills i öfvermorgon då vi åter bryta upp.“

Walter Jernfält hade knappt hunnit få sin trupp under tak förrän han skyndade att taga reda på gamle Örn.

“Nå“, utbrast han då han fick tag i gubben, “hur gick resan till Niemi?“

“Öfver förväntan bra, löjtnant“, svarade Örn.

“Och hon blef väl mottagen der?“

Örn omtalade såsom svar på denna fråga hvad han af tjänstefolket hört berättas angående Olgas ankomst till Niemi och slutade sålunda:

“Och löjtnanten må tro att vi mådde godt de der dagarne. Gamle majoren satt många timmar hos oss och då måste antingen jag eller någon annan berätta om våra strider med ryssen, och hvar gång beklagade majoren att han inte hade fått vara med. Ja, han är allt en duktig gubbe, så mycket såg jag!“

“Det har du rätt i, Örn. Maken till honom finnes knappast i hela Finland!“

4.

Såsom förut blifvit sagdt mistade femte brigaden i Salahmi det namn, under hvilket den gjort en så lysande kampanj och benämndes hädanefter fjerde brigaden, samt gjorde under det mödosamma återtaget kring Bottniska viken under sin tappre anförare Sandels allt hvad på den berodde för att rädda den finska krigaräran.

Och på hvarje ställe, der det kom till sammandrabbning med fienden, visade den fortfarande, att det

gamla modet, den erkända uthålligheten och den gamla kärleken till moderlandet Sverige ännu voro lika friska.

Brigadens största nederlag sedan slaget vid Wirta bro var vid Hörnefors den 5 juli 1809. De sista öfverlevorna af den hjeltemodiga femte brigaden utgjorde här eftertruppen då general Sandels efter inhemtad kännedom om att ryske generalmajoren Kosatschoffski med en stark kolonn tågade åt Engsjö till i akt och mening att taga honom mellan tvenne eldar, befallde återtåg.

Duncker, som nu var öfverstelöjtnant, hade befälet öfver sin kära savolaksjägarebataljon. I dess främsta led stodo Örn, Spets och Onni, de båda först nämnde med dubbla tapperhetsmedaljer, den sist nämnde med blott en. Men han var ju ännu så ung, att det ändock var heder nog för honom att ha kunnat tillkämpa sig denna.

Återtåget hade börjat men ännu stod Duncker, som högst ogerna ville draga sig tillbaka, kvar vid bron öfver Hörne å. När Sandels varseblef den fara, i hvilken de tappra savolaksarne sväfvade, sände han adjutanten Montgomery (författaren till den förnämsta historia vi äga öfver detta olyckliga krig) med ordres att Duncker skulle retirera.

“Nej“, svarade Duncker, “jag står kvar här och slåss ännu en stund.“

“Men generalens befallning lyder så, och dessutom äro österbottningarne redan tillbakaträngde, så att herr öfverstelöjtnanten löper fara att bli afskuren och kringränd.“

Det var på detta tal som Duncker afgaf sitt modiga, nära nog förtviflade svar:

“Om österbottningarne ge vika i otid, så göra jag och savolaksarne det aldrig!“

Med en sådan envishet kunde Montgomery ej komma långt. Han begaf sig därför från platsen och hade endast det af krutröken uppkommande mörkret att tacka för att han ej blef tagen af de öfverallt svärmande fienderne.

Slutligen beqvämade sig Duncker till att retirera, men just som han gaf befallning derom, skallade genom

de savolaksiska leden det för ett finskt öra så fruktansvärda och nedslående ordet: piirittää, som betyder kringränna.

Från alla håll rusade fienden öfver den lilla finska truppen, som ändock modigt blickade död eller fångenskap i ögonen.

“Nu blir det hetare än vid Wirta“, utbrast gamle Örn och genomborrade med sin bajonett en rysk underofficer, som tänkte taga honom till fånga, “men stå på er, gossar! Vi ska' visa ryssen, att det långa återtåget ändock inte medtagit våra krafter!”

Duncker, som befann sig icke långt ifrån Örn, hörde dessa med stark stämma uttalade ord. Han vände sig mot den gamle knekten och i hans allvarliga anlete syntes ett svagt skimmer då han utbrast:

“Ja, så ska' en savolaksare tala och handla. Stå bara på er, gossar! Lefvande ska' de ej få oss! Må vi försöka att slå oss igenom!”

Men, detta var lättare sagdt än gjordt. I detsamma Duncker skulle verkställa sitt uppsåt hejdades han af öfverste Karpenkoff, som med sin från Hörnehammar kommande trupp stängde vägen för savolaksarne.

“Öfverstelöjtnant“, ropade Karpenkoff, och red fram om sin linie; “ni är kringränd och kan ej mera komma undan. Ni har gjort under af tapperhet och kan därför utan att behöfva sätta en enda fläck på edert eller edra soldaters rykte gifva eder!”

Dunckers mörka anlete blef ännu mörkare då han förnam ryssens tilltal. Utan att besinna sig många ögonblick ropade han:

“Detta är en skymf, som endast kan aftvås med blod. Ge fyr!”

Samtidigt gaf också Karpenkoff en liknande befallning. Tvenne salvor skrällde. Skymfen hade blifvit aftvådd i blod såsom Duncker önskade, men det var i hans eget.

Genomborrad af flere kulor sjönk han ned i Örns armar. Spets och Onni kommo till och uppburo den dödligt sårade befälhafvaren.

“På dem nu!” skrek Örn. “Hit, kamrater! Vi ska’ ändock bära honom genom de fiendtliga leden! Framåt!”

Savolaksarne störtade fram. De första ryska leden nedtrampades och det såg ut som om genombrytningen skulle kunna verkställas.

I detsamma vaknade Duncker till medvetande. Då han såg hvad som förhades sade han med matt stämma:

“Med mig är det förbi. Jag känner att döden nal-
kas med stora steg. Lemna mig och rädda er sjelfve!”

“Nej, vi vilja ej att ni ska’ falla i ryssarnes händ-
der“, utbrast Spets, “och därför...”

Duncker afbröt honom:

“Men, jag befaller er att lyda mig! Farväl!”

Nu gjorde savolaksarne såsom dem tillsagdt var, nedlade varsamt Duncker på marken och bröto sig der-
efter med oförfäradt mod raskt igenom de täta ryska leden. Högst få af dem blefvo fångar.

Så slutades slaget vid Hörnefors och så dog en af finska härens prydnader, en af femte brigadens förnämste hjeltar.

Då natten föll öfver jorden irrade våra tre savolak-
sare utan mål söderut. En lycklig händelse gjorde att de inom kort stötte tillsammans först med de öfverlef-
vande af sine kamrater och sedan med hufvudstyrkan.

De voro då så medtagne af hunger, törst och strap-
satser, att de knappt förmådde stå på benen, men modet var ändock lika friskt hos dem och hade det kommit till sammandrabbning igen skulle de icke undandragit sig att åter pröfva en dust med fienden.

5.

Vi skrifva våren 1810. Snön hade smält bort från dalarne, bergen, skogarne och slätterne. Sjöarnes och strömmarnes isbojor hade brustit. Ljumma vindar smekte kinderne och foglar sjöngo nu, liksom alla föregående vårar, sina herrliga sånger till naturens lof.

Femte brigaden.

Vi begifva oss till Stockholm en af dessa vackra dagar och stanna på vår vackra hufvudstads stora pulsåder Norrbro. Men oaktadt det var pånyttfödelsens tid voro sinnena dock icke så glada, som de annars pläga vara. Hvert man kom hörde man dofva hviskningar och såg dystra anleten stirra emot en. Hvad var orsaken?

Freden hade ändteligen blifvit slutet och Finland var förloradt. Se der orsaken till den dysterhet, som uppenbarade sig i allas anleten.

Bland de folkhopar, som denna vackra dag voro i rörelse, märktes tre personer, hvilka ådrogo sig allmänhetens blickar.

Den ene af dem var major Patrik Jernfält, de två andra, Walter, iklädd de savolaksiske jägrarnes kaptensuniform, samt hans unga strålande maka Olga Pawluka.

Omkring venstra armen bar Walter ett sorgflor. Fadren hade nemligen dött straxt före krigets slut och Walter var alltså arfvinge till hans efterlemnade ganska stora förmögenhet.

Medan de sakta promenera på Mynttorget fram emot Norrbro vilja vi lyssna till deras samtal.

“Var det inte en särdeles stor lycka, att jag i så god tid sålde Niemi, som dessutom sköflades och brändes af fienden straxt efter edert aftåg från Pulkkila“, sade Patrik Jernfält. “Annars hade jag nu såsom flykting från mitt fädernesland stått på bar backe.“

“Jo, nog var det så“, inföll Walter, “men jag gissar att flykten från Niemi och ned till Sulkava inte var just så angenäm.“

“Nej, det kan du vara säker på“, svarade Olga. “Jag led mycket under den tiden, och hade jag ej haft dig att vänta på skulle jag troligtvis dignat under öfveranstängningarne. Jag kan dock icke förstå hvarför Fabian ej ville flytta öfver till Sverige.“

“Åh, han har det nog bra“, svarade majoren. “Han behöfver aldrig bekymra sig om de ryska intressena utan sköta sin praktik, det är alldeles tillräckligt. Jag ångrar alls inte att jag gaf honom Amalia till hustru.“

“O, så vackert här är“, utbrast Olga då hon hann

fram till Norrbro. "Något sådant tror jag ej att många hufvudstäder kunna uppvisa."

"Ingen, mitt barn", svarade Patrik Jernfält. "I min ungdom reste jag mycket, men aldrig såg jag någon stad som till sina omgifningar kunde jämföras med Stockholm. Den är europeiskt ryktbar för sitt natursköna läge.

De promenerande hade nu hunnit fram till norra ändan af strömparterren. Vid östra barrieren hade en ansenlig folkhop skockat sig tillsammans. De polismän, som ville skingra densamma, blefvo bortmotade.

"Vi ska' se hvad det kan vara", utbrast Walter.

"Jaså, du är nyfiken", sade Olga leende.

"Ja, det är inte så utan. Jag är ju stockholmare nu och därför måste jag vara nyfiken."

Med dessa ord lade han Olgas arm i majorens och begaf sig in i folkmassan, som frivilligt lemnade plats vid åsynen af den finska uniformen.

Snart stod Walter framme i det första ledet. Men vid den första blick han kastade på barrieren studsade han tillbaka vid den syn, som mötte honom.

Stödde mot barrieren stodo tre savolaksiske jägare i sina slitna uniformer. Deras keppis voro framsträckta och de bådo allmänheten om en skärf för att komma hem till Finland igen.

Det nästan svartnade för Walters ögon. Inom några sekunder stod han framför savolaksarne.

I första häpenheten höllo de på att släppa sina hufvudbonader med deri förvarade slantar. De utropade dock alla med en mun:

"Kapten Jernfält!"

"Örn, Spets och Onni", utbrast Walter och räckte de gamle trofaste stridskamraterne sin hand. "Viljen I stanna här, så skolen I få edert uppehälle till döddagar, men åstunden I att resa hem, så skall jag lemna eder rikliga respenningar."

"Vi längta till Sulkava och våra svedar", sade Örn och Spets på samma gång.

"Och jag till mor och morfar på Lehtoniemi udde", utbrast Onni under det han med förtjusning betraktade tapperhetsmedaljen.

“Nåväl, ni ska' få er vilja fram, men här få ni inte stå längre och begapas. Kom!”

Och under dånande hurrarop från mängden tog Walter Jernfält de tre jägarne med sig.

Några dagar derefter afgick ett segelfartyg direkt till Helsingfors. På dess däck stodo våra tre vänner. De hade blifvit rikligen utrustade af den äldre och den yngre Jernfält och lemnade nu för alltid det land, för hvilket de stridit och blödt med så mycken trohet och uppoffring.

Mycket är ej nu att tillägga. Major Patrik Jernfält köpte sig en vacker egendom i närheten af hufvudstaden, dit han ofta reste in för att leka och jollra med unga herrskapet Jernfälts ostyriga pojkar.

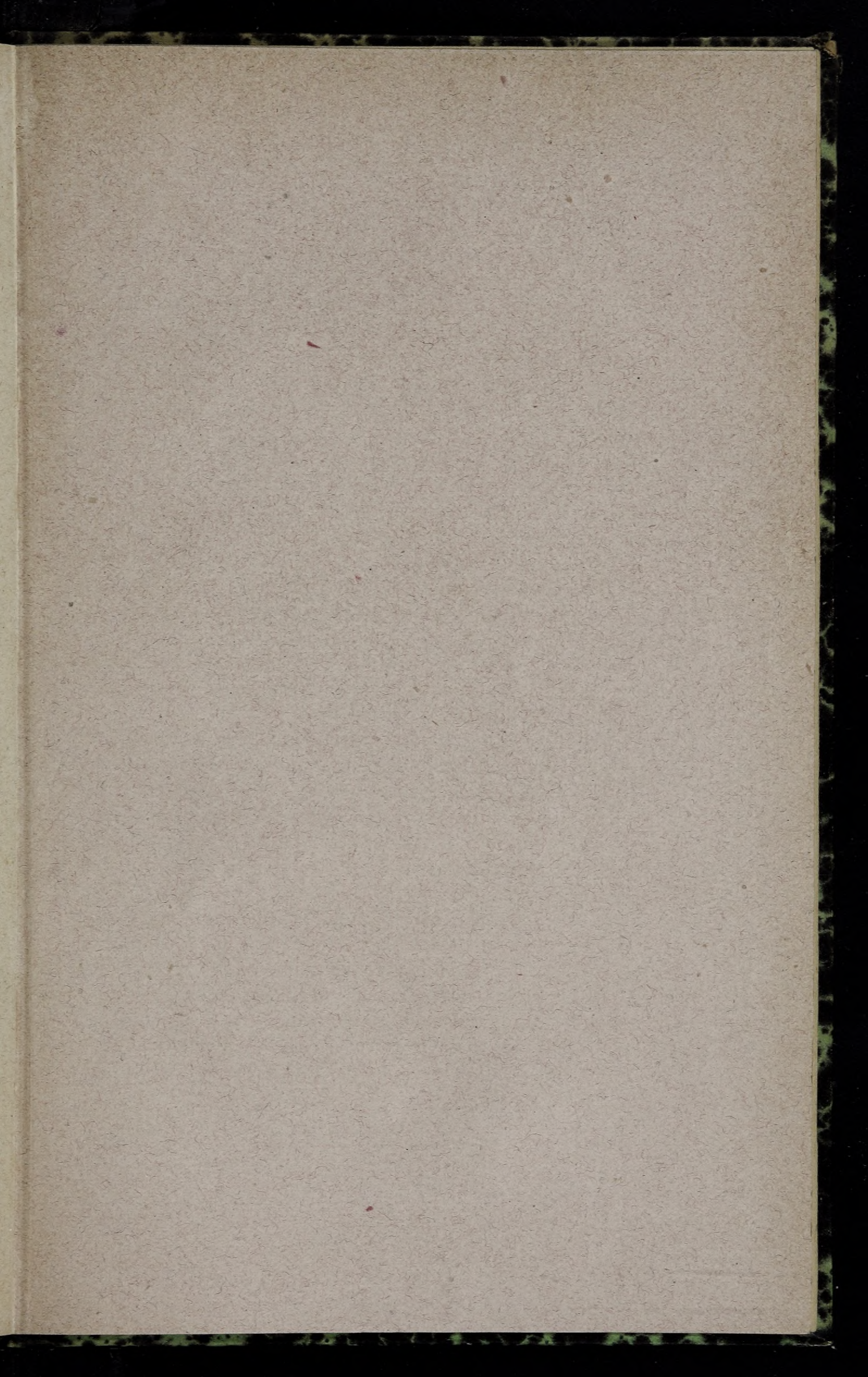
Som kapten Walter ännu icke förlorat lusten för militäriska öfningar, ingick han vid ett svenskt landtregemente och tjenade snart genom sin duglighet upp sig till högre poster.

Örn och Spets återkommo utan äfventyr till Sulka. Der lemnade de för alltid krigstjensten emedan de ej ville lefva under ryskt befäl.

I den lilla stugan på Lehtoniemi udde blef det ljukt och gladt när Onni kom hem. Han tog också afsked och vårdade sedermera med sonlig ömhet modren och morfadren under deras lifstid. När de några år efter krigets slut samlades till sine fäder, gifte sig Onni med en förmögen bonddotter i Jynkkä och blef derefter en välbeställd hemmansegare.

Af Wirtahexan Katri förspordes ingenting annat än att innevånarne i Idensalmi en vårdag 1809 hittade hennes kropp i Wirta å. Troligtvis hade hon blifvit dragen in bland de flyende ryssarne och sålunda i den gräsliga förvirringen funnit sin död i vågorna.

Så kämpade och led femte brigaden och den ära som höljer dess namn skall aldrig förblekna hur än tiden går och åren vexla.

Historiska romaner

af J. O. Åberg.

- Erik Ollikainen*, pris 1 krona.
Spofvens Pistol, pris 50 öre.
Sammansvärjningen i Krakau, pris 50 öre.
Karl XII:s värja, andra upplagan, pris 80 öre.
Ett Qvinnodåd, andra upplagan, pris 60 öre.
Lots-Jakob, andra upplagan, pris 1 krona.
Skräddarne i Greiffenhagen, 2:dra uppl., pris 35 öre.
Karl XII som fångvaktare, pris 50 öre.
Lasse i gatan, pris 60 öre.
Banér i säcken, pris 1 krona.
Måns Lurifax, pris 75 öre.
Snapphanarne, pris 2 kronor.
Den siste karolinen, pris 60 öre.
Mjölmarflickan vid Lützen, pris 50 öre.
Under snapphanecken, pris 1 krona.
Öfverlöparen, pris 50 öre.
Länsmannen, pris 60 öre.
Svenskarne på Hammershuus, pris 1.75.
Kapten Severin, pris 1.25.
I hålvägen, pris 60 öre.
Nattvardsgästerna, pris 75 öre.
Gustaf II Adolfs Sista Julafton m. fl., pris 1 krona.
Tyrannens lön, pris 50 öre.
- Gösta Kroknäsa*, pris 75 öre.
Rebellens dotter, pris 75 öre.
Soldattorpet vid Rajalaks, pris 75 öre.
På Köpingshus, pris 60 öre.
Rifjernet, pris 35 öre.
Storm, Strid och Frid, pris 60 öre.
Hjeltarne från Savolaks, pris 2,25.
Stensö-Lasse, pris 60 öre.
Fiskarflickan, pris 60 öre.
Daniel Juth, pris 40 öre.
Eleonora Lubormirski, pris 2.25.
Räfskinnet, pris 75 öre.
Carl XV:s Skyddsling, andra upplagan, pris 60 öre.
Furstinnans Smycke, andra upplagan, pris 30 öre.
Björneborgaren, pris 50 öre.
En Konungasons Öde, pris 40 öre.
Carl XII i Stralsund, pris 60 öre.
Gustaf IV Adolf och Torparflickan, pris 50 öre.
Kosackflickan, pris 1.50.
Carl XII:s Skyddsling, pris 40 öre.
Berättelser vid Soldattorpet I, pris: 1.50.
Fyrvaktaren på Moikepää, 75 öre.
Arvid Herner, pris 80 öre.
Snapphanen, pris 35 öre.
Femte Brigaden, pris 1.50.
De Frivillige, pris 2.25.
Barrikadkämparne, pris 1.75.

Af Sylvia.

- Magdalena Rudenschöld*, pris häftad 4.50, inb. 5.50.
Axel Fersen och Marie Antoinette, pris häftad 2.50, inb. 3.50.

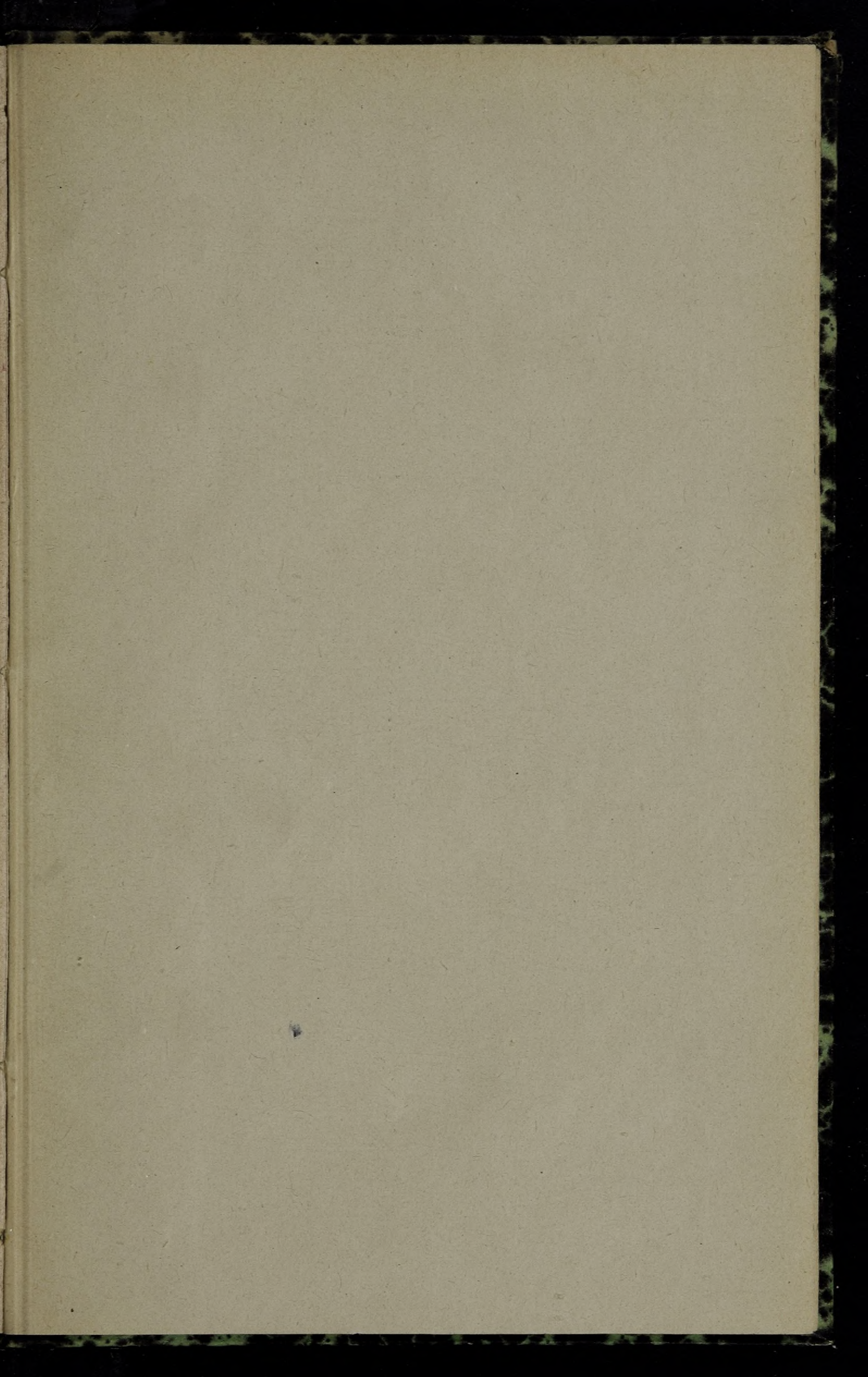
Af Lodbrok.

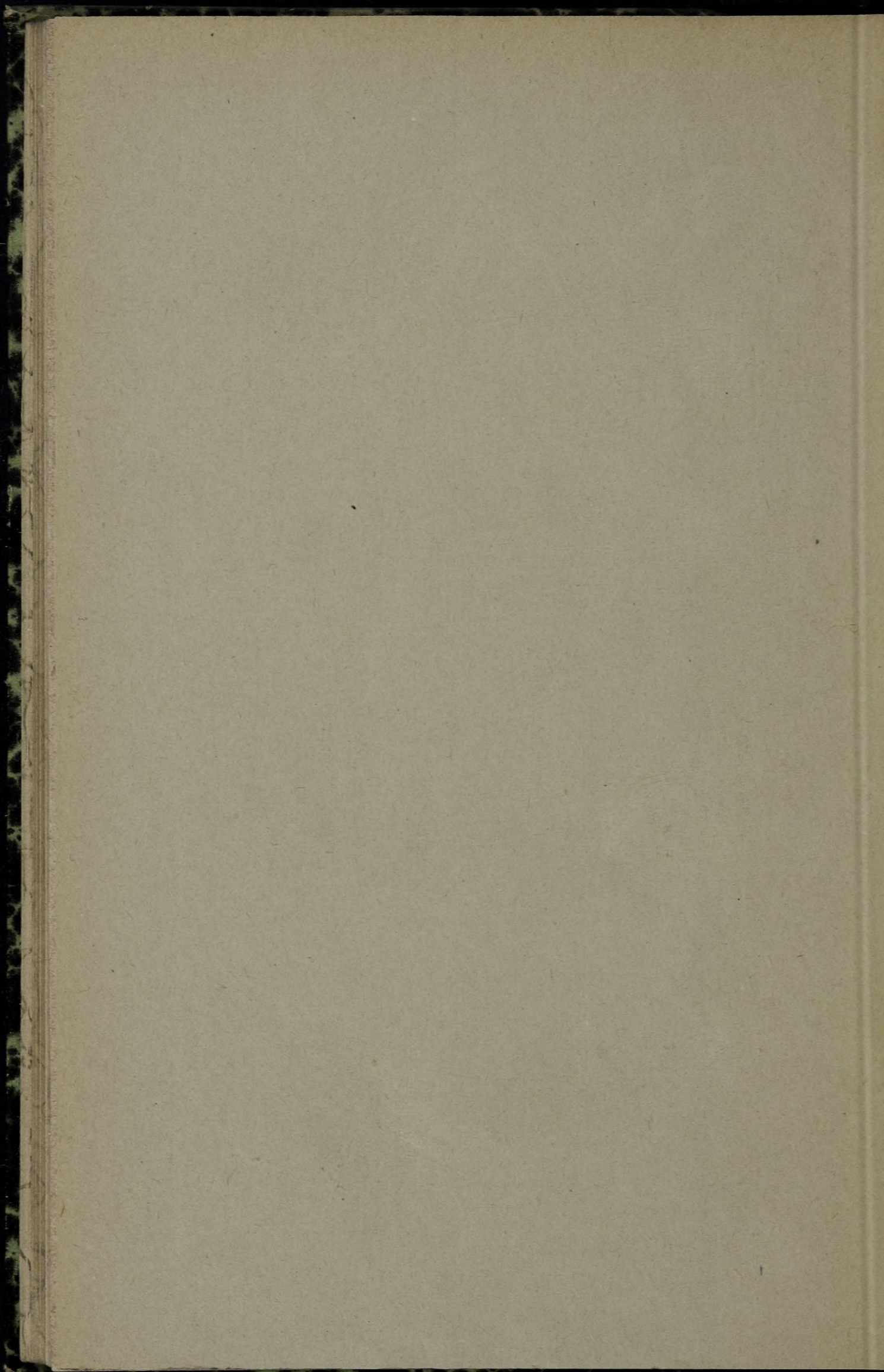
- Fänrik Flinks minnen från trettioåriga kriget*, häftad 3.75, inb. 5 kr.
Fröken Bärsfelts hemlighet, pris 6 kronor, inb. 8 kronor.
Birger Jarls söner, pris häftad 6.75, inb. 9 kr.

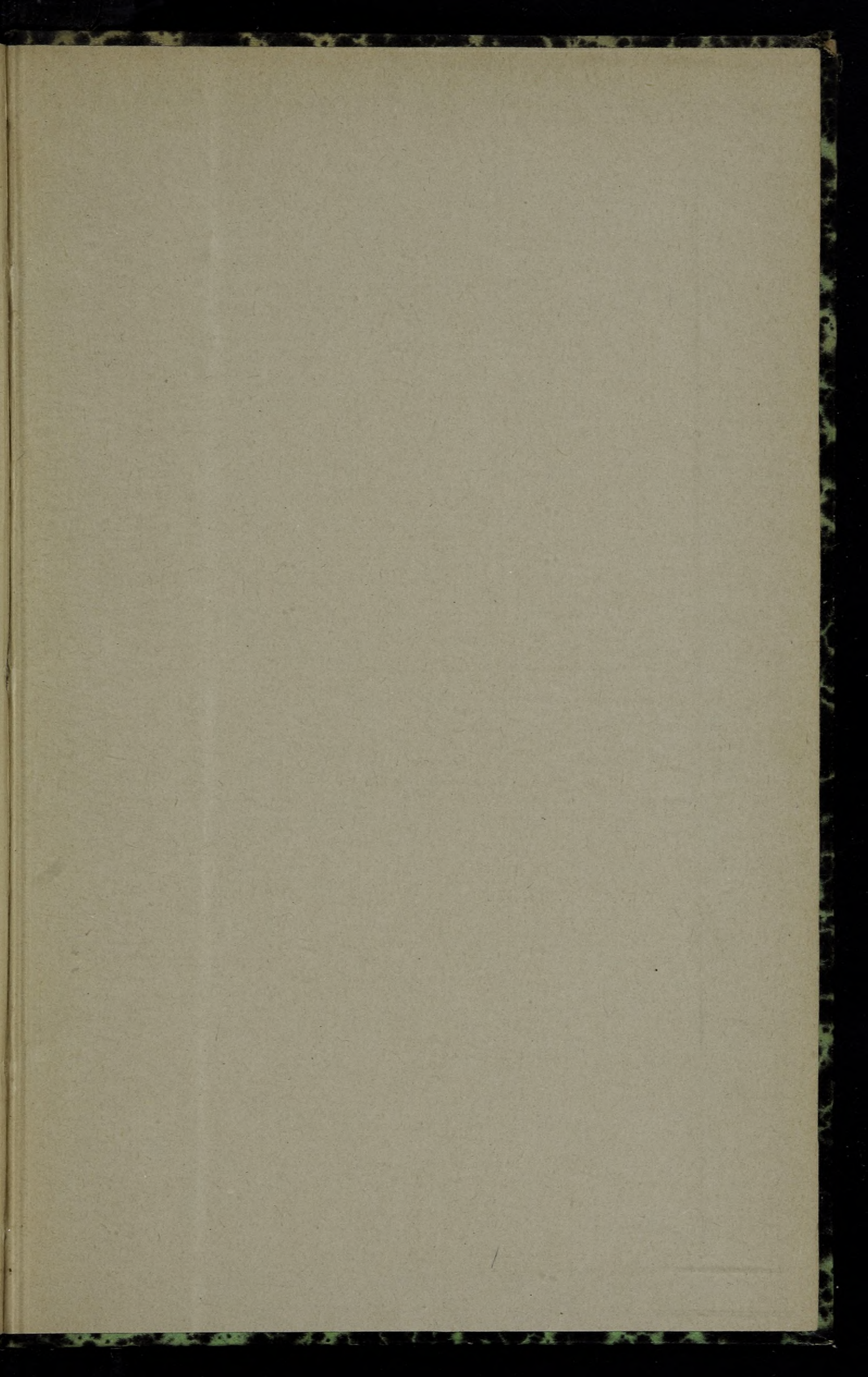
Icke historiska romaner

af Lodbrok.

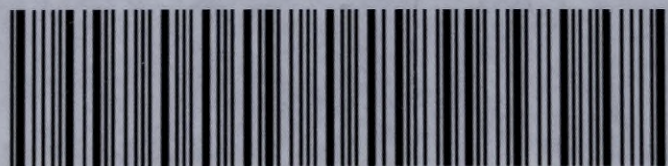
- Nybygget vid Vargkullen*, pris häftad 4.50, inb. 5.50.
Millionärens Dotterson, pris häftad 3 kronor.

UNIVERSITETSBIOTEKET, LUND

15000

400875481